

M O R Ç A T I
K A D I N S İ Ğ İ N A Ğ I
V A K F I

HUKUK, SOSYAL
POLİTİKA ve KADINA
KARŞI ŞİDDETLE
MÜCADELE AÇISINDAN
ŞÖNİM'LER (KOZA'LAR)
ÇALIŞTAYI

26 - 27 OCAK 2013

Yer: Kadir Has Üniversitesi

Cibali Salonu

Sivil Toplum Kuruluşları
için Teknik Destek
www.tacso.org
Bu Proje Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

STGM
Sivil Toplum Geliştirme Merkezi

HUKUK, SOSYAL POLİTİKA ve KADINA KARŞI ŞİDDETLE MÜCADELE AÇISINDAN ŞÖNİM'LER (KOZA'LAR) ÇALIŞTAYI

26 -27 Ocak 2013

26 Ocak 2013 Cumartesi

*Kadına Karşı Şiddetle Mücadelede Bütüncül Yaklaşım, Kazanımlar ve Açmazlar (Çiğdem Hacisoğlu, Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı)

ŞÖNİM'LERİN OLUŞUM SÜRECİ VE UYGULAMA

*Kadına Karşı Şiddetle Mücadelede Dünyadan İyi Örnekler (Pınar İlkaracan, Kadının İnsan Hakları Yeni Çözümler Derneği)

*Yönetmeliklerle Gelen Yeni Mekanizmalar ve Bunların Kadınların Yaşamına Yansımaları (Deniz Bayram, Mor çatı Kadın Sığınağı Vakfı)

*Bursa'da ŞÖNİM Uygulamaları (Nevval Gündoğan, Nilüfer Belediyesi / Bursa)

*ŞÖNİM Konusunda Mor Çatı Deneyimi (Açelya Uçan ve Gülsun Kanat, Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı)

*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Kamu Politikaları ve Bunun İzlenmesinin Önemi (Gülşen Ülker, Ankara Kadın Dayanışma Vakfı ve Ferda Ülker, İzmir Büyükşehir Belediyesi Sığınma Evi)

TARTIŞMA ve PAYLAŞIMLAR

*Eril Hegemonya ve Kadına Karşı Şiddet Mekanizmaları (Bihter Somersan)

*Muhafazakârlık ve Erkek Egemenliği (Handan Koç)

27 Ocak 2013 Pazar

KADINA KARŞI ŞİDDETLE MÜCADELE ve KADIN ÖRGÜTLENMELERİ

*Kadın Örgütlenmeleri ve Feminizm (Nükhet Sirman)

TARTIŞMA-PAYLAŞIM

*Kadın Örgütlenmelerinin Devletle İlişkileri ve Bağımsız Politik Bir Hat Oluşturabilmek Üzerine Paylaşımlar

DEĞERLENDİRME ve SONUÇ ÇALIŞMASI

KADINA KARŞI ŞİDDETLE MÜCADELEDE BÜTÜNCÜL YAKLAŞIM: KAZANIMLAR ve AÇMAZLAR

Çiğdem Hacisoftaoğlu, Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı

Merhaba, kadın hareketinin, şiddete karşı verdiği zorlu mücadelenin gelişimini “hukuksal süreçler” açısından hatırlatmak istiyorum sizlere.

80 sonrası, ilk kez sokağa çıkma nedenimizin bir hukukçu olduğunu, buradaki pek çok kadın biliyor. Bir hâkimin: “Kadının karnından sıpayı sırtından sopayı eksik etmemek gerekir” sözü üzerine kadınlar sokağa çıkmıştı. 1987’de “**Dayağa Karşı Kadın Dayanışması**” başlığı altında yapılan kampanya 1991’de “**Bedenimiz Bizimdir**” eylemleriyle devam etti. 1990’lı yıllarda TCK 438. maddenin kaldırılmasına ilişkin çalışmalar yapıldı. 1990’lı yılların sonunda 4320 sayılı Yasa’nın çıkarılması için çalışmalar yapıldı. Burada biraz duracağım. Ben 4320 sayılı Yasa’yı kadın hareketi açısından çok önemli gelişme olarak görüyorum çünkü aile içi şiddet dediğimiz olgu ilk defa dillendirildi. Bu kadına yönelik şiddetin aslında yasalar anlamında ailede de var olduğunun kabul edildiği bir nokta oldu.

2000’li yıllara geldiğimizde bunu, 2002’de Türk Medeni Kanunu, 2004’te Türk Ceza Kanunu, 4320 Yönetmelik Değişiklikleri izledi. Bugün belki daha ayrıntıyla konuşacağımız, 6284 sayılı Yasa çıkarıldı. 6284 sayılı Yasa’yla getirilen ve kadına yönelik şiddetle mücadelede yeni bir mekanizma olarak tanıtılan ŞÖNİM yürürlüğe sokuldu.

Hepimizin bildiği gibi 6284 sayılı Yasa’nın hükümet tarafından büyük bir tanıtımı yapıldı. Kadın örgütleri olarak yasa sürecinde Şiddete Son Platformunu oluşturduk ve aktif olarak bu yasanın yapım sürecine katılmaya çalıştık. Bu konuda ne kadar katılımcı olduğumuzu ya da olamadığımızı değerlendirip konuşabiliriz ama asıl olan şudur: Bu yasada söylenenler ve şimdi yeni diye anlatılanlar, ne kadar yenidir ya da yasanın getirdikleri olarak adlandırılanların gerçekte ne kadarı uygulanıyor, bu konulardaki yeni mekanizmaların içlerinin nasıl doldurulacağı belirsiz durumda.

2009’da başlayan Kadın Cinayetlerine İsyandayız kampanyası, pek çok kadın örgütü ve kadın tarafından yapılan çalışmalar, kadına yönelik şiddeti görünür kıldı. Kadın cinayetleri dilde yer buldu. Siyasi irade böyle bir yasa, böyle bir düzenleme yapmaya mecbur kaldı. Bu bizim başarımızdır, bu başarıya sahip çıkalım ve başarımızı aklımızda hep saklı tutalım.

6284 sayılı Yasa’nın çıkartılması sürecinde, bizler hükümetin hazırlamış olduğu taslağa bir şekilde mecbur edildik, pek çok talep meclisten tırpanlanarak döndü, daha yasanın temelleri ve ağı oluşturulmadan, bir de ŞÖNİM mekanizması çıktı karşımıza. Şimdi, hepimiz için belirsiz olan bir şeyle karşı karşıyayız.

Peki, hükümet tarafından tanıtımı yapılan, yeni diye adlandırılan pek çok şey aslında yeni mi? Siyasi iradenin, kadına yönelik şiddete karşı mücadelede gerçekten samimi olup olmadığını açığa çıkarmak için, resmi daha büyük görmek için bu soruyu sormalıyız.

Örneğin, Geçici Maddi Yardım diye bir düzenleme var. Bizler biliyoruz ki kadınlar valiliklerden, kaymakamlıklardan, sosyal hizmetlerden bir şekilde maddi ya da aynı destek alıyordu, şimdi bu yeni bir şey diye anlatılıyor. Geçici Maddi Yardım gerçekten yeni mi?

Kreş desteği de aynı şekilde. Biz İstanbul'da sınırları esnek bir şekilde bu desteği alırken, şimdi kreş desteğinin sınırlarının yasayla bu kadar net çizilmesi, olumlu mu olumsuz mu? Bunu da biraz düşünelim. Sorularla devam edeceğim, belki cevapları hep birlikte ararız.

Yine, yasa sürecinde çok konuştuğumuz, canımızı çok sıkın şiddetin belgelenmemesi meselesi var. Yönetmelik değişikliğiyle belgelenmeyeceği artık hükme bağlanmış yeni yasayla. Yasada sadece koruyucu tedbirler için olan bu hüküm var. Bunun bir anlamı var mı? Yok. Çünkü koruma tedbiri gibi şeyler yani kadına yönelik tedbirler şiddet uygulayan adamı caydırmaya, durdurmaya yönelik değil.

Bir de gizlilik maddesi var. Bu da süreç içinde çok tartışıldı. Kadının can güvenliği için gerekli görülen hallerde tüm bilgilerinin gizli tutulması süreci. Ama kendi sığınak deneyimimizden biliyoruz ki sığınaktaki iki kadının, yani sığınanın adresi, Milli Eğitimin uygulamaları sonucu, çocukların okul kayıtları yüzünden deşifre oldu. Bunu kişisel ihmalle mi açıklayacağız, yoksa otomasyon sisteminin azizliğiyle mi?

Milli Eğitim Bakanlığına, Mor Çatı olarak yaklaşık bir iki ay önce, "Bu çocukların gizli kayıtlarını nasıl yapıyorsunuz?" diye sorduk. Cevap şu oldu: "6284 sayılı Yasa gereğince alınmış karar ve kesinleşmiş velayet kararı gerekli." Bu olacak bir iş değildir. Milli Eğitim Bakanlığı, bu konuda karar alıp kararı okullara genelge göndererek sorunu çözebilir. Bu nedenle durumun sadece otomasyon ya da kişisel ihmallerle açıklanabilecek bir süreç olduğunu düşünmüyorum.

Yine en çok karşımıza çıkan kolluk gücüne verilen görev. Gecikmesinde sakınca bulunulan durumlarda kolluğun doğrudan tedbir kararı verilebileceği konusu var. İstanbul'da -başka illerden gelen arkadaşlar da anlatsın- bir tek örneği yok. Yani kolluğun önleme kararı aldığına dair hiç bir örnek yok. Cinayet büronun görev alanında, kadına yönelik şiddetle ilgili ayrı bir birim de yok. Yaptığımız görüşmelerde, cinayet büronun başındaki görevli kişi: "Savcının talimatı gerekli, ben müdahale edemem" dedi.

Yasa bir yılını doldurmak üzere ama en çok tanıtımı yapılan maddesi dahi uygulanmaz durumda!

Bugün ŞÖNİM mekanizması üzerinde daha ayrıntılı konuşacağız. Nasıl uygulanacağına dair bir taslak var, ama şunu gözden kaçırmamız gerekir; bir yandan "Kadına yönelik şiddetle mücadele edeceğim, böyle bir iradem var" diyeceksin, şaşalı yasa tanıtımları yapacaksın, bir yandan da gerçekten kadın erkek eşitsizliğini iyice derinleştirecek bir söylem silsilesiyle bizleri karşı karşıya bırakacaksın.

Birkaç örnek verip bitireceğim. Bakanlık sitesinde, "Bakanlık 75 Yuvayı Dağılmaktan Kurtardı" diye spotlar var. Burada boşanmaktan vazgeçen 75 çifte ödül veriliyor. Başbakan, "En az 3 çocuk yapın aileyi güçlendirin" diyordu, şimdi çocuk sayısını 5'e çıkardı. Bu yüzden ŞÖNİM'leri düşünürken aile irşat bürolarını, vaizeler meselesini ve kadını geleneksel modele

hapsetmeyi öngören dili, söylemi birlikte değerlendirmemiz gerekiyor diye düşünüyorum. Teşekkürler.

ŞÖNİM'LERİN OLUŞUM SÜRECİ VE UYGULAMA

KADINA KARŞI ŞİDDETLE MÜCADELEDE DÜNYADAN İYİ ÖRNEKLER

Pınar İlkaracan, Kadının İnsan Hakları Yeni Çözümler Derneği

Çiğdem'in de söylediği gibi, 6284 sayılı Yasa'nın bir yılı dolmak üzere. Hükümet ve Bakanlık, basın çalışmasını ve halkla ilişkileri çok iyi yapıyor. Dolayısıyla halka yansıtılan da "Biz bu konularda muhteşem, mükemmel işler yaptık" söylemi oluyor. Oysa bir de gerçekler var. Yönetmeliklerin hazırlanma sürecinde, ben dahil bir kaç kişiye özel telefonlar geldi. "Gelin lütfen, yönetmeliği birlikte yapalım" dediler. Biz de: "Hayır, bu tek tek kişilerle olmaz, kadın hareketiyle, bütün kadın örgütleriyle olur, dolayısıyla böyle bir teklifi kabul edemeyiz" dedik. E-grup üzerinden tartıştık; kürtaj skandalı varken bakanlıkla yönetmelik yazmak ağır geldi bize, müdahil olmadık.

Yönetmeliklerde çok büyük sorunlar var. 10 gün önce bir toplantıda bakan Fatma Şahin'i görme fırsatım oldu. "Çok iyi iş yaptık, ŞÖNİM'ler çok iyi gidiyor" dedi yine. Ben: "Bir saniye, öyle değil, çok büyük sorunlar var" dedim. Kadın örgütlerinin, sığınakların durumunu anlattım, uygulamada kollukla ilgili olan kısmı anlattım. Bakan Şahin: "Ben bunları bilmiyorum, gerekli düzeltmeleri yaparız" gibi bir şey söyledi. Burada bakanlıkla görüşecek miyiz, görüşmeyecek miyiz konusunu da konuşacağız sanırım. Benim şahsi fikrim görüşeceğiz çünkü bu hükümet daha uzun yıllar iktidarda kalacak. Görüşmeme gibi bir şansımız yok. Bu toplantıdan çıkan sonuçları, "Gerekli düzenlenmelerin yapılmasını istiyoruz" şeklinde bakanlığa sunarsak çok iyi olur diye düşünüyorum. Konuşmamın başında bu öneriyi getirmek istedim.

Benim sunumum, "Uluslararası Alanda Kadına Karşı Şiddetle Mücadele." Bütün dünyada kadına karşı şiddet var, artık bu konuda bir şey yapmayan ülke kalmadı. Her ülke kendine göre bir mekanizma yapmaya, yasa çıkarmaya çalışıyor. Dünyada en iyi örnekler neler? Bu örnekler, bize ne söylüyor? Birleşmiş Milletler 2008'de bir toplantı yaptı. Bu toplantıya tam 40 uzman, özellikle 1998-2008 yılları arasında bu konuda en başarılı yasaları gerçekleştirmiş olan örgütlerin temsilcileri çağırıldı. Bu insanlara: "Neden sizinki en iyisi?" diye soruldu. Ben de o toplantıdaydım. Benim davet edilme nedenim, o sırada Türk Ceza Kanunu'nun örnek yasa olarak gösterilmesi idi. Toplantıya hem uygulayıcılar hem de yasa yapımcılar geldi.

Toplantıdan çıkan sonuçlar, Birleşmiş Milletler adına resmi olarak yayımlandı. Biz bu sonuçları bakanlığa da ilettik.

Peki, en iyi yasa nasıl olmalı? Birleşmiş Milletler şunu söylüyor: “Herhangi bir yasa ya da uygulamada, kadına karşı şiddet konusunda çalışan tüm gruplar ve kurumlarla etkin bir koordinasyon, ortak bir çalışma olmalı.” Örneğin, ev içi şiddeti yaşamış kadınlar ve çocuklar katılacak bu gruba. Şiddet konusunda çalışan kadın örgütleri, hizmet sunucular, ulusal insan hakları kurumları, kolluk, savcılar, hakimler, avukatlar, sağlık çalışanları, adli tıp, sosyal hizmet uzmanları, eğitim kurumları, devlet istatistik kurumları ve medyayla birlikte düzenlenecek ortak bir çalışma yapmalı. Ayrıca, yasanın ev içi şiddet konusundaki mevcut verilere ve araştırmalara da dayanması gerekiyor.

Bu toplantıdan çıkan bir başka sonuç, yasanın en başında, (örneğin İspanya yasasında) kadına karşı şiddetin toplumsal cinsiyet ayrımcılığından kaynaklandığının ve kadının insani haklarının ihlali olduğunun net olarak belirtilmesiydi. Yasada, kadına karşı şiddeti önlemenin devletin görevi olduğu açıkça belirtilmeli deniyor. Şiddet mağdurlarının, gerek yasal süreç gerek uygulamada tekrar mağdur edilmelerinin (çünkü biliyorsunuz ev içi şiddette en önemli şey, tekrar mağdur edilme) önüne geçilmesi önemli. Her adımda, şiddete uğrayan kadınların güçlendirilmesinin ana amaç olması, kadınların kendi özgür iradeleriyle karar vermelerinin hedeflenmesi gerekiyor. Yasanın ve planlanan her önlemin, farklı konumlardaki kadınlara uygunluğunun ve etkinliğinin göz önüne alınması da önemli. Örneğin, Türkiye’de, farklı etnik grup, sınıf ya da yaşta kadınların, engelli kadınların, lezbiyenlerin ve göçmen kadınların durumunun göz önüne alınması, yasanın uygulamayı koordine edecek bir mekanizmayı da içermesinin sağlanması gerekiyor. ŞÖNİM’lerle bu yapılmaya çalışıldı, yasanın uygulamasını sürekli kontrol altında tutarak gerekli reformların yapılmasını sağlamak. Yasanın en etkili şekilde uygulanabilmesi için tüm yetkili örgütlerin ve kurumların, toplumsal cinsiyet duyarlılığı olanların verimli bir koordinasyon içerisinde çalışarak bir denetim mekanizması oluşturmaları gerekiyor.

Bence şu anda dünyadaki en iyi yasalardan birisi İspanya’da. Meksika yasası da çok iyi, onlar da İspanya yasasını örnek aldılar. İspanya yasası 2004’te çıktı. Yasanın adında şiddet ifadesi geçmiyor; “Toplumsal Cinsiyet Şiddetine Karşı Bütünsel Koruma Organik Yasası.” Bu yasa, aşağı yukarı 200 sayfa. İlk başta prensipler sıralanıyor ve yasa her ayrıntıyı içeriyor.

Uygulamada en iyi örneklerde dört başlık göze çarpıyor. Birincisi, koordinasyonda çalışan müdahale merkezleri. İkincisi, polislerin çalıştığı, şiddete uğrayan kadınların gidebileceği özel emniyet birimleri. Bu uygulama ilk Brezilya’da yapılmıştı, şimdi, tecavüz olaylarından sonra Hindistan da bu uygulamayı örnek almış.

Üçüncüsü, koordinasyonlu hükümet müdahalesi, yani Avustralya örneği. Hükümette kaç bakan varsa onlara görev veriliyor. Dış İşleri Bakanlığı, Tarım Bakanlığı da dahil bütün bakanlıklara deniliyor ki “Bakanlığınızda şiddeti 10 yıl içerisinde yüzde dörde indirmek için neler yapmanız gerekiyor?” Ayda bir toplanıyorlar ve her bakanlık üzerine düşeni yapıyor.

Dördüncüsü de koruma emri, bizde 4320 olarak geçen koruma emri örnekleri. Ben Almanya'da bilfiil bu koruma emri örneklerini çıkaran ilk grubun içindeydim, yani onların 4320'sine paralel kurulacak merkezin kuruluşunda görev aldım, iki yıl orada çalıştım gönüllü olarak. Almanya örneğini anlatacağım, iyi bir örnek aslında. İlk defa Minnesota'da ortaya çıkmış bir konsept. Viyana da aynı müdahale merkezlerine bir örnektir. Berlin'deki merkezler, devlet tarafından değil, kadın örgütleri tarafından kuruldu, şu anda kadın örgütleri tarafından işletiliyor. Berlin'de iki yıl ön araştırma yaptıktan sonra Minnesota müdahale merkezini model olarak almaya karar verdik. 1993 yılında bir dernek kurup bakanlığa gittik. O sırada Berlin'de sağ bir hükümet vardı. Zor oldu ama sonunda kabul ettiler. İki yıl bakanlıkla çalışma yürüttük, hazırlık yaptık, sonra merkez kuruldu ve 1995'te Berlin'de çalışmalarına başladı.

1996-1999'da yine kadın örgütlerinin onayladığı feminist araştırmacılar, bir ekip kurdular. 96-99 arasında bu merkezin araştırmalarıyla uygulamadaki sorunlar, iyi noktalar tespit edildi. Süreç analizi yapıldı. 1999'da bu araştırma bitti. Bir yıl boyunca tekrar toplandı. Yasa tasarısındaki eksik maddeler gözden geçirildi, değiştirildi, tamamlandı ve yasa 2000'de çıktı. Yani tam tamına 7 yıllık bir süreç. Türkiye'de nasıl oldu hepimiz gördük? Türkiye'de bu anlayış yok tabii ki!

Almanya'da, hükümet herhangi bir yasa tasarısını hazırladıktan sonra kamuoyuna sunuyor, 1 yıl boyunca bütün kesimlerinin tepkisi bekleniyor, ancak o tepkilerden sonra yasa parlamentodan geçiyor. Yasa çıktığında bu müdahale merkezi zaten çalışıyordu. Şimdi, bizim Berlin'de kurduğumuz müdahale merkezi, Almanya'nın birçok ilinde var. Eyalet bazında çalışanlar var. Model oldu. Amaçları ne? En net amacı, ev içi şiddete son verecek şekilde müdahale etmek. Nasıl bir ev içi şiddet tanımı var? Şiddet eyleminin vuku bulduğu yerler ve eşlerin oturduğu mekândan bağımsız olarak mevcut ve geçmiş ilişkilerdeki eşlerin ve yetişkin akrabaların uyguladığı şiddet.

Bu merkezlerin bir üst koordinasyon kurulu var. Bizde, maalesef, böyle bir kurul yok şu anda. Koordinasyon Kurulunun işlevi ve görevleri ne? Karar alma yetkisine sahip kurulun görevleri: adalet sistemi, sığınaklar, kadın dayanışma merkezleri, sosyal yardım dairesi ve diğer ev içi şiddet konusunda çalışan tüm kurumlar arasında iş birliği oluşturmak, yasanın tam anlamıyla uygulanmasını sağlamak, aksayan ve gereken noktalarda yeni yasal reformlar önermek, şiddete uğrayan kadın ve çocukların en genel anlamda destek almasını sağlamak, kamuoyunda bilinç yükseltme çalışmaları yapmak, kampanyalar yürütmek, hedef alınan çeşitli gruplara eğitim vermek (buna hakimler dahil), müdahalenin etkinliği ve uygulamadaki sorunlar hakkında veri toplamak, veri bankası oluşturmak, toplanan verilerin değerlendirilmesini yapmak, uygulamanın etkinliğini izlemek ve denetlemek olarak tanımlanıyor.

Peki Koordinasyon Kurulunun prensipleri neler? Şiddete karşı çalışan kadın örgütlerinin ve şiddete müdahale etmesi gereken tüm kurumların katılımının sağlanması, bu kurumların karar alma yetkisi bulunan personelinin oluşturduğu bir merkezi işbirliği üst koordinasyonunun oluşturulması, şiddete müdahalenin en iyi şekilde sağlanması için

disiplinler arası işbirliği, tüm katılımcıların mümkün olduğunca yerel koşullara uygun bir konseptle çalışması.

Klasik bir müdahale merkezinde yer alanlarsa; kadın sığınakları, dayanışma merkezleri, Alo Yardım hatları -Almanya'da devlet tarafından işletilen Alo Yardım Hattı yok dolayısıyla hepsi bağımsız-, aile mahkemeleri, savcılık, polis, kolluk, sağlık merkezleri, sosyal yardım dairesi - Almanya'da da SHÇEK gibi bir kurum var- çocuk koruma örgütleri ve daireleri, kadının eşitliğini gerçekleştirme dairesi. Almanya'da şu anda nüfusu 50.000 üzerindeki her yerleşim merkezinde bir "Kadın Eşitliğini Gerçekleştirme Dairesi" var. Bu da cinsiyet eşitliğini gerçekleştirme yasasıyla oluşturuldu.

Bu müdahale merkezleri, tipik bir vakaya nasıl müdahale yapıyor?

Şiddet mağduru kadının yakınları ya da şiddete şahit olan herhangi biri ya polisi arıyor ya da merkezin kendi Alo Yardım hattını. Polis, hemen vaka yerine gidiyor. Zorunlu olarak suç tutanağı hazırlıyor ve hazırladığı tutanağı, şiddet müdahale koordinasyon merkezine anında faksla gönderiyor. Bu gün Almanya'da bu şekilde çalışan 28 merkez var. İkisinde kadının rızası alınmıyor, ikisi dışında hepsinde kadının rızası alınıyor. Kadına bilgi veriliyor, "Bu müdahale merkezini istiyor musunuz, sizi gönderelim mi?" diye soruyorlar. Ayrıca şiddete uğrayan kişi için 10-14 gün arasında evden uzaklaştırılma kararı alınıyor. Suç tutanağı, şikayet dilekçesi, polis tarafından hemen savcılığa ve aile mahkemesine bildiriliyor. Şiddete müdahale merkezinin Alo Yardım hattı, hemen şiddet mağduruyla ilişkiye geçiyor ve mağdura gerekli olan tüm hukuksal, psikolojik, mali, sosyal konularda danışmanlık veriyor.

Bu müdahale merkezinin, feministler tarafından işletilen bir kadın örgütü olduğunu unutmamalıyız. Savcılık da mümkün olan en kısa sürede soruşturma açıyor. Mahkeme polisin kararlarını onaylıyor. Bu durum bir günle altı hafta arasında gerçekleşiyor. Gerekli olan durumlarda müdahale merkezi görevlisi, mahkemede ve sosyal yardım dairesinde, şiddet mağduru kadının yanında yer alarak ona destek oluyor. Merkez, sorun çıkan durumlarda şiddet mağduru kadına destek verecek her türlü önlemi de alıyor. Örneğin, polisin görevini yapmadığı durumlarda ya da savcılıktaki olumsuzluklarda müdahale merkezi, bunlarla doğrudan ilişkiye geçiyor.

2003 yılından 2010 yılına kadar ne oldu?

Almanya'da istatistik tutuluyor. Bu istatistik sonuçları genel olarak başvuruların çok arttığını gösteriyor. Bu artışlar çok önemli. Çünkü başvurunun artması demek, kadınların ve çocukların güven duyması demek. Önemli olan ikinci bir konu da şiddetin tekrarlanmamasıdır. Verilerin şiddet tekrarının azaldığını göstermesi, çok önemli bir ölçüttür.

Merkezin, en büyük başarılarından biri de bu konuda ağır yük taşıyan kolluk görevlilerinin işbirliğinde yapılan nitelikli reformlardır. Aslında en çok yardımcı olan kolluktur. Çünkü aile, ev içi şiddet onların üzerinde çok büyük bir yükür. "En az işbirliği yapan kim?" sorusunun yanıtı ise bütün dünyada olduğu gibi adalet sistemi.

Göçmen kadınlarla çalışma -Türkiye’de de Kürt kadınların, Ermeni kadınların, yaşlı kadınların göz önüne alınması gerekiyor-konusunda, Almanya’da 2009’dan beri bilimsel araştırmalar yapıyorlar, yeni bir eylem planı hazırlıyorlar. Alman hükümeti, “2007 Kadına Karşı Şiddet Eylem Planı”nı hazırladı. İşte tam da bu, aksayan noktaları giderdi. Bu eylem planı çalışmasıyla, 130’dan fazla yeni önlem -bu kadar uğraşılmasına rağmen- gerektiği yönünde bir değerlendirme ortaya çıktı.

Biz, bakanlığa, Almanya’da bağımsız kadın örgütlerine çok önem verildiğini, müdahale merkezlerinin Almanya’da olduğu gibi bağımsız kadın örgütlerinin denetiminde olması gerektiğini, bu çalışmaların işbirliği olmadan yürüyemeyeceğini aktardık.

YÖNETMELİKLERLE GELEN YENİ MEKANİZMALAR ve BU MEKANİZMALARIN KADINLARIN YAŞAMINA YANSIMALARI

Deniz Bayram, Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı

Kadın hareketi, hem Türkiye’de hem dünyada sığınak ifadesinden hiçbir zaman vazgeçmeyecektir. Kadın hareketi, içinde ‘sığınak’ ifadesi olmayan yasa önerilerine, her zaman itiraz edecektir. Fakat benim sunumum biraz teknik olacak. Sunumumu özellikle yönetmelikleri referans alarak hazırladığım için zaman zaman ‘konukevi’ ifadesini kullanmak durumunda kalacağım.

Öncelikle sayılarla başlamak istiyorum. Avrupa Birliği standartlarına göre, her 7.500 kadın için bir sığınma evi gerekli. 1986 yılında AB’ye üye devletler, her 10.000 kadın ve kız çocuğu için bir sığınak kurulması konusundaki gereklilikleri ifade etmiştir. Bugün Türkiye’deki duruma baktığımızda Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü’nün web sitesindeki bilgilere göre Türkiye’de Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı 69, belediyelere bağlı 31, sivil toplum kuruluşlarına bağlı 3 tane olmak üzere, toplam 103 sığınak bulunmaktadır. Türkiye’de sığınak faaliyeti, yeni yönetmelikten önce yaygın olarak SHÇEK’ler tarafından veriliyordu. Ayrıca, belediyeler ve kadın örgütleri tarafından da sığınak faaliyetleri gerçekleştiriliyordu. Yeni yönetmelikle birlikte sığınak faaliyetleri, merkezi yapıda olan Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, belediyeler, kadın örgütleri ve İl Özel İdareleri tarafından yürütülüyor.

Tarihsel sürece, yani yönetmelik öncesi ve sonrası dönemlere baktığımız için, Sosyal Hizmet ve SHÇEK’lerden bahsetmek istiyorum. SHÇEK’ler 1990 yılında, ilk defa bir devlet kurumu olarak kuruldu. Bundan önce kamu yararına çalışan dernek statüsündeydi. 1990 yılında SHÇEK bünyesine bağlı ilk “Konukevi” açıldı.

SHÇEK’ler, 2828 sayılı Kanun uyarınca, başbakanlığa bağlı kamu hukuku tüzel kişiliğine sahip ve katma bütçeli bir kurum olarak konumlandırıldı. Bu bizim için neden önemliydi? Çünkü SHÇEK, idari yapı içerisinde merkeze bağlı ve merkezin siyasi hiyerarşisi altında yapılandırılan bir kurum değil, başbakanlığa bağlı, fakat kamu hukuku tüzel kişiliği olması dolayısıyla özerk yapısı ve kendine özgü bütçesi olan bir kurumdur. Fakat SHÇEK’ler 6333 sayılı Kanun ile yani başta belirttiğim Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının kurulması ve teşkilatlanması

hakkındaki kararname ile kaldırıldı. Önce devri söz konusu oldu, şu anda ise Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı altında İl Müdürlüklerine bağlı. Bu çok önemli çünkü SHÇEK kanunda özerk bir yapıyken, SHÇEK'lere kendi bütçesinden harcama yapmasını talep edebiliyorduk ya da kendi politikamızı, özerk bir kamu hukuku tüzel kişiliğine sahip bir kuruma ifade edebiliyorduk. Şimdi bu kurumlar yani ŞÖNİM'ler, İl Müdürlüklerine bağlanınca aslında siyaseten merkezle daha ilişkili kurumlar durumuna geldiler, merkezin hiyerarşisi altına girdiler. Bu da bakanın ve bakanlık bünyesindeki kişilerin talimatı olmadan hiçbir işlev görmemeleri anlamına geliyor.

Belediyelerin sığınak açması ise bir seçim vaadi olarak gündeme geldi. Belediyeler, kamu hukuku tüzel kişiliğine sahip yerel yönetimlerdir, özerk kamu kuruluşlarıdır. Belediyeler hiyerarşi altında değil ama idari vesayet altındadır. Dolayısıyla, merkezin hiyerarşik yapısından daha özerk hareket edebilen belediyelerin sığınak açması önemli bir faaliyettir. Tabii ki her belediye kendine özgü standartlar uyguladığı için farklı uygulamalar ortaya çıktı. Belediyeler, sığınakları kadına yönelik şiddet ile mücadele kapsamında değil, bir seçim vaadi olarak insanlardan oy toplama aracı olarak gördüler. Bu yüzden de kadına yönelik şiddet ile mücadele alanında yeterli politik farkındalıklara sahip olmadıkları için sığınak çalışmalarında ciddi problemlerle karşılaşıldı. Belediyeler Kanunu'nda, "Nüfusu 50.000'i aşan yerlere sığınak kurulumu" ifadesine yer verilip konu sadece bu cümleyle geçirildi. Herhangi bir detaylandırılma yapılmadı, bir zorunluluk olarak ifade edilmedi. Dolayısıyla da pek çok belediye, nüfusu 50.000'i geçmesine karşın sığınak için bütçe ayırmadı, sığınak açmadı.

Bir diğer sığınak faaliyetini gerçekleştiren kişiler de özel hukuk tüzel kişileri, yani Mor Çatı gibi kadın örgütleri. Özel hukuk tüzel kişilerin sığınak faaliyeti gerçekleştirmesi demek, onların kendi başlarına sığınak faaliyeti yürütmeleri anlamına gelmiyor. Mor Çatı sığınağı üzerinden düşündüğümüz zaman, Mor Çatı sığınağı da devletin yönetmeliklerine tabi. Artık yeni bir yönetmelik var, her şey daha merkezi bir yapıya çevriliyor. Dolayısıyla şimdi, belediyelerin ayrı standartları, sosyal hizmetler ve SHÇEK'lere bağlı sığınakların ayrı yönetmeliği, kadın örgütlerinin tabi olduğu ayrı bir yönetmelik söz konusu değil. Artık tek bir yönetmelik var ve tüm sığınak faaliyetleri bu tek yönetmeliğe, merkezi yönetmeliğe bağlı olarak düzenlendi.

5 Ocak 2013 tarihinde yürürlüğe giren bu yeni yönetmelikle, daha önce özel hukuk tüzel kişilerine ait sığınaklar hakkındaki yönetmelik ve SHÇEK'lere ait sığınaklarla ilgili yönetmelik yürürlükten kaldırıldı. Yeni yönetmelikte ise kuruluşu, uygulanması, iç işleyişi tamamen belirsizliklerle dolu olan Şiddet Önleme ve İzleme Merkezlerine atıf yapılıyor.

6284 sayılı Yasa'yla düzenlenen ŞÖNİM'ler, uzman personelin görev yaptığı, tercihen kadın personelin istihdam edildiği, şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin, yani yasa kapsamında alınacak tedbirlerin etkin olarak uygulanmasına yönelik destek ve izleme hizmetlerinin verildiği, çalışmaların 7/24 esasına göre yürütüldüğü, çalışma usul ve esasları yönetmelikle belirlenen merkezler olarak tanımlanıyor. Yerelden gelen kadınlar mutlaka bahsedecektir, ama İstanbul'daki ŞÖNİM şu anda 7/24 esasına uygun çalışmıyor, sadece mesai saatleri içerisinde çalışıyor.

Yasada kadına psikolojik, sosyal, hukuki destek verilmesinden bahsediliyor, zaten bunlar yasanın koruyucu tedbirler kapsamında da söz konusu. Ama ne kadar uygulanabilir? Mülki amirliklerden, psikolojik destek almak için başvuran bir kadına 3 ay sonrasına randevu veriliyor. Örneğin, bir Mor Çatı başvurusu için 2012’de geçici maddi destek talebinde bulunmuştuk ve hala verilmedi. Aslında kadınlara verilecek destek hizmetinin ŞÖNİM’lerde de bu şekilde uygulanamaz olacağını öngörebiliyoruz. Bunu da önyargı olarak düşünmemek gerekiyor.

ŞÖNİM’ler, sadece kadınlara destek veren yapılar olarak kurulmuyor, kadınlarla birlikte şiddet uygulayan erkeklere de destek hizmeti sağlayacak yapılar olarak tanımlanıyor. Muhtemelen “zaten kadınlara destek söz konusu” deyip kadını bir kenara öteleyip erkeklere verilecek hizmetlere, daha çok öncelik verilecek, ben böyle düşünüyorum. Şiddet Önleme ve İzleme Merkezlerinde, öfke kontrolü, stresle başa çıkma, alkol ve uyuşturucu madde bağımlılığının tedavi edilmesi gibi bir takım hizmetler, erkeklere verilecek. Aynı zamanda, ŞÖNİM’de çalışan görevliler, “Şiddet uygulayan o erkeklerin hayatlarında bir değişme olmuş mu, biraz akıllanmışlar mı, şiddet uygulamaya hala meyilliler mi?” diye raporlar hazırlayacaklar ve Aile Mahkemeleri’ne sunacaklar. Bu gerçekten çok önemli, çünkü Sığınak Yönetmeliği’ne göre, ŞÖNİM’lerde çalışan kişilerin tedbir kararının sonlandırılması için Aile Mahkemeleri’ne başvurabileceğini görüyoruz. Şiddet uygulayan erkek hakkında rapor düzenleyen kişi, “Bu erkeğin durumunda bir iyileşme var, bir daha şiddet uygulamaz” diyerek, Aile Mahkemesine tedbir kararının kaldırılması için başvurabilecek bir özne olarak yönetmelikte yer alıyor.

Tekrar Sığınaklar Yönetmeliği’ne dönecek olursak, ‘konukevi’ olarak ifade edilen sığınakların kimler tarafından açılacağı yönetmelikte yer alıyor: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. Artık SHÇEK’ler kaldırıldı, kamu hukuku tüzel kişiliğine sahip özerk yapılardan bahsedemiyoruz. Sığınaklar, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının -yani merkezi idare içerisinde yer alan Bakanlığın- İl Müdürlüklerine bağlanıyor. Yerel yönetimlerin sığınak faaliyetlerine gelince, yeni yönetmelikte “Nüfusu 100.000’i geçen belediyeler” diyor. Çünkü Belediyeler Kanunu’nda yapılan değişiklik nedeniyle, nüfusu 100.000’i geçen belediyelerin sığınak açması konusunda düzenlemeler yapıldı. Önceden nüfusu 50.000’i geçen belediyeler sığınak açabiliyordu.

Yönetmelikte ‘konukevi’ olarak ifade ediliyor, biz kadın örgütleri bunlara ‘sığınak’ diyoruz, çeşitli yerlerde ‘şefkat evi’, ‘kadın koruma evi’ gibi ifadeler de kullanılıyor. Bunların hepsini bu yönetmelik merkezileştiriyor. Şu anda faaliyette olan bütün sığınaklar, bu yönetmeliğe bağlı. Artık ŞÖNİM’ler, dolayısıyla ŞÖNİM’lerin bağlı olduğu Bakanlık İl Müdürlükleri, bir şekilde kadın örgütlerinin ve belediyelerin sığınak faaliyetine, doğrudan müdahale ediyor. Yönetmelikten bir alıntı: “Konukevine kabul edilmek isteyen kadınlar İl Müdürlüğüne, ŞÖNİM’e, benzeri görev yapan kamu kurum ve kuruluşlarına, ilgili yönlendirici birime veya kolluğa başvurabilirler.” Hiçbir kadın, sığınağa doğrudan başvuru yapamıyor. Başvuru yapan kadınlar, hemen ŞÖNİM’lere yönlendiriliyor. Ayrıca, “Mülki Amir, Aile Mahkemesi Hakimi veya sakıncalı bulunan durumlarda, kolluk amirinin kararıyla ŞÖNİM tarafından ilk kabul birimine veya konukevine kadın kabul edilir” deniliyor. Aslında bu ifade de biraz muğlâk. Şiddete maruz kalan her kadın, tedbir kararı almak zorunda değildir. Burada Mor Çatının da

deneyimi olan, sığınak ve dayanışma merkezi faaliyetinin birlikte yürütülmesinin önemi ortaya çıkıyor. Her kadının tedbir kararı ihtiyacı olmayabilir. Bazı kadınların sadece sığınak ihtiyacı olabilir. Bu ifade o kadar muğlak düzenlenmiş ki sanki tedbir kararı için başvurmayan kadınlar, sığınaklara kabul edilmeyecek. İşleyiş olarak da önce ŞÖNİM'ler, kadınların başvurusunu alıyor, sonra kadınlar, ilk kabul biriminde iki haftaya kadar konaklayabiliyor, daha sonra da kadınlar uygun bir sığınağa yerleştiriliyor.

Kadınların, uygun bir sığınağa yerleştirilmeleri, bizim için çok önemli. ŞÖNİM'ler tarafından doğrudan konukevine kabul edilen veya ilk kabul biriminde kalanlardan konuk evlerine yerleştirilmesi uygun görülen kadınlar ve yanındaki çocukların yerleştirilecekleri sığınaklar şu şekilde sayılmış: Bakanlık, Belediye, İl Özel İdaresi ve sivil toplum kuruluşlarına ait konuk evleri. Birazdan Nilüfer Belediyesi paylaşacaktır, ŞÖNİM, Mor Çatıyı veya sığınağı olan bir belediyeyi arayıp "Bir kadın başvurusu var, sizin sığınağınızda kalacak" derse biz onu kabul etmek zorunda kalacağız. Yönetmelikteki ifade şöyle devam ediyor: "Bu suretle yerleştirilen kadınlar, konuk evleri tarafından ŞÖNİM'in bilgisi dışında, takdir yetkisi kapsamında sığınağın çıkarılamaz." Mor Çatı veya bir belediyenin sığınağına ŞÖNİM aracılığıyla gelen bir kadın, ŞÖNİM'in bilgisi ve takdir yetkisi dışında, sığınağın çıkarılamıyor. ŞÖNİM, yani Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının hiyerarşisi altındaki yapılar tek yetkili. Kalış süresi ise net bir şekilde şöyle düzenleniyor: "Alınan tedbir kararı süresince." Yine saptırmaya açık bir yanlış ifade kullanılmış. Yani kadın mutlaka tedbir kararı almalı ki sığınağa yerleştirilsin. Sığınakta kalış süresi de alınan tedbir kararı süresince belirlenmiş. "Kadının güçlenme durumu göz önünde bulundurulduğu zaman gereken hallerde uzatılabilir" diyor. Kadının kararına bağlı değil. Tabii kadının güçlenmesinden ne anladığımız da çok önemli. Sığınakların yetersizliği, şiddetin sürekli artış göstermesi, uygulama içerisinde yer alan öznelerin uygun hareket etmedikleri düşünüldüğü zaman, kalış sürelerinin uzatılmayacağı çok açık. İstanbul'da bizler daha uzun süreli tedbir kararı alabiliyoruz, ama özellikle yerelde çok daha kısa süreli tedbir kararları alındığı zaman, sığınakta kalma süresi de buna göre değişebilir.

Aslında bakanlığın bu yönetmeliği hazırlarken sosyal hizmet, sosyal devlet anlayışını nasıl bertaraf ettiğini görüyoruz. Örneğin, kadın sığınakta kaldığı sürede 15 günlüğüne bir yere gitti, o 15 günlük süreyi, kalış süresinden mahsup ediyorlar, oradan bir fayda sağlamaya çalışıyorlar. Uygulamadaki aksaklıklar nedeniyle ikincil mağduriyetlere maruz kalan çocuklar ve kadınlar çok fazla. Çiğdem'in de açılış konuşmasında bahsettiği gibi gizli kayıtların uygun bir şekilde yapılmaması ve özenli davranılmaması nedeniyle erkekler kadınların yerlerini, çocukların okullarından bulabiliyorlar. Kadınlar, sığınak sığınak dolaşmak ve sürekli yer değiştirmek zorunda kalıyor. Çocukların bütün bilgileri ŞÖNİM'de toplanıyor. Okul kaydı, kadının kaldığı sığınağa yakın bir yere yaptırılıyor ve bütün bu gizli kayıt aşamalarını ŞÖNİM'in takip edeceği ve yöneteceği ifadeleri, yönetmelikte yer alıyor. Çocuklara verilecek harçlıkların düzenleniş şekli de devletin ve bakanlığın, kadın örgütlerinin ve belediyelerin sığınaklarına müdahale edebilme yetkisine sahip olduğunu gösteriyor. Şöyle bir ifade geçiyor: "Harçlıklar belediye, İl Özel İdaresi ve STK'lara bağlı konuk evlerinde kalan kadınlara ve beraberindeki çocuklara, bakanlığa ait konuk evlerinde bakanlık bütçesinden, belediyelere ait konuk evlerinde belediye bütçesinden, İl Özel İdaresine ait konuk evlerinde İl Özel İdaresi bütçesinden, Sivil Toplum Kuruluşlarına ait konuk evlerinde ise bakanlık bütçesinden

karşlanır.” Bir kadın örgütünün sığınağında kalan çocuklara, bakanlık bütçesinden harçlık verilmesi, aslında yine bakanlığın kadın örgütünün sığınağını da belediyenin sığınağı da kendi sığınağı gibi görüyor olmasının ve oranın iç işleyişine müdahale edebileceğinin bir göstergesi olarak karşımıza çıkabiliyor.

Elektronik Veri Sistemi

Yönetmelikte, bütün kadınların ve çocukların bilgilerinin yer alacağı bir elektronik veri sisteminin kurulması hedefleniyor. Kadın örgütleri ve belediyelerin çalışmalarına müdahaleyi burada yine görüyoruz. Şu ifade geçiyor: “Konuk evleri ve hizmetlerinden yararlananlarla ilgili olarak genel müdürlük bünyesinde -Genel müdürlükten kastı bakanlığa bağlı olan ŞÖNİM Genel Müdürlüğü- tüm kadın konuk evlerinin birbirleriyle bağlantısı, doluluk oranının takibi, konuk evleri arasındaki sevklerin hızlandırılması -sevklerde yine ŞÖNİM yetkili oluyor- ve konuk evleriyle ilgili güncel analizler yapılabilmesi ve politika üretilmesini sağlama amacıyla elektronik konukevi sistemi kurulur, veri tabanı ve internet ağı oluşturulur.” Hemen devamında da şunu söylüyor: “Bakanlık, belediyeler, il özel idareleri ve sivil toplum kuruluşları tarafından işletilen konukevlerinde kalanlara ait bilgiler ile kapasite ve sayı bilgilerinin her değişiklikte birlikte buldukları ildeki mevcut ŞÖNİM’e bildirilmesi zorunludur.” Yani bize bir tebligat gelirse “Sığınağınızda kalan kadınların, çocukların bilgisini bize bildirin” dense, bizim buna karşı çıkmak için herhangi bir yasal dayanağımız yok. Veri tabanı ile ilgili düzenlemeler bakanlık tarafından yapılıyor ve bakanlık elinde toplanıyor. Bu kapsamda, genel müdürlük tarafından konuk evlerinden istenen bilgiler, gecikmeksizin usulüne uygun olarak sağlanıyor. Elektronik konukevi sisteminde veri girişi, konukevi tarafından yapılıyor. Yapılacak işlemlerin takibi için konukevlerinin bulunduğu ildeki ŞÖNİM’de ve İl Müdürlüğünde belirlenecek kişilere, genel müdürlükçe yetki veriliyor.

Sunumumun başında da söylemiştim, yine tekrarlıyorum; ŞÖNİM’lerin illerdeki teşkilatlanması, ŞÖNİM’lerin bağlı olduğu kuruluşlar, hem belediyelerin sığınaklarına -Yerel yönetimlerin özerkliğine aykırılık teşkil edecek şekilde- hem de kadın örgütlerinin çalışmalarına, her alanda müdahale edecek onların çalışmaları hakkında söz sahibi olacak şekilde düzenlenmiştir. Bütün bu görevlendirmeler, ŞÖNİM’lerin illerdeki teşkilatlanmaları tamamlanıncaya kadar, bu yönetmelik kapsamında bakanlığın altında teşkilatlanan İl Müdürlükleri tarafından gerçekleştiriliyor.

BURSA’DA ŞÖNİM UYGULAMALARI

Neval Gündoğan, Bursa Nilüfer Belediyesi

ŞÖNİM’ler 6284 sayılı Yasa’yla birlikte Bursa’da faaliyete geçmeye başladı. Bursa 2008’den sonra pilot il olarak seçildi ve kadın konukevleri kuruldu. ŞÖNİM uygulaması fiili olarak yasa ve yönetmelik çıkmamış olmasına rağmen işlemeye başladı. Nilüfer Belediyesi, Bursa’da Kadın Dayanışma Merkezi olan tek belediye. Diğer sığınma evleri kadın kabulünü önce ilk adıma bağlı olarak yapıyorlardı, şimdi de ŞÖNİM’e bağlı olarak yapıyorlar. Biz belediye

olduğumuz için, bize yapılan bazı yönlendirmeleri sığınak koşullarımız uygun olmadığı için kabul etmiyorduk. Bursa'daki sığınaklarda çalışanlar olarak ayda bir toplanıp deneyim paylaşımı yapıyoruz. Bu toplantıların birinde bize şöyle bir baskı yapıldı: "Yasa zaten çıkacak, taslak hazır, yapabileceğiniz hiçbir şey yok, bu yüzden uzatmayalım, protokol imzalayalım ve taslağı bir pilot uygulama olarak uygulamaya başlayalım." İşte biz bu baskılar sonucu ŞÖNİM'den haberdar olduk.

Belki önce kendimizi de eleştirerek sunuma başlamamız gerekiyor. Yasalar KSGM sitesinde yayınlanmıştı ama bizim gündemimize girinceye dek farkında değildik. Sonra Kurultayda konuşuldu, yasalarla ilgili bir grup oluşturulması ve tartışılması kararlaştırıldı ama bu yapılmadı. Ne zaman ki Türkiye'nin pek çok şehrinde ŞÖNİM'ler kurulmaya ve sıkıntılar yaşanmaya başlandı, bizim gündemimize de girdi. "Acaba biraz yavaş mı hareket ediyoruz?" diye kendimizi de eleştirmemiz gerekmiyor mu?

ŞÖNİM'in hayatımıza girmesiyle neler yaşadık?

Biz protokol imzalamayı kabul etmediğimiz için yaklaşık altı ay boyunca bize yönlendirme yapılmadı. Bizimle olan bütün bağlantıları kestiler, bize kadın yönlendirmediler, sorunu çözmek için yapmış olduğumuz bütün girişimler reddedildi. Telefonlarımıza cevap verilmedi, konuşma taleplerimiz reddedildi. Nilüfer Belediyesi olarak aylık toplantılara düzenli olarak katılırdık, artık bu toplantılara da çağrılmıyorduk. Daha da ileri gidildi ve Nilüfer Belediyesi üst yönetimi aracılığıyla Kadın Dayanışma Merkezimize baskı yapılmaya başlandı: "Siz sorun çıkarıyorsunuz, ŞÖNİM'ler bakanlığa ait yerler, onlarla anlaşmanız gerekiyor. Kadınların başvurusunu neden almıyorsunuz, zorluk çıkarıyorsunuz?" şeklinde. Biz yine de var olan sistemimizi değiştirmeden yürütmeye çalıştık. Bu kez karşımıza standartlaşmayı çıkardılar: "Farklı belediyeler ve kuruluşların sığınma evleri aynı standartla işletilsin." Bu yönde baskı yapmaya başladılar. Elbette biz, standardın oluşmasını iyi ve önemli buluyoruz, ama bu standart neye göre ve kimin bakış açısıyla hazırlanacak? Bu bizim için en büyük sorunlardan biriydi.

ŞÖNİM'in hayatımıza girmesiyle şöyle bir sıkıntı daha yaşamaya başladık: Barınma ihtiyacı veya çok başka sıkıntıları olan kadınlar, bize, sığınma evine kabul edilmesi için gönderiliyordu. Biz onları kabul etmediğimizde "Bizim sosyal çalışmacılarımız görüşme yaptı ve kabul edilmesi gerektiğini düşünüyor, siz nasıl bizim sosyal çalışmacılarımızın uygun gördüğü kadınları kabul etmezsiniz?" diye bir reddedilişle karşılaştık. Bu durumlarda biz "Bu kadınların sığınma evlerine kabul edilmesi uygun değil ama dayanışma merkezi olarak biz bu kadınlara destek vermeye hazırız ve bu kadınların da aslında dayanışma merkezinden alınacak desteğe ihtiyaçları var" önerisiyle gittiğimizde ise "Bizim sizin desteğinize ihtiyacımız yok, sizden hiçbir şey beklemiyoruz" diyerek, kadınlarla ilişkimizi de kestiler, kadınlar adına karar verdiler ve tamamen reddedildik.

Bütün bunlara ek olarak, parça parça farklı uygulamalardan söz edeceğim. ŞÖNİM'ler kurulduğu zaman "Tek Adım Merkezi" adı altında kurulmuştu ama şu an fiiliyatta böyle işlemiyor. Bu aslında onların da şikayet ettiği bir durum. Örneğin, ŞÖNİM'de bir polis olması

ve ifadelerin psikolog eşliğinde alınması gerektiği ile ilgili maddeler var. Bu yapılmıyor çünkü emniyet görevlileri orada ifade almanın yasal olmadığını ve orada ifade alınamayacağını söylüyorlar. Bu yüzden kadınlar ifade vermek için karakola yönlendiriliyor. Daha yasa kabul edilmeden, taslak halindeyken bile bütün kurumlara yapılan başvuruların sadece ŞÖNİM'e yönlendirilmesi için bir yol haritası hazırlanmaya başlanmıştı bile. "Bütün kadınları ŞÖNİM'e yönlendirmek gerekmiyor, kadın dayanışma merkezi var, oraya da gidebilirler" önerimiz kabul görmedi. Kadının can güvenliği riski yoksa, karakola gidip şikâyet etmek istemiyorsa, koruma talebi kararına henüz hazır değilse biz sığınma evine kabulünü yapıyoruz, kadın kendini hazır hissettiği zaman da girişimde bulunuyoruz. Ama ŞÖNİM, can güvenliği riski olmasa da kadın şikâyetçi olmak istemese de sığınma talebinde bulununca karakola yönlendiriyor. Biz bu uygulamayı eleştirdiğimizde, bize şu şekilde bir açıklama yaptılar: "Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı sığınma evlerine kabul edilirken kadınların GBT'sine bakılması, bulaşıcı bir hastalığı olmadığı ile ilgili bir rapor alınması zorunlu. Bütün bunlar sağlanmadan kadınların kabulü yapılmıyor. Kadını direkt karakola yönlendirdiğimiz zaman karakol bütün bu işlemleri hızlandırıyor. Bu yüzden biz aslında kendi adımlarımızı hızlandırmak amacıyla karakolu kullanıyoruz." Evet, bu bir yandan mantıklı bir açıklama ama "Kadının şikâyet etmeme gibi bir hakkı da var, bunu söylüyor musunuz kadınlara?" diye sorduğumuzda, "Kadınlara karakola gidin dediğimizde hiçbiri karakola gitmeyiz demiyorlar ki" diye bir açıklama yaptılar. Biz de şunu anladık, aslında hiçbir kadına bunu reddetmeye hakkı olduğuna dair bir bilgi verilmiyor. "Tamam, sığınma evine gideceksin ama önce karakola gidip bu işlemleri yapman gerek" deniliyor. Tabi böyle bir durumda hiçbir kadın "Hayır, gitmem" demiyor. Bu ciddi sorunlardan biri.

Bunun dışında tek merkez olmasıyla ilgili sıkıntılar yaşanıyor. Kadının can güvenliği riski varsa veya sığınma evinde sorunlar yaşıyor ve başka bir sığınma evine nakil istiyorsa, istediği şehirdeki bağlantıda olduğumuz bir sığınma evi ile irtibat kuruyoruz. Bunu bir gün içinde yapabiliyoruz. ŞÖNİM uygulamasından önce İl Müdürlüğünün onayıyla nakil yapılıyordu. Artık kadının naklini sığınma evi müdürü talep ediyor, ŞÖNİM onayladığı takdirde İl Müdürlüğüne sunuluyor, İl Müdürlüğü de Genel Müdürlük aracılığıyla nakli sağlıyor. Bu çok uzun bir prosedür. Onay gelmediği için bir kadın bir aydır naklini bekliyor. Bir yandan da şöyle bir tutarsızlıkla karşılaştık; bir kadını diğer bir sığınma evine direkt yönlendiremiyorduk. Bunu denediğimizde sığınma evleri bizi ŞÖNİM'e yönlendiriyordu. ŞÖNİM'i arayıp "Bakın, bu sığınma evinde yer var oraya yönlendirebilir miyiz?" diye sorduğumuz zaman, "Hayır, kadını buraya yönlendirmeniz gerekiyor" deniyordu. İlk zamanlar ŞÖNİM'e direkt yönlendirebiliyorduk. Şimdi bazen ŞÖNİM'e yönlendirebilirsiniz deniyor, bazen de karakola yönlendirmemiz isteniyor. Biz artık pek emin değiliz; karakola mı, ŞÖNİM'e mi yönlendirmeliyiz? Her aradığımızda farklı bir bilgi ile karşılaşıyoruz. En son aradığımızda bize şunu söylediler: "Hayır siz direkt sığınma evlerine yönlendiremezsiniz. Sığınma evleri de bizim bilgimiz olmadan yerleştirme yapamazlar. Bizim yönlendirmemiz gerekiyor." Bu kadın bizim sığınma evinde kalıyor ve sadece belirli nedenlerden dolayı başka bir sığınma evine girmesi gerekiyor dediğimizde, "Hayır, yine de bize yönlendirmeniz gerekiyor" denildi. Örneğin, bir kadın bir saat öncesinden bizim sığınma evimizden çıkıp ŞÖNİM'e giderse yeniden karakola yönlendireceklerini, rapor alacaklarını ve bütün bu işlemlerin yeniden yapılacağını söylediler.

Zaten bir sığınma evinden çıkmış, kabul edilmek için bütün şartları yerine getirmiş bir kadının, yeniden bunlara maruz kalması çok ciddi bir sorun. Bir de şu an biz bundan pek emin değiliz; bir kadının işlemini kolaylaştıracağı zaman diğer sığınma eviyle bağlantı kurmamıza izin veriyorlar ama istemedikleri zaman önümüze yasaları koyuyorlar.

Tamamen kendi inisiyatifleri ve mevcut durumlarına göre bir işleyiş önümüze koyuyorlar. Yönetmelikte, Koordinasyon Değerlendirme Kurulundan bahsediliyor. Yasa çıkmadan bile bizi denetlemeye geldiler. Her şeyimizi incelediler, eleştirilerde bulundular. Şimdi şöyle bir uygulama yapmaya çalışıyorlar; bütün sığınma evlerinin ortak formlar kullanması, ortak istatistiklerin oluşturulması şeklinde uygulamaları var. Evet, bunların bir kısmına biz de katılıyoruz ve işbirliği yapıyoruz. Bursa'da biz henüz elektronik veri sistemini kullanmaya başlamadık, hiç veri girmedik ama bizim aylık toplantımızda şöyle bir şey önerdiler: Veri girilmesi için bir şifre verilecek ve sadece veri gireceğiz ama verilerin hiçbirini göremeyeceğiz. Yani bu durumda, ben İzmir'deki herhangi bir sığınma evinde yer olup olmadığını göremiyorum. Bunu görebilmem için ŞÖNİM'e gitmem lazım. Bunu yalnızca İl Müdürlüğünün görevlendirdiği ŞÖNİM yetkilisi görebiliyor. Veri girişinin bana bir katkısı yok, sadece ŞÖNİM'in kullanacağı bir şey. Biz de bunu eleştirdik, en azından Bursa'da biz bunu nasıl formüle edebiliriz, kendi aramızda küçük bir elektronik sistem oluşturabilir miyiz veya bunu daha verimli nasıl yapabiliriz diye düşündük. Şimdi bir çalışma başlattılar; olur mu, olmaz mı, kullanışlı mı, değil mi, biz onaylar mıyız, dahil olur muyuz bilmiyorum, ama şu an onlar bunu araştırıyorlar. "Sisteme girmek zorundasınız" dediklerinde ne yapacağız, o konuda da net değiliz.

ŞÖNİM'in varoluşunda bize kolaylık sağlayan şöyle bir yanı da oldu. Mahkemeden kadınların çocuklarını babalarına göstermeleri kararı çıktığında, biz ŞÖNİM'i mekân olarak kullanabiliyoruz. Başta bunu talep ettiğimizde zorluk çıkardılar. Burada memur ve polis yok, güvenliği nasıl sağlayacağız diye bir tepkiyle karşılaşmıştık. Ama biz ısrarla en güvenli yer burası dediğimiz için, bu uygulamayı başlatmış olduk.

Tek Adım uygulamasından söz etmiştik. Yasaya göre bir kadın, ŞÖNİM'e gittiği zaman ve bütün işlemleri bittikten sonra sığınma evine yönlendirilir. İşlemler bitene kadar, gerekirse İlk Adım istasyonunda iki haftaya kadar kalabilir. Biz pratiklerimizde bunun böyle olmadığını görüyoruz. Bir yandan -kadın ifade vermek istemese bile- karakola yönlendirilirken, bir yandan da kadının koruma kararı ihtiyacı olmasına rağmen veya sağlık ile ilgili sorunları olmasına rağmen, onlar halledilmeden direkt bizim sığınma evine yönlendirildiğini de gördük. O zaman biz de şunu soruyoruz: Uygulamalar neye göre değişiyor? Yönetmelik taslağını okuduğumuzda, geçen kurultaydaki sunumumuzda şöyle bir şey söylemiştik: "Kendi içerisinde bile çelişen maddeler var." Bizi duydular mı bilmiyorum ama yönetmelik çıktığında gördük ki bütün bu açıkları kapatmışlar. Biz aylık toplantılarımızda güvenliği sağlamak için öngörülen iç alanda kameralar ve demir parmaklıkları eleştirirken diğer sığınma evinden gelen kadınlar aracılığıyla öğrendik ki bu zaten var olan bir uygulamaymış. İletişimde olduğumuz ve iyi uygulamaları olan sığınma evlerinde bunu görmek bizi şaşırttı. Vali yardımcısı bize şöyle bir uyarıda bulundu: "Bunların hepsini sağlayacaksınız, bir daha ki teftiş

sırasında bu uygulamalarınız tam değilse, uyarı alacaksınız. Belirli bir süre içerisinde tamamlamazsanız, kapatılırsınız.”

Bütün bu sorunlar, uygulamada nasıl çözülecek? Sadece bizi rahatlatan şöyle bir şey oldu; biz şimdiye kadar mücadelelerimizi kendi başımıza veriyorduk. Bursa’daki diğer sığınma evleri ŞÖNİM’i desteklerken son toplantıda: “Bunlar bize karışıyor, bunlar bizim iç işlerimiz, bunlara biz karar vermeliyiz” şeklinde çıkışları oldu. Bu bize bir parça da olsa umut verdi. Son olarak şunu söylemek gerekiyor, biz yasanın temel olarak söylediği pek çok şeyle daha yasa kabul edilmeden karşılaştık, pratiklerimizde bunu yaşadık. Bizim tek şansımız Dayanışma Merkezi’mizin olmasıydı. Bu yasa zaten var olan şeyleri tamamen meşrulaştırıyor. Bu kadar. Farklı uygulamaları değiştirmek için yasaları bir baskı aracı olarak kullanacaklar. Bu bizim endişemiz.

SOSYAL POLİTİKALAR VE ERKEK ŞİDDETİ İLE BAŞ ETMEYE ÇALIŞAN KADINLARIN ÖNÜNDEKİ ENGELLER

Gülsun Kanat, Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı

Türkiye’de sığınaklar kadın konukevleri olarak açıldı. Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu, bir dönem sosyal kadın bakış açısıyla sosyal hizmetler vermeye başlamıştı. Bunlar bizim kazanımlarımızdı. Özellikle SHÇEK’in kadın deneyiminden faydalandığı kreş desteği vb. bizim deneyimlerimize dayanıyordu. 2005’e kadar böyle sürdü. Sonra dramatik bir değişim başladı. 2002’de Muammer Güler ilk kez farklı disiplinleri bir araya getirip İstanbul’da bir toplantı düzenledi. Desteklediğimizi söyleyip iştirak ettik. “İstanbul’da kadına yönelik şiddete karşı ne yapabiliriz?” konusunu konuştuk. Bu toplantılar devam ediyor olsaydı, bileşenlerin çeşitliliği sayesinde ilerleme kaydedilebilirdi. Ama bu yasayla kazanımlar pek göz önünde bulundurulmadı.

Benzer görüşmelerde, kendi deneyimlerimizi sunduk. SHÇEK bizi listesinden çıkardığı için valilik toplantılarına çağırılmamaya başladık. Ancak bu toplantılar da bir süre sonra, yasayla birlikte lağvedildi.

Sosyal Hizmetlerle ilgili şikayetimiz: Bu kurum, kadınların sorunlarıyla ilgilenmiyor. Siyasi iradeden de buna benzer bir yaklaşım görülmüyordu. Ama yasayla beraber bunun bu ölçüde ortaya konacağını tahmin etmemiştik. Sığınağa gitmek istemeyen kadınların karakola yönlendirilmesi, kadının şikayeti olmadan sığınağa sokulmaması söz konusu.

Kazanımlarımız sadece yasal değişimler değildi, sosyal politikalarda da bunları elde etmeye başlamıştık. Ancak yasanın uygulamalarında gördüğümüz vaizeler, erkek sosyal çalışmacılar, erkeğin korunmasına yönelik tedbirler vb. birçok aksi yönde uygulama var ki yasa sürecinde dikkate alınmadığı söylenebilir sonuç olarak.

Açelya Uçan, Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı

Türkiye’de sosyal hizmet anlayışı her zaman sorunlu olmakla beraber özellikle son yıllarda “yardımseverlik” üzerinden temellenmiş sosyal hizmet anlayışı daha çok yaygınlaşmıştır. Oysa kadına yönelik şiddetle mücadele eden kadın örgütleri olarak biliyoruz ki şiddetten uzaklaşmak isteyen kadınlara verilen sosyal hizmet, en temelde güçlendirmeyi hedeflemeli.

Mor Çatı 2012 yılında, 1000’in üzerinde kadınla dayanışma sağlamıştır. Kadınların Mor Çatıyla paylaştıkları deneyimden yola çıkarak, ilk adımdan itibaren nasıl bir destek mekanizmasıyla karşılaştıklarını anlatmak istiyoruz.

Feminist hareketin verdiği mücadele, yasalarda ve destek mekanizmalarında kadından yana birçok değişimin olmasını sağladı. Yeni destek mekanizmaları oluşturuldu 4320’den çok daha kapsamlı bir yasa olan 6284 sayılı yasa yürürlüğe girdi, sığınak sayısı arttı ve tüm destek mekanizmalarının bir arada sunulacağı iddiasıyla ŞÖNİM’ler açıldı. Peki tüm bu süreçler nasıl işliyor?

Alo 183: Daha önce de var olan bir telefon destek hattı olmakla beraber kadınlar sıklıkla 183’ü aradıklarında ulaşamadıklarını, ulaşsalar bile tatmin edici bir destek alamadıklarını paylaşıyordu. Son dönemde oluşturulan şiddete karşı mücadelede 183, yeniden yapılandırıldığı ve destek mekanizmasının ilk adımı olduğu vurgusuyla tekrar gündeme geldi. Bununla beraber 183’ü Mor Çatı adına arayıp bilgi almak istediğimiz bazı vakalarda karşılaştığımız sonuç eskisinden farksızdı. Aradığımızda ilk olarak karşımıza çıkan “vatandaş temsilcisi”nin kadından yana bakış açısına sahip ve kadına yönelik şiddete duyarlı olması bir yana temel iletişim becerilerinden dahi yoksun olduğu bu deneyimlerden edindiğimiz gözlemlerin başında geliyor. Şiddetten kurtulmak isteyen kadınların deneyimi de bizimkinden çok farklı değil. 183’ü arayan kadınlara 155’i aramaları öneriliyor. Bazı kadınlar ise 183’ün yönlendirmesiyle Mor Çatıyı arıyor. Yani 183’ten verilmesi gereken destek bir kadın örgütünden bekleniyor.

Danışma Merkezleri: Kadınların şiddetten uzaklaşması için sığınaklar çok önemli. Bununla beraber şiddetten uzaklaşmak için sığınaklar ne tek çözüm ne de şiddetle mücadele eden tüm kadınların ihtiyacı sığınak. 6284 Sayılı Yasa ile şiddet uygulayanın evden uzaklaştırılması, bu süreçte almayı sürdüreceği desteklerle şiddetten uzaklaşması mümkün. Bunun yanı sıra şiddetten kurtulmak isteyen her kadın hemen yasal süreçleri devreye sokmaya ya da hemen evden uzaklaşmaya hazır olmayabiliyor. Mor Çatının dayanışma merkezini arayan birçok kadın ilk adımında yaşadığı şiddete ilişkin paylaşımında bulunmak ve neler yapabileceğini öğrenmek istiyor. Ancak şiddetten uzaklaşmak için yasal süreçlere başvurmak ya da evden ayrılmak istemiyor. Bu durumda kadınları güçlendirmek için verilen sosyal çalışma desteği, hukuki bilgilendirmeler, kadınlar ve varsa çocukları için şiddetin yarattığı olumsuzlukların üstesinden gelmelerini destekleyecek psikoterapi desteği kadınların şiddetten uzaklaşmak için varolan potansiyellerini ortaya çıkarmalarını kolaylaştırıyor ve destek mekanizmalarını kullanmak için harekete geçmelerini sağlayabiliyor. Kadınların sığınak dışındaki destekleri alabilecekleri, yaşadıkları yere yakın ve ulaşılabilir danışma merkezlerinin olmaması, Bakanlığa bağlı toplum merkezlerinin sayısının yetersiz olması ve kadına yönelik şiddet ile ilgili birimlerinin olmaması varolan mekanizmaların etkili olmasının da önüne geçiyor.

Belediyelerin büyük çoğunluğu da bu konuda yeterli çalışma yapmadıklarından bu eksikliği kapatacak bir potansiyel ortaya konulamıyor.

Sığınak: Kadının ihtiyacı sığınaksa ne yaşıyor? Her şeyden önce kadınlar, 6284'te belirtildiği gibi, kaymakamlıklara ulaştığında ya da 183'ü aradığında ilk yönlendirme karakola gitmeleri oluyor. Bazı kaymakamlıklar eğer ilçe belediyesinin bir sığınağı varsa "iyi" ilişkilerini kullanarak belediyeye yönlendirme yapabiliyor. Ancak yasada açıkça belirtildiği halde kaymakamlıkların ne bu konuyla ilgili bir birimleri var ne de yasadan haberdarlıkları. Şiddete maruz kalan kadın kaymakamlığa gittiğinde "vatandaş" olarak dahi karşılanamıyor. Farklı taleplerle başvuran bireyler de benzer kötü muamelelere maruz kalsa da şiddet yaşayan kadınlar için yaşadıkları travma düşünüldüğünde her şey çok daha zor olabiliyor. Şiddetten kurtulmak için adım atan kadının ihtiyaç duyduğu önyargısız, kadından yana bakış açısına sahip sosyal çalışmacılarken, kapıdan girdiği andan itibaren tekrar tekrar durumunu konuyla ilgili olmayan birçok yetkiliye anlatmak zorunda kalıyor.

Karakol: Karakollarda da durum çok farklı değil. Şiddet her seferinde kriminal bir olay olmamakla beraber kadınlar kolluğun uyguladığı tüm prosedürlerde travmayı tekrar tekrar yaşıyor. İhtiyacını analiz edebilecek, kadının biricik şiddet yaşantısına uygun destek mekanizmalarına işaret edebilecek sosyal çalışmacılara ihtiyaç burada da açıkça görülüyor.

Kadınların mücadelesiyle karakolda doğrudan "evine dön" diyen polis sayısı azaldı. Kadınlar sığınak talebiyle gittiğinde polis çoğunlukla 6284 sayılı yasanın getirilerini anlatmak, sığınak dışındaki alternatifleri paylaşmak yerine hemen sığınağa yönlendirmek istiyor. Yasanın kolluğa verdiği yetki hiçbir zaman kullanılmıyor. Kolluk kendisine gelen çok sayıdaki başvuruyu hemen başka kurumlara yönlendirerek sorumluluğunu da azaltmış oluyor iş yükünü de.

Sığınak Deneyimleri: Kadınlar, karakoldan istasyon sığınaklara gönderiliyor. İstasyon sığınaklarda ise çoğu zaman yeterli yer olmuyor. Yasa sığınaklarda yer olmasa dahi devlete ait güvenli bir yerde barınma imkanı sağlanması gerektiğini vurgulasa da buna ilişkin bir uygulama görülüyor. İstasyon sığınakların fiziksel koşulları ise kadınların yeniden "mağdur" edilmesine neden oluyor.

Bu noktada kadınların sığınak deneyimine ilişkin anlatımlarını paylaşmak istiyorum:

İstanbul İstasyon Sığınakta kalan bir kadın ısrarla Mor Çatı sığınağına gelmek istediğini anlatırken duygularını ifade ediyor :

"Ben daha fazla dayanamayacağım. Çok kötü hissediyorum. İki kişi bir yatakta yatıyoruz. Her gün yeni birileri geliyor. Gelenler battaniyelerin üzerinde yatıyor. Ben yatakta yatıyorum ama diğer kadınları görmek beni çok üzüyor."

İzmir'de evden kaçıp karakola giderken her aşamada telefonla görüştüğümüz bir başka kadın oldukça travmatize olduğu bu kaçış sonrası, İzmir'deki istasyon sığınağına yerleştiğinde yaşadıklarını birkaç günde bir 1 saatlik telefon izninde Mor Çatıyı arayarak anlatıp sosyal çalışmacı desteği aldı. Anlatısının bir kısmını paylaşmak istiyorum:

“Girdiğimde sanki suçluyum ve cezaevine giriyorum gibi hissettim. Üstüm, saçlarım arandı, elime çarşafklar katlanmış olarak verildi. Çıkış saatlerimiz çok kısa. Ben can güvenliği tehdidi yaşadığım için başka şehre gitmek istediğim halde sığınak yakınındaki parka gittiğim için yargılanıyorum. İçme suyu vermiyorlar, kendi paramızla satın almak zorundayız. Temizlikten biz sorumluyuz ama çamaşır suyu vermiyorlar, çamaşır yumuşatıcısıyla temizlik yapıyoruz. Temizlik sırası nedeniyle ciddi kavgalar çıkıyor. Zaten hepimiz şiddetten geldik, gelir gelmez temizlikle ilgili görevleri sahiplenemiyoruz. Sanki bunları buradan hemen gitmemiz için yapıyorlar. Bu hafta 4 kadın ayrıldı ve şiddet uygulayan kocalarının evine döndüler. (Öldürülme riski yüksek olduğu için) Benim buradan başka çarem yok. Dönemeyecek durumda olanlar mecbur bekliyoruz.”

Diğer sığınakların durumu da istasyon sığınaklardan çok farklı değil. İstanbul’da bazı belediyelerin iyi uygulamaları olmakla beraber sığınakların çoğu oldukça kötü durumda. Bu durum nedeniyle birçok kadın istasyon sığınaktan ayrılmak istemiyor. Birbirlerinden diğer sığınakların ne kadar kötü olduğuna ilişkin bilgi alan kadınlar, istasyon sığınaktaki geçici süreleri dolduğunda karakola gidiyorlar ve tekrar istasyon sığınaktaki geçici süreleri başlıyor.

Sığınaklarda verilen destek çoğu zaman sosyal çalışmayı içermiyor. İstanbul’da bir belediye sığınağında kalan kadın kendisine şiddet uygulayan ailesine dönmesi için farklı yöntemlerle ikna edilmeye çalışıldığını anlatıyor. Bazı dindar “ablalar”ın gelip ailenin ne kadar önemli olduğunu, onları affetmesini anlattığını söylüyor. Aynı sığınakta 3 ay kalan ve sonrasında şiddet uygulayan kocanın yanına geri dönen bir başka kadın, şiddet tekrar başladığı için Mor Çatıyı aradığında sığınakta kalırken boşanma davası açamayacağı söylendiği için boşanamadığını, bu nedenle tekrar sığınağa gitmek istemediğini söyleyerek alternatif çözümleri soruyor.

ŞÖNİM: Tüm destek mekanizmalarının bir araya geldiği iddiasıyla açılan ŞÖNİM, 25 Kasım’dan bu yana İstanbul’da da çalışmaya başladı. Ne değişti? Şu ana kadarki deneyimimizde uygulamada bahsettiğimiz süreçler aynı şekilde işliyor. ŞÖNİM, İstanbul kent merkezine oldukça uzak, ulaşımı zor. Telefonlarına çoğu zaman ulaşamıyor. 183’ü arayıp yönlendirme talep ettiğimizde ise biz gerekirse yönlendiriyoruz, bize anlatın yanıtıyla karşılaştık.

Sığınak desteği için bu hafta Mor Çatıyı arayan bir kadın sistemin nasıl işlediğine ilişkin bilgi veriyor:

“Önce hani Aile Bakanı Fatma Şahin var ya, o televizyonda çıktığında altta çıkan bir numara var hani (183), orayı aradım. Polisi ara dediler. Sonra Hürriyet Alo Şiddeti aradım, onlar ŞÖNİM’i anlattı, numarasını verdi. Aradım. Karakola git. Buraya gelsen de biz seni yine karakola yollayacağız dediler. Sonra 155’i aradım. Mor Çatının numarasını verdiler.”

TARTIŞMA BÖLÜMÜ

ŞÖNİM'LERİN AÇIK OLMADIĞI YERLERDE NE OLUYOR?

Neşe, Hürriyet Acil Yardım Hattı: İlk sorularından biri olarak 183'de, TC kimlik no isteniyor. Arayanlardan gizli kalmasını isteyenler telefonu kapatıyorlar. Kimlik belirtmeden arayanların yüzde 80'i asılsız ihbar ama yüzde 20'de çok riskli vakalar. 183 polise havale ettikten sonra, "Acil ekip gitmiş mi?" diye sormuyor. İhbar ettiğimiz bir vakada "155'e bildirdik ekip gidip alacak" dediler, ertesi gün ihbar eden aradığında adamın 24 saattir parkta beklediğini anladık. Yabancı uyruklu başvurunca, "Yabancılar polisine gidin!" deniyor ancak onlar da hiçbir şey bilmiyorlar. Diyalog da kurulamıyor. Eskisinden daha kötü 183. ŞÖNİM'ler "24 saat açığız" diyor. Ama mesai saatlerinde çalışıyorlar yalnızca. Örneğin, görüşme odasında 3 tane masa var. Özel bir oda yok. Eski sistemin hataları burada da devam ediyor. Psikolojik destek için Bakırköy'e yönlendirme yapılıyor. Bazı ŞÖNİM'lerde çalışanlar uzman değil, bir şeye hizmet etmiyor. Sadece maaş alıyorlar.

Nurcan, Muş Kadın Derneği: ŞÖNİM açılmadı Muş'ta. Sığınma evi için belediyeye baskı yaptık, açtılar ama ana caddede ve üzerine sığınma evi yazdılar. Sonradan düzeltildi. Yasadan sonra valiye gittik, yanlış anlamış. "ŞÖNİM'lere hazırız" dedi ancak sığınma eviyle farklı şeyler olduğunu bilmiyor. Sığınakta arabuluculuk devam ediyor, bununla ilgili görevlilerle konuşsak da devam ediyor. Belirsizlik var herkes başka bir şey söylüyor. Yasa ilk çıktığında sosyal hizmet uzmanları konuyla ilgili bilgilendirilmemişti. Aldıkları eğitim yetersiz oluyor ve yasanın uygulanması konusunda çok eksikler.

Açelya, Mor Çatı: Arabuluculuk bitmiş değil, "Evinde dön!" farklı şekillerde söyleniyor.

Melike, Mor Çatı: E-devlete geçildikten sonra, bu uygulamanın kadınların destek alabilmesi için çok zorlayıcı olduğunu birçok yerde paylaştık. Yeni yasa uygulamaya geçtiğinden bugüne kadar sürece baktığımda, değişen hiçbir şey yok. Uygulamada özellikle. Mesela, Çiğdem de gizli kayıttan bahsetti. Sığınağa gelen ve şiddetten kurtulan kadınların çocuklarını okula kaydettirmesi sorun oluyor. Gizli kayıt, bizlerin zorlamasıyla yapılan bir şeydi yasadan önce, yasada geçiyor şimdi ancak butonun da olmasına rağmen okullarda hiçbir farkındalık yok. Müdürler, öğretmenler vs. habersiz. Velayeti annede olan bir çocuğun bile okulu öğrenildi bir vakada. E-devlet sistemi değişmediği sürece yasadaki gizlilik ibareleri kağıt üzerinde kalacak. 6284'ün hemen sonrasında Mor Çatı sığınağına gelen bir kadına GOP Cumhuriyet Savcılığı: "Ben nereden bileceğim sevgilini eve almayacağını?" diyor. Ancak Mor Çatı devreye girince karar alınıyor uzaklaştırma konusunda. Kadınları sığınaktan vazgeçirmek için polis, "Sığınaklarda potansiyel fahişeler var!" şeklinde ifadeleri var.

ŞÖNİM'le ilgili olarak da kafadan dayanışma merkezlerini, devre dışı bırakıyor ki onlar şiddetle mücadelenin en önemli unsurlarından biri olarak işlev görüyordu.

Muhal, Adana AKDAM: Diyaloglar ŞÖNİM'ler kurulduğu zaman iyiydi. Sıkıntılarımız konusunda yardımcıydı. Toplantı ve diyalog şu anda azaltıldı. Şu anda süreci de takip edemiyoruz bu yüzden. Aradığımda ŞÖNİM Müdiresi yerinde yoktu. Onun yerine telefonu açan bir erkekti, onun da iletişim becerisi yoktu. Hazine avukatıyken tayini çıkarılmış. "Mevzuatı bilmiyorum, ne yaptığımı bilmiyorum" dedi. Muhatap bulamadım yani. "Psikolog

Hanım'ı bağlayayım" dedi. "Sakın bizi kadın şiddetiyle ilgili bir kurum olarak tanıtmayın" dedi. "Çok acil olanlara destek veriyoruz" dedi. Sosyal çalışmacı da yerine yoktu, onun yerine bakan biri de yoktu. Bir veya iki güvenlik görevlisi yoktu. Yani bunların işlemediği konusuna katılıyorum. Kurumlar arasında bir bağlantı yok. Jandarma arayıp en azından, bizden uygulama konusunda eğitim talep ediyor. Çok fazla yoksunluk var uygulama konusunda.

Kamile, Antalya Kadın Danışma: Antalya'da 3 sığınak var. Bağımsız Kadın Danışma Merkezi olarak bir tek biz varız, bizi de aradan çıkarmak istiyorlar. Müdür değiştiriliyor sık sık, ancak gelen müdür, gidenden beter oluyor. Emniyette "Yalnızca fiziksel şiddeti anlatın!" diyen bir komiser var. Acil sığınması gereken kadınlar bekletiliyor. Belediyenin sığınağı nispeten iyi ama onun da kapasite sorunu var. Barışmanın iyi algılanışı var. "Barışmamız için hakaret ediliyor" diyen kadınlar var. Toplumsal cinsiyet ayrımcılığıyla ilgili okullara bir yazı gönderildi. Ancak bütün müdürler hasıraltı etti bu yazıyı.

Özlem, Mor Çatı: Çalışmayı şimdi yapmamız isabetli oldu, deneyimleri paylaşmamız açısından. İstanbul'da yasanın uygulanmasını izledik. Şiddet izleme komitesi toplantısında Ankara'da bunu dile getirdik. Uygulamayı görmeyi ve ortak bir politika oluşturmayı tercih ettik. İstanbul'daki ŞÖNİM'de de bağlantı eksikliği bilgi eksikliği var. Kadınların ulaşımını sağlayacak bir mekanizma yok. Çağaloğlu'ndaki SHÇEK aynen Yeşilköy'e taşınmış ve ulaşım yok. Bu yer şimdi sadece kadın üzerine çalışıyor. Çalışanlar 25 kişi. Gün içerisinde yalnızca 5 kişi var deniyor. Hemşire var, hukukçu var. Baro tahsis etmiş. Bilgi işlemci var. Görüşme odası yok, bizim öngördüğümüz şekilde yüz yüze görüşme yok. STK odası boş. Ankara'dan belirleneceği söylendi hangi STK olacağı. Kolluk yok. Ama "Yavuz Morgül'le iletişim halindeyiz" denildi. Başvuru konusu sıkıntılı. Bütçeyi sorduk. "Bol" denildi. İl Özel İdaresinden verilen bir bütçe var. Oysa biz Mor Çatı olarak istediğimizde verilmemişti. Sultanbeyli'de sığınak açılacak. Erkek sığınağı da açılacaktı. İŞKUR odası da boştu. Talep ve dilekçeler ŞÖNİM üzerinden alınacaktı. Müdire Hanım da: "Ne bekliyordunuz ki?" şeklinde bir soru sordu. Biz değişmeyeceğini biliyorduk aslında, ama devlet tarafından değişim olarak nasıl lanse edildiğini gördük.

Hatice, Söke Kadın Sığınma Derneği: 81 ildeki istasyonların takibini yapmadık, yapmamız gerekirdi. Ablaların atanması var, ablalar hiçbir şey bilmiyor. Bizimle ilişkili olanların bağlantısı kesiliyor. Devletin yapması gereken işlemleri biz yapıyoruz şu anda. Akşam saat 4 buçuktan sonra kadın kabul edilmiyor. Ben kendi evimde misafir ediyorum bazı kadınları. Kadınlar bu süreçte güçlendi. Özgürlüklerine daha düşkünler. Sığınakta konfor çok düşük olduğu için, Mor Çatıya gelmek isteyen kadınlar var.

Makbule, Nevşehir Kadın Derneği: Çabalarımız ilerleyemedi. Engeller konuyor her seferinde. Sosyal hizmetlerin sığınağı var. Sosyal hizmetler ayağında görevli yok. Valilik yazımızı okumadı. Belediyeye baskı yaptık ama işe yaramadı. Var olan sosyal hizmetler yetersiz. Nevşehir Üniversitesindeki sosyoloğa yönlendiriliyoruz. Belediye sığınak açmıyor. Şiddet olaylarında komiser, kadın polis istiyor, orası da yetersiz kalabiliyor. Karakolda, şiddete uğrayan kadına cinsel şiddet de uygulandı vakalardan birinde. Sorunlar çok, çözümden çok uzak.

Sema, VAKAD: Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü var şimdi, bizi dışladılar. Ailenin korunmasıyla ilgili çalışmalar yapıyoruz. “Siz yuva mı dağıtmaya çalışıyorsunuz?” demeye başladılar. Sosyal hizmetlerin şoförü: “Sığınma evini duyan geliyor!” şeklinde konuştu. Görevlilerin tavrından zihniyet belli, kadınlar sığınma evine gitme konusunda isteksiz. Kadınlar bu evlerde kalmak istemiyor. Giderken umutsuzlar, şiddetin giderilmesini vaat eden yerler değil. Karakola gitmeyle ilgili bir sıkıntı var. Kadınlar tarafından 155 arandığında polisler gitmiyor. “Can güvenliğimiz yok diye gitmiyoruz” diyorlar sorunca.

Yelda, Ankara Kadın Dayanışma Vakfı: SHÇEK ve KSGM ortaklığındaki çalışmaya, son olarak biz çağırılmadık. Nedenini sorduğumuzda, “Taslak ortaya çıktığında sizinle paylaşılacaktır” denildi. Ankara’da da SHÇEK’e bağlı olan sığınma evlerinde kapasite, temizlik ve gıda sorunları var. Bununla ilgili itirazlara karşı yanıt olarak kesinlikle bu durumun olmadığı söyleniyor. Kadınlar sığınma evlerine gittiklerinde hemen gönderilmek isteniyor. Keçiören Belediyesi sığınma evi açtığında biz kendi arkadaşlarımızdan hiç kimseyi yönlendiremedik. Almıyorlar. Pratikte bu değişimler var. Erkeklerin aynı danışma merkezinden destek alması ve kadın odaklı olmaması yönetmeliğin sıkıntısı. Yasanın mantığına kadına yönelik şiddetin alınması önemli ve şiddeti uygulayan erkeğin üzerindeki baskıya odaklanılıyor şu andaki yönetmelikte. Şiddet ayrıca suç olarak değerlendirilmiyor, bu gibi nedenlere dayandırıldığı için. Ayrıca, yasanın merkeziyetçi yapısı çok sorun çıkaracaktır. Merkeziyetçi yapı da metinde geçmeli.

Ferda, İzmir Büyükşehir Belediyesi Sığınma Evi: 10 Ocak’ta ŞÖNİM, bizi toplantıya çağırıldı. Sorunları konuşacağımızı sanıyorduk ancak “Kadın göndereceğiz ona göre hazırlık yapın!” demek için çağırılmışlar bizi. Niyetimiz, hemen diğer belediyelerle bir araya gelmek ve yasaı değerlendirmektir ancak böyle olmadı. Bu süreçte de somut iki vaka yaşadık. Dün gönderdikleri bir vaka; çalışmanın raporlarının ŞÖNİM’e iletilmesi istenmiş. Kadınlar üzerindeki denetim onlarda olacak ve biz yalnızca hizmet vereceğiz. İnisiyatif bizden alınıyor. Toplantıda kabulle ilgili sorular sorduk, madde 11 kapsamında, kabul yapan kurum ve kuruluşlara gelenleri yönlendireceğiz şeklinde yoruma açık bir konu var. Bizden sadece bildirme isteniyor, tedbir kararı olanlar için. Kabul konusu da alın dediler ama kesin bir durum yok. Diğer belediyeler de ne yapacağını bilemez durumda. Yönetime raporlama çalışması yapalım dedik. Eksiklerini görüyoruz çünkü. Belediye sığınma evi olarak yapamadığımız şeyleri bu sayede yaptırabileceğimiz bir avantajı olabilir.

Necla, Bursa Nilüfer Kadın Dayanışma Merkezi: ŞÖNİM’in en iyi zamanlarını yaşıyoruz ve bundan sonraki rolümüzün azalacağını tahmin ediyoruz. İyi bir şey vaat etmeyen bir sistem. Belediyeleri de STK'lara bağlayan bir sistem. ŞÖNİM’lerden de önce sığınaklar sorunluymuş. “Kendimi güçsüz zannedirdim. İlk Adımda kaldım bir hafta. Demek ki güçlüyüm” diyen vardı. ŞÖNİM var olan iyi uygulamaları da yok edecek nitelikte. Tüm bunlarla ancak Anayasa Mahkemesine gidilebilir. ŞÖNİM: “Her şey benim üzerimden gidecek” diyor ve bizim rolümüzü bizden alacak. Şimdilik bizden inisiyatif kullanmamızı isteyebilirler ve kendileri kadro eksikliğini tamamlayınca bizi tamamen bertaraf edecekler. Bizim yasal olarak bir şeyler yapmamız lazım.

Katılımcı, Mersin: 2010-2012 döneminde 528 başvuru aldık. Yönlendirme yaptık ancak iyi ki yönlendirmişiz diyebileceğimiz hiçbir vaka maalesef olmadı. ŞÖNİM, bizde de var. Kırmızı Güller Derneği, Ankara tarafından belirlenen STK. Çizgisi belli. Çağlayan Derneği de şiddet uygulayan nasıl hoş tutulur konusunda çalışma yapacak zannediyoruz. Mersin'deki durum da vaziyetin iyi örneklerinden biri. Kendi STK'ları üzerinden yürütecekler süreci. Bence de bir tavır geliştirmeliyiz.

KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELEDE KAMU POLİTİKALARI VE BUNUN İZLENMESİNİN ÖNEMİ

Gülşen Ülker, Ankara Kadın Dayanışma Vakfı

Sunum yapan arkadaşlar son birkaç yıldır gerilemeler olduğundan bahsetti. Ben Ankara için de aynı şeyi söyleyebilirim. Ankara'da bu yasa çalışması başlamadan önce sığınaklar yönetmeliği çalışması başlatıldı. Bu çalışmaya SHÇEK ve KSGM ortaklığında belediyeleri ve kadın dayanışma merkezlerini de çağırdılar. Biz Kadın Dayanışma Vakfı olarak çağırılmadık. Oysa daha önceki yıllarda bu tür çalışmalara davet edilirdik. Yazılı olarak neden davet edilmediğimizi sorduk. Çok uzun zaman cevap verilmedi, sonra şöyle bir cevap geldi: "Zaten taslak ortaya çıktığında sizinle paylaşılacaktır" Dolayısıyla Ankara'da olmamız fazla bir şey değiştirmiyor. Bakanlığa bağlı sığınma evlerinde kadınların üst üste yatırılması, temizlik sorununun kadınlara dayatılması, herhangi bir sosyal destek ve güçlendirme politikasının olmaması Ankara için de geçerli. KSGM ile yaptığımız görüşmelerde kadınların bu şikâyetlerini dile getirdik. Ama kabul edilmedi: "Ankara merkez en güvendiğimiz yer, 15 senelik deneyimimiz, çalışanlarımız var, orada böyle bir şeyin olması söz konusu değildir" cevabını aldık.

Ankara'da kadınlar, sığınma evine gitmek istemiyorlar, gittikleri zaman hemen gönderilmeye çalışılıyorlar. Hemen bir iş ve bir yer bulmaları için baskı yapılıyor. Biz danışma merkezi olarak kadınları sığınma evlerine fazla yönlendiremiyoruz, sıkıntı çekiyoruz. Örneğin, Keçiören Belediyesi sığınma evi açtı, ama bizim danışma merkezimizden hiçbir kadını oraya yerleştiremedik. Gerekçesi hazır: "SHÇEK bize yönlendiriyor, bakanlık bize yönlendiriyor, dolayısıyla sizden kabul edemiyoruz, doluyuz." Her daim dolular. Sadece Çankaya Belediyesi'nin sığınma evine yerleştirebiliyoruz. Bunlar pratikte yaşadıklarımız.

Yönetmelikle ilgili de bir şeyler söylemek istiyorum. Erkeklerin de aynı danışma merkezinden destek alıyor olması, tüm yönetmeliğe sinmiş olan kadının iradesi lafı altına bunun asla alınmayacağını hissetmemiz ve görmemiz gerek. Bu çok önemli bir şey, biz bugün bunu anlıyoruz; erkekler işsizlik, stres, alkol ve uyuşturucu bağımlılığı nedeniyle şiddet uyguluyorlar. Bu yasada suç olarak algılanmıyor. Yönetmelikle ilgili uygulamada nasıl direneceğiz, bunu konuşmalıyız.

Yönetmelikle ilgili çok temelden sakıncalı yerler var, bunların tartışılması gerektiğini düşünüyorum. Mesela mağdur profilini yönetmelik tanımlamış: "Toplu yerde yaşamaya engel teşkil etmeyen psikolojik durumu vardır" gibi bir rapor uygulaması konulmuş. Benim bildiğim

kadarıyla böyle bir uygulama yok. Hastaneye yatacak kadar bir sıkıntısı yoksa herkes toplu bir alanda yaşayabilir. Yani kimlerin gireceği çok sınırlandırılmış. Bunu sadece kadın örgütleri açısından söyleyemiyorum, devlete bağlı kurumlar açısından da çok sıkıntılı.

Ferda Ülker, İzmir Büyükşehir Belediyesi Sığınma Evi

Merhaba, ben Ferda. İzmir Büyükşehir Belediyesi sığınma evinden geliyorum. ŞÖNİM 10 Ocak tarihinde bizi toplantıya çağırdı: “İşleyiş ile ilgili nasıl bir şey yapacağız, hep beraber konuşalım” diye. Toplantı öncesinde biz metni incelemiştik ve sorunlar hakkında konuşacağımızı düşündük. Ama fark ettik ki şunu söylemek için bizi çağırmışlar: “Biz size hafta sonunda ve mesai saatleri dışında da kadın göndereceğiz, buna hazırlıklı olun.” Bu noktada bir gerilim yaşandı, biz: “Şu anda yönetmeliği uygulamıyoruz” dedik ve toplantıyı bitirdik. Niyetimiz hemen diğer belediyelerle bir araya gelmek ve yönetmeliği incelemektir, ama olmadı.

Biz yönetmeliğin maddelerine tek tek baktık, problemleri bölümlerle ilgili notlarımızı çıkardık. Bu süreçte de somut olarak iki vaka yaşadık; bize gönderdikleri kadın şöyle bir yazıyla geldi: “... ile ilgili yapılan mesleki çalışmanın ŞÖNİM’e iletilmesi ricasıyla.” Yönetmeliğe göre biz ŞÖNİM’in kuruluşlarıyız, istedikleri gibi bize kadın yönlendirecek ve elektronik ortamdan bilgi edinecekler. Bunu, biz baştan beri kabul etmedik. Ama çok sıkıştıkları noktada da “Artık yönetmelik çıktı ve biz bunu uygulamak zorundayız” diyorlar. Biz İzmir olarak iletişim halinde kalmayı istemiştik ve düzenli olarak toplanıyorduk. Bu iyi de gidiyordu. Kadınları mağdur etmeyecek şekilde işimizi yapabiliyorduk. Ama şu anda ŞÖNİM’de bir buçuk kişi çalışıyor. Bir kişi sadece yarım gün çalışıyor ve bütün işlerin oradan sürmesi gerekiyor. Böyle bir problem var.

Danışma merkezleri bu yönetmelikte hiç anılmıyor. Madde 11’de “kurum ve kuruluşlar” diyor ama onlar kabul birimi değil. Dayanışma merkezine gelen kadınları ŞÖNİM’e yönlendireceğiz. Bize o toplantıda şöyle bir bilgi verdiler: “Tedbir kararı olan bütün kadınları bize bildireceksiniz.” Biz kabul yapamayacak mıyız diye sordüğümüzde: “Yapın, bunda bir sorun yok. Ama tedbir kararı olanları bize sevk edin, çalışmalarını bize aktarın” dediler. Biz ilişkiler tam kopmasını istiyoruz, ama ilerlediğimiz süreç pek sağlıklı değil. Biz de bir araya gelip pratikte yaşadığımız tüm sorunları raporlayarak Bakanlığa ya da ŞÖNİM’e gönderelim. Sonuçta belediyelere getirdiği bir sürü yükümlülük var. Teşekkür ederim.

ERİL HEGEMONYA, KADINA KARŞI ŞİDDET MEKANİZMALARI ve FEMİNİST MÜCADELE PRATİKLERİ

Bihter Somersan

ŞÖNİM’lerin kurulması, sığınma evlerinin ŞÖNİM’ler üzerinden merkezleştirilmesi, bir devlet politikası olarak yaygınlaştırılması üzerinden, feminist hareketin otuz yılı aşkın bir süredir kadınlara karşı kurgulanan ve uygulanan yapısal şiddete karşı verdiği mücadeleye, farklı bir

okuma getirmek istiyorum. Dahası eril şiddet mekanizmalarına özet olarak değindikten sonra, feminist hareketin eril hegemonya ile mücadele biçimlerine ilişkin bazı sorular ortaya atmak istiyorum.

Kadını muhafazakar değerler ve politikalar ekseninde özel alana hapsetme, geleneksel rollere indirgeme, aile kurumuna bağımlı kılma çabaları, dahası aile kurumunun dışında kendilerine bir yaşam seçmiş olan kadınları devletin yükümlü olduğu sosyal hizmetlerden ve korumalardan yoksun bırakma çabaları ve en çıplak haliyle kadına karşı yapısal şiddet, yıllardır savaştığımız politikalar.

Şu anda da kadınların, feministlerin şiddetle mücadele tarihi, sığınma evlerine ilişkin ilkeleri ve deneyimleri, yıllar boyunca mücadeleyle elde edilmiş tüm kazanımları, ŞÖNİM'lerin yapılandırılması ekseninde yok sayılma, yok edilme tehdidi altında. Devletin sığınma evleri açmasını, her ilde yaygınlaştırmasını, bunun devletin asli görevlerinden biri olduğu bilincinin yerleşmesini, şiddetle mücadele eden tüm kadın örgütlenmeleri yıllarca ortak bir duruşla savundu. Evet, biz istedik, evet, sonunda sesimizi duyurduk. Ancak bütün bu süreç içerisinde vardığımız noktada, ŞÖNİM'ler üzerinden yaygınlaştırılan bu otoriter ve kadın bakış açısından yoksun yapılanma, mevcut yönetmeliğin içeriği, kadın örgütlenmelerinin ve STK'ların bu eril devlet merkezli kurumsallaşmaya tabi kılınması, ŞÖNİM'lerin pilot uygulamalarının başladığından beri verilen mücadeleler, kadına karşı yapısal şiddetin en görünür hali olarak okunmalıdır. Bu anlamda da ŞÖNİM'ler üzerinden kurgulanan "kadın politikası" çok geniş kapsamlı bir kadın-aleyhtarı "kadın projesinin" olduğu son noktadır.

"Bazı kadınlar tecavüzü hak eder." Bu düşünceyi 100 polis memurunun %33'ü, 80 yargıç ve devlet avukatının %17'si, 100 avukatın %10'u, 85 psikoloğun %6'sı, 50 adli tıp uzmanının %4'ü (Kerestecioğlu, 2003, İstanbul Barosu Yayınları) onaylamaktadır. Yurttaşların haklarını korumakla yükümlü olan devletin yasal temsilcileri tarafından kadınların bu denli değersizleştirilmesi, yasaların ve reformların *de facto* yürütülmesinin yetersizliğini, belki de imkansızlığını, dahası devlet eliyle kadına yönelik şiddeti en çarpıcı şekilde ortaya koyuyor.

Devlet eliyle kadına yönelik şiddet hangi boyutları içerir? Bunlar egemen erilliği sürekli olarak yeniden üreten ve yapısal olarak kadınları "öteki" ve "yabancı" olarak dışlayan kurumlardır. %90'ını erkeklerin oluşturduğu meclis ve onun politikalarıdır; eril kodlu katı baskı yapılarından oluşan askeri aygıttır; sistematik olarak kadın düşmanı bağlamsal, görsel ve dinsel sembolizmi yeniden üreten iletişimsel güç bloklardır. Sürekli olarak bir cinsiyet-nötr, cinsiyetsizleşmiş ve/veya "normalleşmiş" eril değer sistemini ortaya çıkaran kültürel ve eğitimsel aygıtlardır. Bu anlamda Türkiye'de kadınlara yönelik şiddeti, "gündelik bir pratik" olarak okumamız gerekmektedir.

Kadınlara karşı şiddet, tek tek erkekler kadar, devlet kurumları aracılığıyla da harekete geçirilen, kadınların emeğinin, cinselliğinin ve özgürlüğünün erkek kontrolüne tabi kılındığı Türkiye'de, egemen erilliğin en önemli yapısal boyutlarından biri olarak görünür. Bu anlamda hegemonik erillik, aile içindeki ve özeldeki cinsiyete özgü şiddet ilişkileri yoluyla sürekli yeniden üretilir, kadınlar sistematik olarak güçsüzleştirilir. Kadınların polis memurları, yargıçlar ve devlet kurumlarının diğer aktörlerinin egemen eril değerleri, pratikleri, yargı

makamı ve yasalarla, yani kısaca kurumsallaşmış erkek şiddetiyle de sindirildiği bir yapıda, kadınlara yönelik şiddet tam da bu anlamda “gündelik bir pratik”tir. Böylelikle devlet alanındaki yapısal şiddet ilişkisi, özel alandaki bireysel şiddet uygulamasını güçlendirir ve meşrulaştırır. Aynı zamanda, kadınların zayıf ve incinebilir olarak ve dolayısıyla *de facto* yaralanma tehlikesi içinde tarif edildiği yerde de şiddet, aynı zamanda kadınların “sistematik olarak güvensizliğini” (Sauer, 2004) yeniden üretir. “Bu anlamda devletin güç tekeli, özel alandaki güvenliği sağlamaz, tersine yasalar, kadına yönelik yönetmelikler ve uygulamalar, polis ve mahkeme sistemi, kadınlara karşı erkek şiddetinin ‘fırsat yapıları’ olarak görülebilir. Böylelikle devlet ilişkileri, cinsiyete özgü şiddet ilişkileri olarak okunabilir” (Sauer, 2004).

Dolayısıyla devletin ürettiği şiddet ilişkilerine, bu açıdan baktığımızda ve mücadele alanımızı bu çerçevede tanımladığımızda, karşımıza çıkan yapısal canavarın yıkılması çok güç görünse de feminist hareket son otuz yılı aşkın süredir edindiği mücadele ve müzakere deneyimleriyle “devlete karşı” ve “devletle-ilişkili” (yani, devletten bağımsız duruşunu, muhalif kimliğini titizlikle koruyan, ama aynı zamanda devlet üzerinde ciddi bir baskı gücü oluşturan) çok hassas bir denge oyununu kanımca yılmadan, birçok zaferle yürütmeyi başarmıştır.

ŞÖNİM’ler üzerinden devletin, Bakanlığın yönetmeliği oluşturma sürecinde feminist hareketle ilişki biçimlerine bakacak olursak, hareketin içinde genellikle müthiş bir şeffaflık çabası olsa dahi (en azından kendimin takip ettiği grup ve çalışmalardan bunu söyleyebilirim), yönetmelikler sürecinde bu şeffaflık, tam olarak hayata geçirilememiştir. Buna bağlı olarak da ortak bir duruş sergilenememiştir. Bakanlık tarafından yönetmelikler sürecinde olduğu gibi bir yandan bakanlık çalışmalarına dahil edilen ve edilmeyen gruplar arasında hem feminist duruşa aykırı hegemonyayı tahkim eden ilişkiler yeniden üretiliyorken bir yandan da “içeride olanlar” -bakanlıkla her daim yakın ilişkide olmaya çalışanlar ve sürece bakanlığın bölerek/seçerek dahil ettiği kadın grupları- aslen devletin kadın politikalarına kendi içeriklerini ve hareketin kazanımlarını sunarak, bu içeriklerle kadınların aleyhine politikalar üretilmesi tehlikesini yaratıyorlar.

Kanımca, günümüz siyasi konjonktürünün en tehlikeli silahı, tüm özgürlükçü, anti-hegemonik hareket ve çevrelerin söylemlerini, dilini, deneyimlerini ve kazanımlarını kendi siyasi çıkarları potasına ustaca dahil etmesi ve kendi yol haritası içerisinde eritmesidir. Bu da mevcut siyasi yapının gücüne güç katmasına, muhalif çevrelerin söylemlerini ustaca araçsallaştırmasına, geniş bir toplumsal rızayı sağlayacak her türlü zemini hazırlamasına olanak sağlamaktadır. Bizler de şiddetle mücadele eden feministler olarak, bu eril ve hegemonik politikaların inşa edilme sürecine, bazılarımız farkında olarak bazılarımız isteksizce bazılarımız belki de bilinçsizce katkıda bulunup bulunmadığımızı sorgulamak zorundayız.

Evvel, devlet de feminist politika üretebilir. Her devlet kurumu özü gereği eril kodlar, yapılar ve mekanizmalar üretmek zorunda değil. Devlet sürekli değiştiğinden devletin kadın politikaları da asla sabit olmayıp dönüşümlere açıktır. Devletin, Türk Ceza Kanunu’nun reformu örneğindeki gibi kadın lehine yasa, politika ve pratikleri ortaya çıkarabildiği de açıktır. Feministlerin, kadın örgütlenmelerinin kapsamlı eylemleriyle başlatılmış olan bu reform sürecinden, devlet tarafından da bu yasaların kabulü olgusundan devletin de

“dışileştirilebilir” olduğu sonucunu çıkarabiliriz. Böylece feminist amaçlar, devlet politikasına dahil edilebilir ve yapısal devlet erilliği güçten düşürülebilir.

Ama unutmamalıyız ki erkek hegemonyası ancak kadın örgütlenmeleri içerisinde sorgulanabilir, sadece, kadın örgütlenmeleri içerisinde eril hegemonyaya karşı özgürlükçü politikalar ve pratikler üretebiliriz. Bizler, güçlü eril pratikler, teknikler ve içselleştirilmiş şiddet mekanizmaları barındıran mevcut devlet kurumları ile karşı karşıyayız. Bu kurumların kadına yönelik politikalarını değiştirmek ve dönüştürmek istiyorsak, öncelikle bu mücadele için gerekli olan duruşu ve gücü, tek dayanağımız olan feminist hareketin mücadele tarihine, radikalizmine, özerkliğine ve feminist hafızamıza yeniden dayandırmalıyız, diye düşünüyorum.

Bugüne kadar verilmiş olan mücadeleler, bir çok zafer getirmiş olsa da ne Kadın Bakanlığının kaldırılmasını engelleyebildik, ne 6284’ün yönetmeliğine, elzem olarak gördüğümüz tüm maddeleri dahil edebildik ne de SHÇEK’lerin lağvedilmesini ve kadınların sığınma evi başvurularını artık karakollar aracılığı ile yapmak zorunda olmalarını engelleyebildik. Devletin kadına karşı şiddetle mücadelesi, kadını yapısal şiddetin birincil üretim alanlarından ve dayanaklarından biri olan karakollara teslim ederek kendi sınırlarını açıkça ortaya koymuş oldu. Hem teorik olarak hem de pratikte yapısal şiddetin merkezi olarak ifşa edilmiş bir kurumun, şiddete uğramış kadınların başvuracağı ilk resmi mercilerden biri olarak belirlenmesi, yönetmelik oluşturma süreçleri ve müzakerelerinde feminist taleplerin ne denli kaile alınmadığının en çarpıcı ispatıdır.

Oysaki kadın danışma/dayanışma merkezlerinin sığınakların ilk kabul birimi olarak işlev görmesi gerekliliği, kadına yönelik şiddetle mücadelede vazgeçemeyeceğimiz ve defalarca dile getirdiğimiz bir taleptir. Bu talebi göz ardı ederek sığınaklara kabulün sadece ŞÖNİM’ler üzerinden yapılması, yılların şiddetle mücadele deneyimine dayanan “kadın bakış açısını” bütünüyle yok saymak ve şiddet gören kadınları devletin eril yapısal şiddetinin en yeni tezahürlerinden biri olan ŞÖNİM’in ve bu yapı içerisinde oluşturulan “Koordinasyon ve Değerlendirme Kurulları”nın şahsi ve keyfi inisiyatiflerine teslim etmek demektir. Peki, bu kurullar kimlerden oluşacaktır? Bu kişiler hangi ilkeler doğrultusunda değerlendirme yapacaktır? Sığınaklara kim kabul edilecek, kim şiddet görmekten ötürü değil salt barınma ihtiyacıyla başvuruyor, kimin sığınma evinde kalış süresi uzatılmalı, kim çıkarılmalı gibi kadınlar için hayati olan tüm bu değerlendirmeyi eril devlet kurumları ve temsilcileri değil, ancak bizzat sığınaklarda çalışan ekipler, her gün kadınlarla konuşan, paylaşım içinde olan kadınların farklı ihtiyaçlarını ayırt etmeyi bilenler yapabilir.

Bu gibi kadınlar için hayati taleplere kulak verilmeyeceği ve böyle bir kadın bakış açısının da ŞÖNİM tarafından göz ardı edileceği, Bursa’da yaşanan örnekte açıkça ortaya konulmuştur. ŞÖNİM’in pilot uygulamasında dayatılan baskıcı ve merkeziyetçi yapıya direnen tüm sığınma evleriyle ilişki kesilmiş ve uygulamanın başından beri Nilüfer Belediyesinin kadın dayanışma merkezinin ilk kabul birimi olarak çalışması engellenmeye çalışılmıştır. Bu anlamda temel hak ve özgürlükler dahilinde olan devletin kurumlarını eleştirme hakkı, devletten bağımsız kurumlar açma ve işletme hakkı gibi temel demokratik haklar yok sayılmaktadır.

Aynı şekilde yönetmelikte sığınaklarda yaşayan kadınların giriş ve çıkış saatlerinin kısıtlanması ve bunların “bölgesel koşullara ve kadının durumuna” dayandırılması, yani kadınları, eril örf, adet ve geleneklere tabi tutarak, ataerkil değerlerin, kodların, pratiklerin ve aslen önlenmeye çalışılan şiddet mekanizmalarının meşrulaştırılması, kadınların cep telefonlarına el konulması, kadınların kendilerine danışılmadan sığınak çalışanları tarafından belirlenecek olan sığınaklardaki işbölümüne tabi kılınması gibi pratikler kadınların temel hak ve özgürlüklerine bir saldırı ve Türkiye'nin taraf olduğu birçok sözleşmeyi de göz ardı etmek demektir.

Ayrıca devletin, devlet kurumlarının ve aktörlerinin pratiklerinin, fiili uygulamaların taslaklardan ve yönetmeliklerden çok daha vahim olduğunu, gizli ve etkin baskı mekanizmalarının oluşturulduğunu, denetimin keyfi iradelere ve inisiyatiflere dayandırıldığını hepimiz birçok örnekte yaşadık. Aynı şekilde kürtaj kampanyalarımızın sonucunda yasanın yürürlüğe girmesini engelleyebilmiş olmamızın yanı sıra, ortaya konulan fiili uygulamalar, hekimlerin baskı altına alınması, kürtaj hakkını kullanmak isteyen kadınların maruz bırakıldıkları takip, vahşet ve ölümler hepimizi dehşete düşürdü.

Tüm bu gelişmeleri farklı bir bakışla okuyacak olursak belki de devletin kadın politikaları, feminist hareketin devletle etkileşim biçimleri ve müzakere süreçleri, *devletle-ilişkili* ve *devlet-karşısında* feminist hareketin kendini yeniden konumlandırması, feminist politikayı yeniden tanımlayabilmesi için bizlere belki de artık kaçamayacağımız bir gündem dayatmaktadır.

Bu mücadelenin müzakereler gerektirdiği, bağımsız feminist politikanın ötesinde yapının kendisiyle, devlet ve bakanlıklar ile etkileşim gerektirdiği ortadadır. Feminist hareket bu çizgiyi yıllarını alan tartışmalar, ayrılıklar ve kırgınlıklar sonucu kanımca oluşturmuştur ve bu da yine feminist hareketin, diğer sosyal hareketlerle kıyaslandığında en büyük gücüdür. Ancak bu etkileşim ne şekillerde tezahür etmelidir ya da bugün vardığımız noktada bu ilişki biçimlerimizi masaya yatırmamız, yeni açılımlar ve yeni yollar aramamız bizlerin devam edebilecek bir zemini oluşturabilmemiz açısından elzem değil midir? Belki de bu sorulardan ortak feminist bir duruş sergilemenin zorunlu kılındığı bu günlerde artık kaçamayacağız.

Kadın bakış açısı içeren feminist ilkeler doğrultusunda politika yapmak, egemen eril yapıya yönelik bir karşı-hegemonya üretmek de özü gereği bir süreçtir, daimi bir mücadeledir. Ve aslen devlet de gündelik müzakere süreçleri sonucu ortaya çıkan güç ilişkilerinin bir muhalefet alanıdır. Yani aslında devlet, sivil toplumun ve kadın örgütlenmelerinin de dahil olduğu bir müzakere ve mücadele alanı, bu alanda üretilen söylemlerin ve politik etkinliklerin bir sonucu olarak okunmalıdır.

Egemen ilişkiler ve eril hegemonya, sabit olmayıp değişebilir ve dönüştürebilir olduğundan, devlet ve sivil toplumdaki güç ilişkilerine de sürekli yeniden muhalefet edilmesi ve onaylanması gerekmektedir. Bu açıdan bakıldığında erillik rejimleri ve eril hegemonya da yıkılması güç, sabit bir sistem olarak değil, “dişil itaatın” ve “eril üstünlüğün”, aynı zamanda da erkeklerin “erilliğinin” ve kadınların “dişilliğinin” her gün yeniden inşa edilmek zorunda olduğu, müzakere edildiği ve bu anlamda da kadın lehine dönüştürülebilir bir güç ilişkileri ve toplumsal pratikler alanı olarak okunabilir (Brown, 1995; Demirovic&Pühl, 1997).

Kadınlar ve kadın bakış açısı, bu güç ve müzakere süreçlerine dahil olabildiği sürece kadın lehine politika oluşturmak mümkün olabilir. Dolayısıyla bu alandaki feminist söylemimizin, katılımımızın ve etkimizin devamlılığı gerekli olduğu kadar, bu alanda nasıl konumlanacağımızı, kimlerin ne şekilde yer alacağını belirlememiz ve ortak, şeffaf bir feminist duruşun yollarını aramamız da bir o kadar gereklidir.

Feminist hareketi, kadın örgütlenmelerini ve kadına yönelik şiddetle mücadele pratiklerimizi bu bütünsel devlet anlayışı üzerinde temellendirirsek, feminist hareket de salt kendi çıkarlarını gözetken katıksız, saf, açık ve hemfikir bir topluluk olarak değil, “fakat mevcut egemen yapıya karşı baskıyı sürdürmenin bir önkoşulu olarak, zorlama yoluyla sessiz bir mutabakat üreten bir mücadele alanı” olarak okunabilir (Demirovic, 1997). Bu anlamda, kadın örgütlenmelerinin egemen görünümünün, “profesyonelleşmesinin”, devletle müzakere biçimlerinin ve radikalizm yoksunluğunun sorgulanması da feminist politikanın kamunun politik görüşü ve yeni-liberal kavramlarıyla kurumsallaştırıldığı bilinci de ayrı bir gerekliliktir (Acar-Savran, 2007). Dolayısıyla feminist hareket ve kadın örgütlenmeleri içerisinde belki de birçoğumuzun duruşu, kadın STK’larını yeniden bir “tartışma alanı” olarak radikalleştirme dileği kadar, sivil topluma karşı özel bir “yabancılaşmayı” da içerir.

Bu duruşlarımızı, bizleri güçlendirecek olan ortak bir zemin arama gayesiyle yeniden ayırt etmek, “dillendirmek” ve sorgulamak, şimdiye kadar geliştirdiğimiz kadına karşı şiddetle mücadele pratiklerimizi değerlendirmek ve yeniden oluşturmak adına da bizlere belki yeni bir zemin sunabilir. Bu doğrultuda bir okuma, kadına karşı şiddetle mücadele eden kadın örgütlenmelerinde olsun, feminist politika pratiklerinde olsun, “rıza”nın yeniden üretim sürecini sorgulayabilir ve gündelik yaşamlarımızda en örtülü, en ince ve en “normalleştirilmiş” biçimlerde deneyimlediğimiz güç ve tahakküm biçimlerini, çözümlenmeye yardımcı olabilir.

Feminist hareket, kendi tarihçesi, iç müzakereleri, oluşturduğu siyasi, sosyal, kültürel içerik, dil ve retorik doğrultusunda, kuşkusuz Türkiye’nin mevcut hakim eril, ataerkil, baskıcı ve otoriter yapı ve kurumlarına en güçlü tehdidi oluşturan bir sosyal harekettir. Hareketin tüm evrilme süreçlerinde de baskı grupları oluşturmak olsun, kadın-düşmanı yasaları değiştirmek olsun, projeler üretmek olsun, bağımsız feminist politika yapmak olsun, kendi özerkliğini, radikalizmini ve dinamiğini koruyabilmiş kanımca ender sosyal hareketlerdendir. Tüm devlet-dışı söylemler, politikalar ve örgütlenmeler güncel siyasi konjonktürde mevcudiyetlerini devam ettirebildikleri sürece, ya bütünüyle yok sayıldığı ya devlet politikaları içinde eritildiği ya da araçsallaştırıldığı bir siyasi ortamda, feminist hareket ve kadın örgütlenmeleri, yine gücünü ve etkisini bu anlamda çoğu zaman ortaya koyabilmiştir.

Feminist hareket içerisinde kendi iç tartışmalarımızda, yeni mücadele pratikleri oluşturma çabalarımızda, bu tarihçeyi hatırlamanın ve birbirimize hatırlatmanın özellikle günümüz siyasi ortamında, eril hegemonya ve kadına yönelik şiddet mekanizmalarına karşı mücadelemizde, bize tekrar güç verebilecek olan elzem bir dayanak olduğunu düşünüyorum.

MUHAFAZAKÂRLIK VE ERKEK YABANILIĞI

Handan Koç

Cümleten merhabalar. Ben hayatımda üçüncü defa bir Mor Çatı toplantısında konuşma yapacağım. Kapadokya'daki kadın kurultayı benim için unutulmaz bir deneyimdi çünkü Türkiye'de ne kadar politik çatışma başlığı varsa hepsi o salona sığmıştı.

Biz bu devletle ne yapacağız? Devlet değilse de belediye, karakol, Sayıştay, Danıştay, Anayasa Mahkemesi bunların hepsi kurumlar ve organlar, bu kurumlarla bir iş yapıyorsak, taleplerimiz varsa, yasa değişiyorsa elbette gidip kapılarında en azından havai fişek değilse de patlatıcı bir şey yapamayız, yani olmaz. Gideceğiz, konuşacağız ve değiştireceğiz. Bu, kadın mücadelesinin demokratik kanadıdır ve kadın mücadelesinin demokratik kanadı bence demokratik haklar bölümünü yürüten kısımdır. Son yirmi yıldır benim de içinde olduğum radikaller tarafından bazen hunharca eleştirilmiştir. "Efendim siz *STK'cı* mı oldunuz?" *STK'cılık* diye zaten bir şey var. Ben sivil toplumluluğa politik olarak, felsefi ve teorik olarak da çok karşı bir insanım, bunu sabaha kadar da tartışırım. Ama feminizmin bu kanadı, "Eğer ki sen bizi koruyacaksın ey devlet; koca korusun diye bizi evlendiriyorsun bunun yarısı da akraba, o kadar seviyorsun ki bizi akrabaya veriyorsun, çoğumuzu da görücü usulüyle 'El alem döver amca oğludur, esirger' diye veriyorsun ama esirgemiyor" diyebilir. Yani yasaları değiştirin demek üzere bir kanadının olması normal. Bu feminizmi temsil etmez, bu talep feminizmi tanımlamaz ama bu talep ve çalışmalar feminizmi tamamlar. Sivil toplumlulukta başınıza dert olabilecek olan, çalışmanın tamamının bundan ibaret olmasını savunmaktır bence. Ve muhafazakarlık meselesi açısından, çalışmanın tamamı böyle olabilir düşüncesinin, bizi son on yıldır güreşte tam tuş yapmak varken, en azından bacağımızın tekini, kolumuzun tekini tuttuğunu düşünen bir feministim.

Benim 'yeni muhafazakarlık' diye tanımladığım, son on yıldır kafaya taktığım Türkiye'deki temsilcisi klasik İslamcılar ve devamındaki AKP olan güç ile karşılaştırmak açısından belki, feministlerin çok büyük karşı bir söz söylemeleri gerekmez çünkü feminizmin söylediği ya da kadınların itiraz ettiği her şey, zaten bu düşünceye karşıdır. Yani onlar(yeni muhafazakarlık) bir kadının çıkıp "Benim vücudum" falan demesine bile -klasik tek tanrılı dinsel düşünceler bunu istemiyorlar- karşılar. Fakat Türkiye'de feministler ilk ortaya çıktığı zaman, yani 25 yıl önce bizim mücadele ettiğimiz muhafazakarlık, bildiğiniz cumhuriyetçi laik muhafazakarlıktı. Klasik muhafazakarlığın derdi şuydu: "Yasa yaptık, eğitilmiş kadınlar ve eğitilmiş erkekler arasında yasaya uyulursa bir problem olmaz, solcu olunursa da problem olmaz" diyorlardı. Seksenli yılların bakış açısı buydu. Biz ise ne yaptık bunları bir bir çürüttük: "*Yanlış, yalan!*" dedik.

Seksenlerde liberalizminin en azından kültürel olarak kadınlara imkanlar verdiğini, kabul etmek zorundayız. Yani neydi o, mesela açık saçık dergi hürriyeti, açık saçık konuşma meselesi vs... Ama bu dönemin muhafazakarlıkla -bizim yeni muhafazakarlık dediğimiz- hem işçiler için politik delicilik hem de kadınlar için erkek egemenliği ifadesini bulan şeyler, aynı yıllarda başlamıştı. Turgut Özal kabinesini incelediğimiz zaman bunun bütün unsurlarını bulabiliriz. Bir yanda klasik tarikat -milli görüş çizgisini savunan insanlar-, bir yanda Semra

Özal. Semra Özal, Fatih Ürek'le geziyordu ki küçümsenecek bir şey değil, kırdığı prototipler var, yani o tiplerin kırılmasından feminizm yararlanmıştı. Eşcinsel arkadaşı olan başka bir başbakan eşi de görmedik zaten.

Yeni muhafazakarlığın, o günden bugüne olan inşasında en önemli olan şeyin rıza üretmek olduğunu, biz başka izleyenlerden biliyoruz. Bu rıza üretiminde, muhafazakarların yaptığı şey şu olmuştur -yani yeni muhafazakarlığın orijinal olan kısmı da bu-. Bir yanda Allah korkusu, bir yanda bütün tek-çok tanrılı dinlerin erkek egemen taassubu, "Allah korkusu yanında kim nasıl yaşamalı?" bilgisi. Bu alanda en donanımlı olan din, bence Sünni İslam, yönetici mezhep olmasından (diyanet dahil, şimdi sivil toplum da dahil) ama kökenleri de uygun. "Nasıl yaşamalı?" diye özel olanın en çok politikasını yapan dinsel ideoloji belki de. Bütün durumlar için kurallar, aptalmışsın gibi yani, her anıyla ilgili bir kural. "Şimdi ne yapmalıyım? Ne yaparsam toplum dışlamaz beni?" Bu tür bir dinsel ideolojiyle tahkim olmuş liberalizm ile mücadele etmek kolay gibi görünse de zor. Neden zor? Takunyalı değiller, yani başörtüsü konusuna girmiyorum. Bu konuda feminizm nezaketi ve prensipleri, hepimizin ortak prensipleridir diye düşünüyorum. Bizim derdimiz, başı açık ya da kapalı kadınlar değil. Elbette ki karşımıza çıkılıp kadınlar özgür olmalıdır, tesettürlü yaşamalıdır ve devamındaki garabeti de kabul etmelidir. İran'a gidenler, burada içimizdeki İran ortamına takılanlar, bunu çok iyi bilirler, orada da konu başörtüsü değil, orada konu bir paket yani. "Bunu yapacaksın, bunu yapacaksın, bunu yapacaksın, bunları yaparsan bizle berabersin, yapmazsan bizden değilsin ve olamazsın." Şimdi bu mücadelenin kolay olan yanına, yani tuzağına muhakkak ki birçok kadın hakları yanlısı kadın düştü. O da neydi? Biz kirli, çirkin, eğitimsiz, berbat şeylere karşıyız. Nedir onlar? Başörtüsü, çirkin-cızırtılı-sonuna kadar açılmış ezan sesi gibi ama bizim konumuz bu değil. Bizim konumuz şu: Hangi ideoloji erkeklere ve kadınlara "Siz bir aile içinde yaşamalısınız, bu aile heteroseksüel olmalı, bir kadın ve bir erkekten olmalı, mecbursun, hayatta kadın kokusuna dayanamıyorsan bile bir kadınla evleneceksin yani mecbursun" diyorsa bu bizim meselemizdir. Biz erkeklerle sevişmek, mümkünse doğurmak, sevişirken mutlu olmak, çocuklarımızı büyütme, birden fazla insana aşık olunca bunu anlattığımız için ölmek ve boşanabilmek istiyoruz. Çok sevdiğim arkadaşım Ayşe Düzkan'ın da söylediği gibi: "Biz öncüler bugün varılan noktayı yani dayakla ilgili mücadelenin bu noktaya varacağını hayal edemezdik. Bugün mücadelenin içinde olan insanlar da o günkü koşulları hayal edemezler." Ve bu tarihçenin bu kısmının hiçbir önemi yok. Yani "Siz bilmiyorsunuz öyleydi" dememeliyiz. Bugün de düşünsen; mirasından elde edilecek çok şey var, ama o günün pratiği bugünün mücadelesini kaldırmak için yetersiz arkadaşlar, biz daha büyük bir şeyiz çünkü. Yani iki yüz kadın yürümüş çok iyi, çok etkili olmuş, neden? Çünkü bu eylem ilk defa yapılıyor.

Muhafazakarlığa karşı bizi güçlü kılan, hepimiz için yararlı olan bilgi şudur: Bu mücadelede biz çok doğru bir şey söylüyoruz ve bizden başka kimse de bunu bu açıklıkta söylemiyor. Ne diyoruz biz? Bize mecbur bırakılan heteroseksüellik değil, bizim mecbur bırakıldığımız dernekçilik değil, bizim tek derdimiz piyasacılık değil, çünkü biz iş bulamıyoruz iş bulamayınca geçinemiyoruz. Geçimimiz olmayınca ekonomik bağımsızlığımız da olmuyor, yani bizim yalnız başımıza güçlü olma ihtimalimiz istenmiyor. Karşımızdaki güç, maalesef üzümlük söylüyorum ki sevdiğimiz, bir tanemiz erkekler. Ve erkeklerin alışık oldukları bir sistemi sürdürme konusundaki ısrarları ve bunun üzerine kurulu olan bir sistem. Yani devlet, kültür, falan filan

tamam da bunun aslı esası, kadınlar ve erkekler çatışmasıdır. Bu çatışmanın unsurları da aile tarafından aktarılmaktadır. Muhafazakarlar diyor ki: “Eski olan, geleneksel olan iyidir ve hızlı değişim kötüdür, hiçbir şeyi kesip koparamazsınız.” Tayyip Erdoğan’ın entelektüel kuşağı olan Yalçın Akdoğan da bunu söylüyor.

ŞÖNİM çalışması da bir tasfiye süreci gibi. Yani uzaktan görünen şu: Her parti bunu yapar kardeşim, siz de zannediyor muydunuz ki sığınaklar olacak. Olmayacak ama varmış gibi yapacaklar, çünkü adamlar ailenin olmadığı bir yerde kadını istemiyorlar. Eskiler de belki istemiyorlardı ama konumuz tarih değil, bugünküler çıktılar takır takır söylediler “İstemiyoruz!” diye. İstemiyorlar ama erkeklerle kadınlar arasında meselenin, kadın cinayetlerinin olmamasını sağlamak zorundalar. “Devlet hırsızlığı engellemek zorunda mı?” “Zorunda.” “Türkiye’de hırsızlık çok olursa insanlar şikayetçi olmaz mı?” “Olur.” Dayak meselesi de ev içi şiddet de böyle. “Karakollara yetkiyi vereceğiz, adamları korkutacağız, sorunu çözeceğiz” diye düşünüyorlar. Fakat erkek egemenliği karakolla, polisle dizginlenemez bir şey arkadaşlar, anlamadıkları o. Kendileri onu yaşıyorlar, onu yeniden üretiyorlar. Kadın, iki adım ileri gitmişse erkek cezalandırılmalı diye düşünüyor. Biz kadınlar, son yirmi beş yılda çok ileri gittik, her türlü muhafazakar düşünce, erkek egemen düşünce için belki çok güçlenmedik yani devrim yapmadık ama kadınların zihninde çok ileri gittik ve bazı tabuları kırdık. Kadınların kafasında “Ben buna izin vermem” fikri var artık. Erkek şiddetinin artmasındaki en önemli sebeplerden biri de bu dirençtir. Bu bir iyimserlik değil Bianet’te yayınlanan haberlere baktığın zaman “Salata niye zamanında gelmedi?”den boşanma isteğine geçen bir şey var alanda. Bizim bundan sonra karşımıza çıkan AKP kadrosu olan erkeklere ve kadınlara da anlatacağımız şey, bizim son yirmi beş yıldır, feminist kadınların yüz yirmi beş yıldır anlattığından farklı bir şey değil: **“Değişeceksiniz!”** Erkekler, siz bize güç kullanıyorsunuz, biz de size karşı zihinsel olarak, yasal olarak, entelektüel olarak, bildiğiniz ne kadar araç varsa bunlarla mücadele ederek güçleneceğiz. Bununla ikna edebileceğimiz kadın çok az ama Türkiye’de iş bulmak bu kadar zorken, dışarısı cehennemken, sosyal güvenlik hiçbir alanda yokken, kadınların çoğunun aileye sığınmak istemesi normal ama bağımsızlık fikri çok eğlenceli ve cazip bir fikir, feminizm de çok eğlencelidir. Bunu sirayet ettireceğimizi ve merkezden, İstanbul’dan, Ankara’dan ŞÖNİM kadroları olarak karşımıza çıkan insanlara da “Biz bunu dedik, siz ne diyorsunuz, biz bunu öneriyoruz, siz ne öneriyorsunuz?” diyerek ilerleyeceğimizi düşünüyorum. Kapadokya’da, burada ve Beyoğlu’ndaki Mor Çatıda bana konuşma fırsatı verildiği için çok teşekkür ediyorum. Son olarak televizyonda izlediğim Mor Çatılı bir arkadaşımdan, Selime’den bir alıntı yapmak istiyorum. Televizyondaki tartışmada spiker kadın arkadaş ciddi bir erkek işsizliği olduğunu erkeklerin bu nedenle sınırlı olabileceklerini ve evde kadına şiddet uygulayabileceklerini söylüyor. Selime de: “Tamam da adamlar onları işsiz bırakanlara kül tablası fırlatmıyorlar ama eve gelip karılarının kafasına kül tablasını fırlatmayı biliyorlar, yani işsizlik karşısında işverenle mücadele edemiyor da kadını öldürebiliyorlar. Nedir bu kin ve hiddet?” diye cevap verdi. Feminist kadınların geleneğidir, hiçbir ezilenle yolunu ayırmaz. İşçi arkadaşların mücadelelerine destek verir. Ama madem bizim kafamıza atılıyor küllük, bunun ayrı bir sebebi var ve bunu anlatmayı sürdüreceğiz. Teşekkür ederim.

TARTIŞMA VE PAYLAŞIMLAR

Elçin Cavlan, Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu: Herkese merhaba. Elçin ben. Benim Koza'ların idari yapısıyla ilgili ekleyeceğim çok fazla bir şey yok, çünkü her şey söylendi zaten. Fakat Ankara'daki ilk Kozayla ilgili ufak bir ekleme yapmak isterim. Ankara'daki ilk Koza yakın bir zamanda Altındağ ilçesinde açıldı. Altındağ sosyoekonomik olarak zor bir bölge. Ev içi şiddetin yüksek oranlarda olduğu bir bölge. Bu nedenle ilk Koza'nın orada açılması lokasyon anlamında manidar bir şey bizim için. Sanıyorum, üç hafta ya da bir ay önce Ankara'daki kadın derneklerini, bizzat Bakanlık Altındağ'a Kozanın açılışına davet etti, bir çalışma gezisi organize etti. Ben de orayı ziyaret edenlerden biriydim. Bizzat gözleme ve muhteşem hayal kırıklığını yerinde tespit etme şansım oldu. Altındağ bölgesi gecekondu, kesinlikle asfalt yok, her yer çamur, bunun içerisinde yükselmiş bir yer Koza. Boyası badanası yeni, son derece gösterişli bir bina yapılmış. Etrafında pembe–mor balonlar. İçeri giriyorsunuz yine her tarafta kurdeleler, balonlar, duvarlarda kadını kelebek olarak gösteren posterler var. Her şey çok yeni, çok güzel, bizi davet ettikleri için müthiş bir izzet–i ikram, orada çalışan personelin bize karşı yaklaşımı, kullandıkları dil, tahmin edebileceğiniz şekilde. Fakat orada biz ilk olarak şunu sorduk: “Neden Koza? Koza, kadını son derece incelikli bir şey olarak gösteren, son derece muallak bir isim, neden Koza diye bir isim seçildi?” Cevap şöyle geldi: “Çünkü kadınlar kelebek, artık kozalarını yırtacaklar, tek başlarına ayakta durmaya çalışacaklar o yüzden biz böyle bir çalışma yaptık, Koza ismini seçtik” dediler. Duvarlarda posterler var, bakanlığın posterleri, bir tane erkek figürü koymuşlar, “Artık kadına karşı şiddet uygulamak kimin haddine!” diye bir slogan. Fakat erkeğe de yandan bir el uzanıyor, o da devletin eliymiş, şiddeti şiddetle eleştiren paradoksal bir şey yani. Nereden tutsanız elinizde kalan bir durum var.

Bizim orada şöyle bir derdimiz oldu: Acaba bu Kozaları o ilçedeki, o bölgedeki kadınlar nasıl algılıyor? Biz çok küçük bir bütçeyle ufak bir araştırma yaptık. Hemen üç günde organize olup Altındağlı elli kadına sorduk, bu örneklendirme amacıyla yapılmış bilimsel bir araştırmaydı. Bizzat ben de çalıştım araştırmada. “Siz bu konudan ne anlıyorsunuz, burası size ne ifade ediyor?” diye sorduk. Çok can sıkıcı yanıtlar aldık, araştırmayı isteyen olursa da hemen mail yoluyla paylaşabilirim, çalışma hazır. Bunu bakanlığa da sunmak niyetindeyiz. Kadınlar: “Buraya bu yapıyı yapacaklarına yola asfalt dökselerdi. Buraya bunu yapacaklarına benim çocuğum okula yürüyerek gidiyor, benim çocuğum için taşımalı eğitim koysalardı” gibi, bence çok manidar cevaplar verdiler. Kadınlar: “Ben oraya gidersem beni adam yerine koymazlar” diye düşünüyor. Çünkü orası gecekonduların içerisinde bir vaha ve devletin hiyerarşik konumunun halka tezahür ettiği bir yer olarak görülüyor kadın tarafından. Oradaki kadın, oradan içeriye adımını atarsa orada çalışan memurun kendisini insan yerine koyup derdine çare olacağını düşünmüyor. Kendini o kadar değerli görmüyor çünkü zamanında oraya gelen polis de onu insan yerine koymamış, derdine çare olmamış. Dolayısıyla oradaki Koza kadın için son derece anlamsız, başı sıkıştığında yardım alabileceği bir yer tanımından çok uzak ve bu çok acıtıcı bir algı. Kadının Kozayı yardım amacı olarak görmemesi, “Başım sıkışırsa evet oraya gidebilirim, oradaki insanlar bana yardımcı olurlar” diye bir algısının olmaması son derece acı. Yani Kozanın kadında yarattığı algıyla ilgili de çok ciddi bir sorun var. Ufak bir ekleme olarak da bunu paylaşmak istedim. Teşekkürler.

Pardon bir şey ekleyebilir miyim, çok özür dileyerek Altındağ'da sadece evli kadınlarla ilgili bir çalışma yaptık, yani araştırmamızın Ankara'yı ya da Türkiye'yi temsil etme gibi bir iddiası kesinlikle yok. Ama bize fikir vermesi açısından önemli diye düşünüyorum.

Gülşen Ülker, Ankara Kadın Dayanışma Vakfı: Ben de aslında bir konuşma hazırlamıştım ama Elçin'den sonra devam edeyim. Ankara ŞÖNİM'i açılmadan önce, henüz çalışmalar sürerken ziyaret ettim. Ankara'da Dayanışma Vakfının da ilk sığınağı Altındağ'daydı ve o anlamda yeri itibariyle mantıklı düşünülmüş bir yerdi. Fakat burası öyle değil, Ankara'da siteler dediğimiz mobilyacılar çarşısının olduğu üretim yerinin yanında, yani erkek egemenliğinin hemen yanında. Altındağ'da ŞÖNİM'in kurulduğu yere, etrafındaki kadınlar dışında, Ankara'nın herhangi bir yerinden bir kadının gelmesi de neredeyse imkansız, önünden dolmuş bile geçmiyor. Ben özellikle toplu ulaşım ile gitmeyi tercih ettim, inip 200 metre falan yürümek gerekiyor. Bir de orası çok erkek egemen bir yer. Yani mobilya bakmaya bile kadın başınıza çok zor gidersiniz ya da dikkate alınmazsınız, böyle bir yer. O çevredeki kadınların da ŞÖNİM'e gitmesi bence sorunlu. Komşusunun, bütün akrabasının oturduğu yerden bir kadın gidip de o ŞÖNİM'lerde hizmet alamaz. Biz bu sakıncaları daha "Orayı düşünüyoruz" dediklerinde ilettik. Kadın dayanışma merkezleri adına, daha merkezi yerleri tercih ettiğimizi söylediğimizde, karşımıza yer, bina bulma problemi çıkarılıyor. Kadınlar için yer arandığında kamunun rant alanlarına asla girilemiyor. Merkezi alanların kadına, Aile Bakanlığına verilmesi mümkün değil. Biraz zorlamak gerekiyor. Bu bizim şimdiden müdahale etmemiz gereken bir sorun. Şimdi, ben hem Handan'ın hem Bihter'in konuşmasından sonra şöyle bir şeyle başlamak istiyorum, benzer şeyler hissediyoruz muhtemelen. Türkiye'de CHP'li liderlerle de deneyim çok farklı değil ne yazık ki. Ama ben yeni dönemde Türkiye'nin fabrika ayarlarının değiştiğini hissediyorum. Yani böyle bir değişim var. Bunu aydınlatmamız ve bizim feminist hareket olarak eylem biçimleri oluşturmamız gerekiyor. Bu konuda özel olarak ŞÖNİM'lere, tüm paradigma değişikliğine karşı geç kaldığımızı düşünüyorum. Bunu her şey bitti anlamında söylemiyorum. Ama ŞÖNİM'lerle ilgili bu toplantının bundan aylar önce de yapılıyor olması gerekiyordu. Elbette şöyle bir deneyimimiz de var; biz bu çalışmaları yaptığımızda yasalar istediğimiz gibi çıkıyor mu? Çıkıyor, çıkmayacak da. Ama bu bir süreç, müzakere etmeye devam etmek gerekiyor. Başka türlü bunları hiç değiştirme şansımız yok. Ve bizim gerçekten güçlü bir deneyimimiz de var. Bu deneyimize güvenerek, ortak iş yapıyor kaygısını üzerimizden atarak, bunun düşünülmemesini sağlayacak yolları bularak müdahil olmamız, mücadele etmemiz, müzakere etmemiz- Handan çok güzel söyledi- bunların hepsini bir arada nasıl yapacağımızı konuşmamız gerekiyor. Özellikle 12 ildeki ŞÖNİM'lerin çok kapsamlı izlemesinin programını çıkarmamız gerekiyor diye düşünüyorum. Buna ilişkin aslında birçok arkadaşın konuşmasından çıkardığım ipuçları, dünya deneyimleri var. Aslında bu konuda Türkiye'de de çok deneyim var. Biz bu izlemeyi programlaştırıp ve bakanlığı da buna zorlayarak, bir zaman periyodunda belirleyip buradan çıkacak, çıkaracağımız rapor üzerine bir mücadele yürütmemiz gerekiyor diye düşünüyorum. Çünkü şöyle bir şey de var; burada da dile getirildi, SHÇEK'ler kapatıldı, ama bu SHÇEK'lerin kadroları nereye kaydırıldı? Yani, yepyeni kadrolar, yepyeni bakış açısı ve yepyeni politikaları önümüze getirecekler. Bu izlemeyi yapıp, raporlayıp bunun üzerinden ve bununla birlikte

mevcut yasaların da yönetmeliklerin de yeniden düzenlenmesi için bir mücadele yürütmemiz gerekiyor. Umarım buradan böyle bir karar çıkar. Sağ olun.

Ruşen Seydaoğlu, Diyarbakır Selis Kadın Derneği: Merhabalar. Biz uzun yıllardır sığınaklar kurultayı vs. tartışıyoruz. Müzakere yapan bir kanat var, ama ben bu kanadın içinde, erkeğe bir şeyler fırlatan bir grubun da olması gerektiğine inanıyorum. Müzakereleri yapan kadınlar da yine o kürtaj eyleminde barikatlarda dayak yiyen kadınlardan çok farklı değildi. Aynı kadınlar dayak yediler. Dayak yiyen de biziz, müzakereleri yapan da biziz. Benim kafamda soru işaretleri var, ikisi beraber ne kadar gidebiliyor? Kürtaj eylemlerimiz, çok daha fazla ses getirdi. Bunu da unutmamak gerekiyor. Şimdi yasa, yönetmelik çıktı, bu noktadan sonra şunu da söylemek gerekiyor, bunları uygulayacağız bir yerde, dönüşüm için çabalayacağız, ama yapamayacağız da. Reddeder bir tavır geliştirmek gerekiyor. Yani, “Siz kimsiniz, kimi nereden kovuyorsunuz?” Cumhuriyet tarihi boyunca kadına yapılanlar ortada. Kurumsal gelişim açısından söylüyorum. Kadın mücadelesini kadın örgütleri gerçekleştirdi, devlet gerçekleştirmedi. Bugün ŞÖNİM’leri kurdu diye devlet kadın mücadelesinin sahibi olamaz, buna izin veremeyiz. Bağımsız kadın örgütlerinin kendi yararı için kürtaj eyleminde olduğu gibi bunu da haykırması gerekiyor. Hiçbir zaman kadın haklarını erkeklere devretmekten korkmadık, bunu yeniden göstermemiz gerekiyor. Bu açıdan ben, radikal bir tavrın gerekliliğine, toptan reddedişin yani, “Biz buyuz, böyle devam edeceğiz” demenin ve pratikte de bunu böyle göstermenin gerekli olduğuna inanıyorum.

Şimdi kadınlığımız, erkekler tarafından tartışılırken İslamiyet’in bizim üzerimizdeki durumunu da bence tartışmak, deşifre etmek gerekiyor. İslami tarafta kendilerince bir grup kurmuşlar, aslında her iki taraf da bu İslamiyet olgusunu tartışıyor. Onlar tartışırken biz hayli hayli tartışmalıyız yani muhafazakarlık üzerine, İslamiyet üzerine söyleyecek çok şeyimiz olmalı. Çünkü tek taraf biziz. İslamiyet’in ya da diğer dinlerin şiddetini gören, ötekileştirilen biziz. Birbirimizin ne demek istediğini sorgulamaktan öte, oturup bunun tartışmasını yapmalıyız. Ben yine kürtaj eylemindeki gibi ortaklaşa, eş zamanlı bir eylem önerisinde bulunuyorum ŞÖNİM’lerle ilgili. Onların sistemini, kabul etmediğimizi, kendi sistemimize göre devam edeceğimizi söylemeliyiz.

Açelya Uçan, Mor Çatı: Benim hemen şu an aklıma gelen ufak bir önerim var. Biliyorsunuz, bizim bir web sitemiz var, sığınaksız bir dünyanın web sitesi. Şimdi bu siteyi, Mor Çatı yeniden yapılandırıyor. Bu site iletişim kurmamız, birlikte hareket edebilmemiz için çok önemli. Birbirimizle sadece telefonla haberleşerek birlikte hareket edemeyebiliriz. Bu durumlarda, bu web sitesi bizim için ciddi de bir iletişim aracı olacaktır. Orada bütün kadın örgütlerinin kendini tanıtabileceği bir başlık var. Bu başlıkları değerlendirebiliriz. “Neler yapıyoruz, hangi sıkıntıları yaşıyoruz?” gibi siz de yaşadığınız deneyimleri aktarırsanız, bunları internette hemen yayımlama şansımız olabilir. Bu siteyi lütfen biraz daha verimli kullanalım. Bütün kadın örgütleri, bu siteye sahip çıksın.

İkinci bir önerim de bu toplantılarda birbirimizle birçok şey paylaşıyoruz, örneğin, bir polisin yaptığı tacizi, aktardı bir arkadaşımız. Bütün bunları biliyoruz, birbirimize anlatıyoruz ama dışarıya hiç duyurmuyoruz. Örneğin, kürtaj kampanyası çok başarılı bir şekilde

gerçekleştirildi. Kürtaj uygulamasındaki sorunları, bunların nasıl engellendiğini çok iyi anlattık. Ama biz yıllardır sorunlarımızı dışarı pek çıkarmadık bence. Dolayısıyla ben “Bir çeşit ifşa yoluna gitsek acaba nasıl olur?” diye düşünmeye başladım. Yani “Şu karakolda şöyle bir durum yaşandı ya da şu belediyenin sığınağında şartlar bunlardır” diye doğrudan internet sitesinden ifşa etmeyi öneriyorum. Ya da habercilerle, doğru zamanlarda, doğru iletişimler kurarak yaşadıklarımızı kamuya duyuralım, kendi içimizde kapalı kalmayalım. Çünkü birçok kişi, bazı feminist örgütler de dahil ŞÖNİM’lerle ilgili değişimleri bilmiyor. Bu durum bir arada hareket etmemizin de önüne geçiyor.

Gülsun Kanat, Mor Çatı: Biz bağımsız kadın örgütleri, devletin yapması gereken işleri üstlenme konusunda kendimizi sorumlu olarak görmüyoruz. Devlet sosyal hizmetleri yapıyorsa o konumda olduğunu söylüyorsa yapacaktır. Maddi yardımı da devlet yapacak. Arkadaşlar, ama burada, -arada ince bir sınır var- ya da bitmemiş şeylerden bahsediyoruz. Bu toplantıyı, bu çalışmayı yapmaktaki amacımız biraz da bu. Tarihsel sürece biraz bakalım dedik. Şimdiye kadar nasıl aşamalardan geçtik? Nasıl bir yere geldik? ŞÖNİM’i ana nokta olarak belirledik ancak özellikle son süreçte yaşanan politik atmosferi, yasal ve pratik süreçlerin nasıl işlediğini, kadın örgütlerinin devletle nasıl ilişkilmesi gerektiğini ya da bundan sonrasında ne yapacağımızı konuşalım istedik. Var olan duruma bakıp durumu, öncesiyle ve sonrasıyla değerlendirelim, diye bu çalışmayı yapmak istedik. ŞÖNİM’in pilot uygulamalarından bahsedildi burada. Belki, biraz daha bu konuda veriler toplayabiliriz. Evet, bu verileri raporlaştırıp gerçekten de yüzlerine vurma ihtiyacı içindeyiz.

Kürtaj mevzusunda o kadar ciddi bir şey yaşandı ki başbakan bir konuşma yaptı, ardından “Tecavüz sonucu hamile kalınca doğurun” dediler. Ardından gene saçma sapan şeyler söylediler. Ve toplumun yüzde sekseni kürtajın yasaklandığını zannetti. Gerçekten de Handan’ın dediği gibi yasayı değiştirmek hayatı değiştirmiyor ki. Hayat yine eskisi gibi devam ediyor. Ama onlar sadece şunu söyleyebiliyor: “Bakın yasaları değiştirdik, bakın daha ne istiyorsunuz?” diyorlar. Arkadaşlar, bizim daha büyük bir sorumluluk üstlenmemiz gerektiğini düşünüyorum ben. “Neden böyle yaptık, neden engelleyemedik?” diye kendimizi dövmek yerine, gücümüzün tekrar farkına varıp bu gücü, onlara göstermemiz gerekir diyorum. Burada belki de yeniden politik bir hat belirleyeceğiz ve bu yola hep birlikte çıkacağız. Bir kampanya örgütleyeceğiz belki de. Bir öngöründe bulunacağız ve bu öngörüü paylaşacağız, evet teşhir edeceğiz mesela. Bu çok önemli. Biz de artık Mor Çatıda bunu konuşmaya başladık: “Şu sığınağı, şu savcıyı, şu bakanı, şu sosyal hizmet görevlisini artık teşhir edelim” dedik. Biliyorsunuz, bu biraz da kürtaj mevzusuyla başlayıp gazetelere yansıdı. Bunları, ilişkide olduğumuz gazetecilerle, kadın örgütleriyle ya da başka kuruluşlarla teşhir etmemiz gerekir. Ama buna hep birlikte karar verelim, hep birlikte evet diyelim. Ya da tutumlarını ret edelim mi etmeyelim mi? Ya da nasıl kullanalım? Kendimize nasıl bir hat belirleyelim ki bunların tümü içerisinde hem mücadele hem müzakere olsun. Evet müzakere, çünkü tutup valiyle toplantı yapmak zorundasınız zaten. Ama o müzakerenin nasıl yapılacağı, yani, müzakerenin üslubu o kadar önemli ki. Çünkü politika yapış tarzımız, aynı zamanda politikamızı yansıtıyor. Yarın belki bunları daha detaylı konuşacağız, ama herkes böyle bir yerden biraz düşünsün istedik.

KADIN ÖRGÜTLENMELERİ ve FEMİNİZM

Nükhet Sirman

Aslında kadın örgütlenmeleri içinden birisiyim. Benim bu konudaki deneyimim: KADER’de 1996’dan itibaren, ondan önce Kadın Eserleri Kütüphanesinde, şimdi de Barış İçin Kadın Girişimi bağlamında... Yani, kadına yönelik şiddet konusunda direkt olarak bir örgütlenme içinde çalışmadım aslında. Anladığım kadarıyla çoğunuz da böyle örgütlerden gelen kadınlarsınız. Dolayısıyla sizin yaptığınız işe birazcık dışarıdan bakıyor olacağım, ama tabii ki Mor Çatının kuruluşundan itibaren neler yapıp ettiğini biliyorum. Kendimi her zaman bu konunun içinde hissettiğim için burada konuşma önerisine, hayır demek aklımın köşesinden dahi geçmedi. Ama deneyiminin neyle sınırlı olduğunu anlatmak istedim ki nereden konuştuğumu siz de bilin, görün. Şimdi dolayısıyla benim burada derdim, çünkü tartışmaları “Politikalar üzerinden değil de feminist ilkeler çerçevesinde yapabilir miyiz?” gibi bir yere doğru getirmek. Böyle bir dertle söz aldım, bu bağlamda da çok basit bir şey söyleyeceğim: Kadın örgütlenmeleri ya feminizmle beraber ya da feminizme karşı olurlar. Ortası yok. Ben kadın örgütlenmeleri yerine, feminist örgütlenmelerden bahsedeceğim. Kadın örgütlenmelerini de feminist örgütlenmelerin dışında başka bir şey olarak gündeme getirmeye çalışacağım.

İki sorun var feminist örgütlenmelerde: Birincisi devletle mesafe, yani ne kadar yakın ne kadar uzak olacağız problemi; ikincisi hangi tanımlarla iş yapıyoruz ve bu tanımları değiştirmekte ne kadar esneğiz? Feminizmin bir katılığı söz konusu mu? Bu iki konuyu iç içe işlemeye çalışacağım. Devletin kadınları diye bir şey var bizim ülkemizde: Kadınlar Birliği’nin nasıl alt edildiğini, Türk Kadınlar Birliği’nin 1936’da kendini feshetme hikâyelerini biliyoruz. Ondan sonra 1949’da burjuva kadınların kurduğu, Yardım Sevenler Derneği, Üniversiteli Kadınlar Derneği vb. böyle devam ediyor. Yani kurtulmuş kadınların, kurtulacak kadınlara akıl vermesi için dernekler kuruluyor. Devlet feminizmi diyor buna Şirin Tekeli. Biz feministler, devlet feminizmine karşı, ona tepki olarak ortaya çıktık. Tabii bu romantik bir çıkıştı, tabii her şeyin sokaklarda büyütüldüğü bir şey olarak çıktık ve tabii devletle iş yapmamak gibi bir derdimiz vardı 1990’larda. İlk feminist örgütlenmelerden biri de zaten Mor Çatı (1990). Mor Çatı, çok ilginç bir deneyim çünkü yardım severlikle feminizmin arasında durup hiçbir şekilde yardım severliğe kaymadan, feminist bir yerde kalmaya çalıştı. Bu muazzam bir deneyim bence. Çünkü “Gündelik pratikte nasıl feminist kalınabilir, nasıl yardım severliğe dönüşmeyebilir, hangi ilkelerle bu yapılır?” gibi sorulara yanıtlar bulmaya çalıştı. 1990-2013 süresi zarfında, bu konuda muazzam bilgiler üretti. Bunun dışında birçok Avrupa örneği de var. İsveç’ten, Almanya’dan vb. sığınma evi örneklerini de Mor Çatı buralara getirdi. Ancak Avrupa’daki devletle mesafe, buradaki devletle mesafeden farklı. Bunun üzerine ne kadar düşündük bilmiyorum. Çünkü Avrupa’daki sosyal devletler, en azından 1970’lerde 80’lerde daha ciddi bir şeydi. Şimdi tabii neoliberal kapitalizmle beraber o da yok oluyor. O dönemde en azından yerel yönetimlerin kendilerine destek olacağı fikriyle ortaya çıkmışlardı.

Halbuki biz, her zaman bu konuda defansif oynadık. Devlet karışır her şey berbat olur, diye düşündük ve biz onunla nasıl iş yapacağımızı tartışırken Avrupa örneğini kullanamazdık. Avrupa'dan örnek aldığımız bilgi, daha çok sığınma evinin içinde neler olacağıyla ilgiliydi. Kadınlar arasında ilişkiler nasıl olacak, orada çalışan gönüllüler neler yapacak, kadınlarla ilişkiler nasıl kurulacak, ilk başvurularında ne olacak? gibi soruların yanıtlarını orada aradık. Avrupa'da ve dünyada, Türkiye'nin dışındaki örgütlenmelere baktığımız zaman 1975'ten itibaren Birleşmiş Milletlerin kilit rolü oynadığını görüyoruz. Birleşmiş Milletler 1975'te Nairobi'de "Gelişmenin Kadın 10 yılı" başlıklı bir konferansla kadınları, işin merkezine oturttu ve toplumsal cinsiyet kavramını da ilk defa gündeme getirdi. Bu kavramın, uluslararası kurumlarda iş görebilmesi için kavram ince ince tanımlandı, işlerlik kazanacak anlamlara büründü, bu işlerliği takip edecek bir seri prosedür üretildi ve tabii bu da sonunda bir kadın bürokrasisinin kurulmasını, gündeme getirdi. Buna da "femokrasi" denildi.

Femokrasinin nasıl işlediğini, 1995 yılında Pekin'deki BM kadınlar Konferansı'na trenle giderken gördüm. Sorun, Berlin duvarının yıkıldığı 1990'dan 5 yıl sonra, eski sosyalist cumhuriyetleri, biz nasıl entegre ederiz, şeklinde tanımlanmıştı. Yani, sorun "Geçiş Dönemi'ndeki" eski Sovyet Türkî Cumhuriyetleri'ndeki kadınlara, toplumsal cinsiyet kavramıyla iş yapmayı öğretmekti. Biz Türkiyeli kadınlar, ara bulucu olarak ordaydık. Kadınlar olarak Türkiye'de toplumsal cinsiyet kavramıyla iş yapmayı öğrenmiştik. BM çatısının altında, işte Türkiye'den de kadınlar gelsin, onlar bu işi becermişler, öbürleri de Türkî nasıl olsa bunlar, bunlara öğretir şeklinde bir bakış açıydı. Ama ne Orta Asyalı kadınlar, bizim dediğimizi anlıyordu ne biz onların ne dediğini. Türkçelerimiz, çok çok farklıydı, geçmişimiz çok farklıydı. Yani, Türkiyemiz nerelerde kaldı? Ben doktoramı İngiltere'de yaptım ve feminist örgütlenmelere de İngiltere'de girmeye başladım, 75'ten önce. Dolayısıyla oradaki kadınları biraz tanıyordum, karşıma çıktılar trende ve ben toplumsal cinsiyet atölyesine yazıldım. Stephanie Urdang adlı bir kadın var, belki adını bilirsiniz, Stephanie'yi ben tanıyordum. Geldi oturdu, etrafım, kocaman altın dişli Türkmenistanlı, Özbekistanlı, kadınlarla dolu. Kadın, İngilizce konuşuyor tercüman da Rusça'ya çeviriyor. Kadın: "*gender*" diye bir şey var dedi, Adam da bunu tercüme etti Rusça. Kadınlar döndüler birbirlerine "*ciendier ciendier* yani bu ne?" Sonra hemen itiraz etmeye başladılar. S.Urdang "*gender*" dediğimiz şey toplumsaldır, biyolojik kadın vardır, bir de toplumsal kadınlık vardır." Düşünün 95'in bakış açısı. Kadınlar kriz geçirdiler. "Olur mu?" dediler "Biyoloji o benim, o çocuk benim." Kadın göbeğini tutuyor, "O çocuk benim." Yani, kadınlıkla biyolojiyi bir türlü birbirinden ayırmak istemiyor, bu ayrımı yapay buluyor. Bir türlü toplumsal cinsiyeti, anlatamadı kadın, Orta Asyalı kadınlara. Kadınlar, biyolojiyle toplumsal ayrımını reddettiler orada, yani apaçık reddettiler. Yani, kadınlar orada çok önemli bir ders verdiler feministlere; "Biyoloji de toplumsallık kadar kuruluyor" dediler. Biyoloji de öyle verili bir şey değil, kurulan bir şey. Bu "*gender*" lafı devam etti aynı şekilde, hâlâ da devam ediyor. Biyoloji de kuruluyor derken şunu kastediyorum: Doğa dediğimiz şeyin de ne olduğunu toplumsal olarak kuruyoruz. Kadının bedeni nedir, nasıl işler? Yani orada bir doğa var, o doğaya biz dokunmuyoruz gibi bir şey yok. Bu çok önemli, çünkü şimdi böyle bir sorunla karşı karşıyayız. Bunu anlatmaya çalışıyorum zaten. Biliyorsunuz J. Scott, çok önemli bir makale yazmıştı; toplumsal cinsiyetin bir analiz kategorisi olarak nasıl iş yaptığına dair. Kadın, 2010'da yazmış

makaleyi. O makalede diyor ki: “Biz anlamadık ama biyoloji de kurulan bir şeymiş.” Bizde yeni çıkıyor, BGTS yayınlarından. O Türkmenistanlı kadınlar, 1995’te kendi hayat bilgisi olarak bunu zaten söylüyorlardı. Biz yeteri kadar dinliyor muyuz acaba bize söylenen lafları? Kendi bakış açılarımız, kendi doğrularımız, bizi ne kadar engelliyor? Bizim için tabii bu çok önemli bir soru. Bürokrasi bunları görüyor mu, femokrasi bunları görüyor mu? Femokrasi, biliyorsunuz feminist bürokrasi anlamında veya kadın bürokrasisi anlamında kullanılan bir laf. Tam da bu Birleşmiş Milletlerin, bu eski feminist kadınların yaptığı şey, kadınlık bürokrasisi. Dolayısıyla biz bu biyolojinin rolünü veya bu yeni şeyleri, bürokrasinin içine sokabiliyor muyuz? Feminist bürokrasinin... Biz derken dünya feministlerini kastediyorum. Ne kadar sokabiliyoruz bunları? Yani, kendi tanımlarımız içerisinde, bu toplumsal cinsiyet tanımı olsun, kadın tanımı olsun, şiddet tanımı olsun. Bu tanımlarımızı, ne kadar revize etmeye hazırız? Sormaya çalıştığım soru bu. Biz böyle belirli tanımlarla iş yapmaya başladıkça bürokrasiye benzemeye başlıyoruz, femokrasiye benzemeye başlıyoruz. Türkiye’de femokrasi yok bir defa, onu söyleyeyim ama benzemeye başlıyoruz. İş yapış biçimimiz, benzemeye başlıyor ve dolayısıyla biraz da olsa zihniyet olarak devlete mesafemiz, azalıyor. Kadın nedir, toplumsal cinsiyet nedir, şiddet nedir vb. bunları tanımlıyoruz, ondan sonra bunlara ilişkin prosedürler, geliştiriyoruz ve gündelik hayatta karşımıza gelen sorunlara hemen o prosedürlere göre cevap bulmaya çalışıyoruz. Hızlı iş yapmak zorundayız çünkü böyle bir dert de var, dolayısıyla bunlar katılasmaya başlıyor. Katılaştıkça da biz femokrasiye benzemeye başlıyoruz. Türkiye Cumhuriyeti devletiyle, hiçbir zaman böyle bir ilişkimiz yok. Öyle bir şey söylemek istemiyorum.

Türkiye’de de bizim aslında çok ilginç deneyimlerimiz var. 2002 ve 2005 süreçleri... Ben bunların çok önemli olduğunu düşünüyorum. 2002 Medeni Kanun ve 2005 Türk Ceza Kanunu’nun ortaya çıkmasında, feministlerin çok ciddi katkıları oldu, çok ama çok ciddi katkıları. Deli gibi çalıştılar. Mesafe azaldı devletle, ama kadın örgütlerinin deneyimi de bir ölçüde yansıtıldı, yansıtılmaya çalışıldı. Çok zor bunu tanımlamak. O mücadeleleri, gayet iyi hatırlıyoruz. Medeni Kanun çıkacağı zaman, evlilikte mal ayrımı rejimini bir şekilde sonlandırdık ve evlilikte edinilen malların eşit paylaşımı ilkesi getirildi. Getirildi ama hemen, o sırada milletvekili olanlar, 2002’den evvelki evliliklerde bu geçerli olmaz diye madde çıkardılar. Yani, kendilerini kurtarmaya çalıştılar hemen. Dolayısıyla biraz kazandık, biraz kazanamadık gibi bir şey oldu. Ceza Kanunu hikâyesinde, namus meselesinde de böyle oldu. Biz bastırdık “Namus ağır tahrir indirimi olmasın” diye. Ne çıkardılar? “Yok, biz moderniz, bizde namus var, namus zaten modern bir şey.” Ondan sonra töre diye bir şey var, bak o onların, Fırat’ın doğusunun... “Onların ağır tahrir indirimini indiririz, ama namus ağır tahrir indirimine dokunmayız. Namus dediğin nedir ki? İnsan hakkı gibi bir şey” şeklinde kodladılar bunu kanunda. Namusun bir insan kimliği olduğunu iddia ederek ağır tahrir indirimini olduğu gibi bıraktılar orda. Dolayısıyla, bence orada çok kötü bir şey oldu. Gerçekten de Kürtler, ayrı bir problem olarak ele alındı. Az gelişmişlik, gerilik, kadına yönelik şiddet filan hepsi onların tepesine bindirildi, bu taraf temiz kaldı. Bu ciddi bir problem ve çok başarılı bir şekilde de uygulanıyor. Gerçekten kadınları birbirlerine düşürme taktikleri müthiş.

Bütün bu süreç içerisinde biz bayağı bir şeyler öğrendik: Devletle olan ilişkilerin ne kadar tehlikeli olduğunu, devletin ejderhalığını öğrendik. Bu öğrendiğimiz şeylerden bir tanesi. İki şeyin altını çizmek istiyorum. “Şeytan ayrıntıda gizlidir” diye bir laf vardır ya feministler olarak biz, bu kanunların, yasaların, yönergelerin alt metinlerini okumayı öğrendik ve kadınları ezen o ataerkil, erkek egemen bakışlarının o alt metinlerde gizli olduğunu öğrendik. Yasa şahane ama ondan sonra bir bakıyorsun, onun altındaki metinlerle bambaşka bir şey çıkıyor ortaya. “Hakimin vicdani kanaatiyle ben kanunları uygulayım” diye bir şey de var. Hakimler nasıl karar veriyor? O vicdan nedir, o vicdan nasıl oluşuyor? 4320’de ne kadar iyi biliyorduk? Bütün o kelimelerin anlamını biliyorduk, artık onlarla nasıl başa çıkacağımızı biliyorduk. Sosyal Güvenlik Kanunu çıktı, örneğin, orada hemen feministler, bunun nasıl ayrımcı bir yasa olduğunu gördüler. Çünkü biz artık bu deneyimi elde etmiştik. Devletin, kadınları nasıl sınıflayarak iş yaptığını gördük. O sınıflamaların içinde ne kadar şeytanı barındırdığını, erkek egemenliğini barındırdığını gördük. Tabii biz bunu ilk olarak 438’de öğrendik. İlk deneyimimiz odur. Evli kadına şu kadar indirim, genel kadına şu kadar, çocuklu kadınlara başka türlü. 438 bizim bu maddelerin nasıl dikkatli okunacağını, öğrendiğimiz yer oldu. Ama şimdi kanun değişti ve bizim bilgimiz havada kaldı. Bu kanunu, yeni baştan öğrenme sürecimiz başladı.

İkinci öğrendiğimiz şey ise devletle iş yaparken yaşadığımız, o bir ileri bir geri meselesi. Biz, devletten bir şey istediğimiz anda, devletin bizi yutabileceğini gördük. Devletten bir şey istemek yerine, aradaki mesafeyi koruyup kendi bakış açımızı söyledikten sonra, orada ısrarla durmamız gerektiğini gördük. Bunu TCK ve Medeni Kanun’da yaşadık. Orada biz kendi bilgimizi söylüyor, yapmadıkları yerde geri çekiliyorduk. Kadınların yaşadığı şiddete karşı çıkarılmak istenen yasa tasarısında, kadınlar gittiler, orada günlerle gecelerle uğraştılar; tabii sonunda devlet bildiğini okudu, hükümet orada bildiğini okudu. Üstelik, eleştiriler olunca da “Kadınlar da buradaydı” dedi, yani bizi kullanmayı başardı. Dolayısıyla devlete yaklaştıkça kullanıma açık oluyoruz. Bunu, biz öğrendik ve Medeni Kanun ve Ceza Kanunu sürecinde kendimizi kullandırmadık. Yani, o mesafeyi, doğru bir mesafeyi tutturmayı, öğrendiğimizi düşünüyorum.

1990-2013 arasındaki uzun süreçte feminist örgütlenmelerde uzmanlaştık. İşte bu uzmanlaşma, bizi femokraziye yaklaştırıyor. Patriyarka, ataerkillik, erkek egemenliği, hayatın her alanında kuruluyor, bir kere kurulmuyor, her an ve her an yeniden kuruluyor. Biz de tam bu yüzden, her an ve her an yeniden kurulmak zorundayız. Her alanda yer alan o alt metinlerdeki, ince yazılardaki erkek egemenliğini, açığa çıkarmak için mecburen uzmanlaştık. Uzmanlaşmak zorundaydık. Öte yandan, uzmanlaşarak o yeniden kurulmayı, daha az becerebilir hale geldik biz, otomatikleştik, yaşam alanlarını sınırlamaya başladık ve aralarındaki bağlantıları kaçırdık. Feminizmin bütün başarısı, bence bağlantıları kurma konusundadır. Biz kadın bakış açısıyla, feminist bakış açısıyla baktığımız zaman birbiriyle bağlantısı olmayan alanların, kadınları ezme için, ikincil hale getirmek için nasıl kullandığını görürüz. Bizim başarımız bu. Bu bizim, neredeyse içselleştirdiğimiz bir şey, ama biz bunu unutmaya başladık bence. Bağlantılar, kafamızda kurulduğu gibi kaldı ve bu bağlantıların nasıl değişip dönüştüğünü, ne kadar fark edebildik, ne kadar tartabildik emin değilim. “Kendi

tanım ve prosedürlerimiz bizi belirlemeye mi başladı?” sorusu var kafamda. Şimdi bu niye çok önemli? Çünkü biz 2005’ten itibaren çok tehlikeli bir şeyle karşı karşıyayız; yeni bir dönüşüm var. Devlet değişiyor, ataerkil, erkek egemen tanımları değişiyor vesaire... Dolayısıyla artık bizim böyle bir lüksümüz yok. Otomatik iş yapma lüksümüz kalmadı, hiçbir zaman yoktu, ama şimdi çok daha ciddi bir olay var.

2005’ten bu yana ne oldu? Teknik ve teknolojiyi kullanma konusunda uzman olan bir hükümet yapısıyla, karşı karşıyayız. Her şeyi teknolojiye ve teknik meseleye indirgeme konusunda, muazzam başarılı. Peki, biz ne yapıyoruz? Diyoruz ki: “Bunlar muhafazakâr, aileyi güçlendiriyorlar.” Tamam güzel de bunlar, feministlerin ezelden beri söyledikleri şeyler. Şimdi nasıl yapıyorlar? Eğer ayrıntıda gizliyse şeytan, bunların ayrıntısı ne? Esas meseleyi çözdük, tamam güzel de ayrıntıda ne var? Bugün hangi alan hangi alana bağlanıyor da kadın sözü, kadın tanımı yeniden yapılandırılmaya başlandı? Bütün bunları, bizim düşünmemiz lazım. Ama kadın örgütlenmeleri olarak, feministler olarak bunu yapacak vaktimiz yok. Her dakika yeni yasalar, her dakika yeni düzenlemeler, erkek egemenliğine dokunmadan, kadını şiddetten teknolojiyle korumalar gibi şeyler ortaya çıkıyor ve biz, bombardıman altındayız. Böyle bir problem var. Şimdi bunun adını koymak lazım. Ben de epeydir bunu düşünüyor ve diyorum ki: “Eğer ikinci cumhuriyet kuruluyorsa kadın bedeni üzerinden kuruluyor. Birinci cumhuriyet, kadını aileye bağlayarak, kadının ruhu üzerinden kuruluyordu, ikinci cumhuriyet kadının bedeni üzerinden kuruluyor. Çok ilginç değil mi? Kendini ruhani, dini kavramlarla tanımlayanlar, aslında son derece teknik ve teknolojik bir şekilde, beden üzerinden kadınları yeniden kuruyorlar bence.”

Bunun anahtar kelimesi “sağlık”. Her şeyi bunun adına yapıyorlar. Geçen sene Sağlık Bakanlığında da birilerinin geldiği ve 3 çocuk tartışmasının yapıldığı bir toplantıda, adam: “Bizim 3 çocuk, 5 çocuk derdimiz yok, biz sağlıklı nesiller yetiştirmek istiyoruz” dedi. Sağlıklı nesiller... Bu laf, o toplantıda belki on defa tekrarlandı.

Bu adamlar mühendis, bir bilgisayar verin, dünyayı yeniden kuruyorlar ya. Şimdi sağlık dediği zaman, hiç kimse buna karşı çıkamaz. Hepimiz sağlık istiyoruz değil mi? Buna karşı biz bir şey yapamayız, ama sağlık her şeyden önce teknik bir kavram. Yani, bir mühendislik kavramı. Biz feministler olarak: “Bedenimiz bizimdir” derken tıbbın, ne kadar erkek egemen bir alan olduğunu, ifşa ediyoruz. Tıbbın kendisi tamamen bir dışarıdan müdahale, alternatif tıplar vb. bir sürü bir şey var, ama bunu kime nasıl anlatırız? Evet, sağlık önemli ama arkadaşlar biraz dikkat edelim; bu sağlık erkek egemen. Biz bunu dediğimiz anda, Çince konuşmaya başlıyoruz. Kimse hiçbir şey anlamıyor, çünkü düz mantık ve teknolojiye havale ediliyor bütün söylediklerimiz. Bu ikili acayip iyi iş görüyor. Türkiye de ilginç bir memleket. Ben araştırma yapmıştım yıllar evvel Söke’de. Orada kadın diyordu ki: “Aa yani bunun adı koca, eğer iyi bir şey olsaydı yağ derdik bal derdik.” Dolayısıyla yani biz bunu bilen bir ülkedeyiz. Bu ülkede, kadınların çoğunun ayakları yere basıyor. Yani, “Ruh ikizimi buldum” falan gibi saçmalıklarla işi yok çoğunluğun. Böyle bir ülkede bile sağlığın tehlikeli bir şey olduğunu anlatamayız, mümkün değil.

Sağlıklı nesilden kasıt, bir iş yapma biçimi. Sağlıklı nesil diye diye, biz kendi gündelik yaşam biçimimizin, bedenimizin daha fazlasını, bu insanların bilgisine açıyoruz. O bilgiyi alarak sınıflamalar yapılmaya devam ediyor. O sınıflamalara göre buna üç kuruş, şuna iki kuruş, buna şu hak, şuna bu hak. Muazzam bir iktidar mekanizması üretmek için alan açıyoruz. Yani, böyle malzeme veriyoruz. Anlatabiliyor muyum? Malzemedir bu ve bu malzeme üzerinden muazzam iş yapılabilir. Bunu bir yüzey gibi düşünün. O yüzeyin üzerinde bir sürü çarpma, bölme, toplama, o öyle, bu böyle. Şimdi karşısına çıkıp itiraz etsen diyecek ki: “Yoo, biz onu öyle yapmıyoruz, böyle yapıyoruz.” Çünkü gayet karmaşık, gayet iç içe geçmiş sınıflamalar var. Son derece detaylı sınıflamalar ve bu detaylı sınıflamalara dayalı bir, - onların tabiriyle - “hizmet.” Siyasetin adı hizmet oldu biliyorsunuz. Artık siyaset etmek diye bir şey yok, siyaset kötü bir şey, hizmet iyi bir şey. Dolayısıyla hizmet adı altında toplumda kime ne tahsis edilecek, kimin ne hakkı var, kimin ne görevi var, kim ne gibi ödüllendirilecek, kim nasıl cezalandırılacak, bu planlanıyor. Tamamen siyasi bir şey.

Burada, bu işin bu kadar iyi işleminin sebeplerinden bir tanesi millet, ulus ve devletçe teknolojiye acayip inanmamız. “Ben reklam yapmıyorum, rakam veriyorum” diyor. “Ben gerçeği anlatıyorum, objektif gerçeği” diyor. Bu müthiş bir laf. Yolda gelirken görürsünüz her tarafta var. Aile değerlerine sahip kadın örgütlenmelerinin pıtrak gibi çoğaldığı bir dönemde, feministler olarak çıkıp teknoloji tehlikelidir, sağlık kötüdür gibi şeyler söyleme şansımız yok. Dolayısıyla ne oluyor? İşte, ŞÖNİM meselesi bu. Sonuç olarak bir taşeronluk yaratıyor devlet ve kendisi gibi düşünen, daha doğrusu düşünmekten vazgeçmiş, kadınlara bu hakları vermeye başlıyor. Belediyelerin kurduğu kadın merkezlerini, gördünüz değil mi? Hepsi doğurganlıkla ilgili. Sağlık Bakanlığının Aile Hekimliği de öyle. Bu yolla kadınlar bir araştırma, söz söyleme nesnesi olarak ortaya çıkmış oluyor. Bunu da kadınları bedene indirgenerek yapıyorlar, yani doğurgan bir bedene.

Kadın nedir? Dayak meselesini halledeceğiz, ŞÖNİM’ler filan var. Eğitim desen tamam, onu da halledeceğiz. Şimdi ne kaldı esas alan olarak? Kadın sağlığı, kadının doğurganlığı. Zaten çocuk doğurmak iyi bir şey ve bunu Türkiye’deki bütün kadınlar söylüyor. Dolayısıyla kadın bedeninin diğerlerinden ayrılarak bir uzmanlık alanına dönüştürüldüğü ve teknoloji nesnesi haline dönüştürüldüğü bir dönemdeyiz. Şimdi önemli olan soru, “Feminizm, bu durumda ne yapmalı?” sorusudur. Eğer femokrasiden değil, feminizmden söz edeceksek karşımıza çıkacak olanı tanımlayıp tanıyıp bu alanda söz söylemek zorundayız. ŞÖNİM’ler, bunun ilk karşımıza çıkan parçası. Feminizm, bizim bu alanlar arasında yapılan yeni bağlantıları görmemizden, tanımamızdan geçiyor ve Türk Ceza Kanunu ve Medeni Kanun’da olduğu gibi mesafeyi iyi ayarlamamızdan geçiyor. Benim söyleyeceğim galiba bu. Uzmanlık alanlarımız içerisinde kadına yönelik şiddet var ama sağlık yok. Bu alanı ciddi önümüze almamız lazım. Bu alanı teknik ve teknolojik söylemden nasıl çıkartabileceğimizi düşünmemiz lazım ve bunu yaparken de devletle mesafemizi çok iyi ayarlamamız lazım.

Katılımcı: Devlet dışı örgütlenmeler olan NGO’ları nasıl kaybettik? 1989’da feministler olarak “Devlet dışı örgütlenmemiz gerekiyor” diyorduk, sonra buraya nasıl geldik?

Nükhet Sirman: Nasıl kaybettiğimizi de çok iyi biliyoruz, orayı çok hızlı geçtim. 89'da sokaktaydık, hatırlıyorsunuz ama ondan sonra, dedik ki "Biz bir sürü şey yaptık ve bunları sürdürmek zorundayız." Bir kalıcılık derdimiz oldu bizim o zaman. Ben yanlış mı hatırlıyorum? Nasıl kalıcı olacağız? diye konuşmaya başladık ve bu kalıcılık bağlamında örgütlenmeye gittik. İşte 90 Mor Çatı, 96 sonu KADER, 98 İstanbul Barosu Kadın Hakları Uygulama Merkezi, vb... Kalıcılık diye bir problem vardı ve uzmanlaşmak gerekiyordu. Uzmanlaşmadan bir şey yapılamıyordu. Türkiye'deki feminist örgütlenmeler hiçbir zaman devletle iç içe olmadı aslında, bunu da söylemek lazım. Mesafemiz azaldı, uzadı vesaire ama biz hiçbir zaman devletin içinde olmadık. Devlet de bizi yönetmedi ama şimdi devlet kendi yönetebileceği kadınları, topladı etrafına. Feministlerin dışında "normal", "aklı başında" kadınların oluşturduğu dernekler vb. kurarak, bu kadınlar vasıtasıyla devleti yönetmeye başladı.

Canan, Mor Çatı: Devlete, evet, hiçbir zaman güvenmedik. Çünkü biliriz ki devlet hep yalan söyler, söylediğinin tersini yapar. Avrupa'da şiddete karşı siyasi irade oldu, Türkiye'de bu yok. Uluslararası sözleşmelere hemen imza atılması, bunun göstergesi. İnanılmaz derecede kadından nefret eden bir erkek egemen düzen var. Haksız tahrik kadınlar aleyhine uygulanıyor mesela. Çünkü yargıçlar da belli değer yargılarıyla büyüyor ve eğitimleri de bunu değiştirmiyor. Biz uygulamayı değiştiremiyoruz. N.Ç örneği gibi... Bu zihniyetle savaşmak çok zor. Biz kaçmaktan kovalamaya fırsat bulamıyoruz, her saniye yeni bir gündem dayatılıyor. Bu femokrazi de bir yandan doğru bir yandan yanlış. Bir yandan kurumsallaşmamız gerekli. Faydaları oldu, ama zararı da bürokratikleşmeyi getirdi. Mor Çatı, bir kurum oldu ama bizim de kalıplarımız var. Her gün bir şey çıkıyor. Kadınlar güçlendikçe ataerkillik de güçleniyor. Her saniye yeniden yaratmak, yeniden bir araya gelmek ve kendi varlığımızı kabul etmek için mücadele vermemiz gerekiyor.

Kamile, Antalya Kadın Danışma: Kadın örgütleri, bizi feministiz diye dışlıyorlar. Çok az ilerleyebildik. Bunun bir anahtarı var mı?

Özlem, Mor Çatı: Hızlılık ve karar verememe halinden, tepki veremeyince suçlu hissetme halinden nasıl kurtulacağız bilmiyorum.

Handan: Hizmet jargonu Fettullahçı argümanla iktisadın bir araya gelişi. Toplum yok piyasa var. Avrupa'da eskiyen tüketim toplumu terimlerini, yeni kullanan bir ülkeyiz. Kadın hareketi olmadan olacağı bilen bakışını savurdu. Mesele içinde kadınlar, bazen görüşünü kaybediyor.

Derya: İktidar meselesindeki değişimi konuştuk. ŞÖNİM, beden üzerinde tahakküm. Tasnif etme, kategorilere ayırma ŞÖNİM'de de var. ŞÖNİM de polise yönlendirme - sığınak zincirinden bu tasnifi görüyoruz. Şiddete uğrayan kadın sadece sığınağa gidecektir, şeklinde bir tasnif var. Sığınak koşullarının nasıl kötü olduğunu ifşa etmeliyiz. Açıkça dile getirmeliyiz. Zamansallık, devletin bir hız zaman üretmesi. Feministler olarak kendi zamansallığımızı nasıl oluşturabiliriz diye düşünmeliyiz.

Zeynep, Mor Çatı: Son 10 yılda başlayan dönüşümün son etabında olduğunu düşünüyorum. Gündüz programları, bunun bir örneği: sağlık ve koca bulmak. Sağlık merkezinden yeğenini kaydını almak için aradıklarını anlattı biri. O kadar güzel "sağlık" üzerinden bir dil kuruyorlar

ki buna karşı söz söylemek çok zor hale geliyor. Tek merkezden kadın ve aileyi kontrol altına almak istiyorlar.

Dilek, Sarıyer Belediyesi: Satılık Hastalıklar kitabından alıntı: “Kendi rızası ile bedenini hekime teslim etmek.” 2002-2010 yılları arasındaki TÜİK verilerine göre sağlık hizmetinden memnuniyet %70 artmış durumda ama adalette ise %36'lara düşmüş durumda. Teknoloji, bilim, modernite ve artık muhafazakarlık, kadın bedeni üzerinden kurulmaya başlandı.

Özlem: “Acaba bir durmalı mıyız?” dedi. Ben bunun tam tersini düşünüyorum. Feminist hareketin sloganvari olmaktan çıkıp farklı söylemlerle ortaya çıkması gerektiğini düşünüyorum.

Gülser: TCK ve medeni yasa kadın hareketinin gücü. Hükümetin ustalık süreci, kadınlar için değil insan haklarına ilişkin bir gerilemeyi içeriyor. Bu noktada güçlü ve söz eylem üretmeliyiz. “Duralım!”ı böyle algılıyorum. Feminist hareket olarak kadınlara hangi dille ulaşmamız gerektiğini konuşmalıyız. Nasıl ortaklaşabiliriz bu dilde. Hükümetle pazarlıkta geri durmayı, mesafeyi nasıl korumalıyız? Bu mesafeyi kurmanın niteliği nasıl olmalı? Çünkü geri çekilince kendi kadın örgütleri, mavi kelebekler vs... bu alanı alıyor.

Fatma Şahin'i başarılı buluyorum. “Aile bakanlığı adı ve ailenin bakanıyım” diyor. Kadın ve eşitlik bakanlığını talep etmeye devam etmeliyiz.

Kadın danışma merkezlerinin yok edilmesi söz konusu. Bunu talep etmeliyiz. Hem bağımsız yerlerimiz olması anlamında hem de kadınların sığınak dışında ihtiyaçlarının karşılanması için. Bu sisteme bizim girmemiz gerekiyor.

İfşa etmeyi ancak sistematik izleme sonucunda yapabiliriz. Aksayan yönleri ortaklaştırarak yapmalıyız. Müzakere ve mücadeleyi beraber sürdürmenin yolunu bulmalıyız. Geri durma bizim lehimize olmuyor.

Hilal, Mor Çatı: 1975'te katıldığınız toplantıda biyolojinin kurulması feministlerin arasında yazıldı çizildi mi?

Nükhet Sirman: 1995'teydi o toplantı. Foucault'un bio-iktidar kavramıyla sağlık antropolojisi üzerinde çalışan feminist kadınlar akademik alanda yazdı çizdi fakat harekete çok yansımada.

Elif, Gökkuşağı: Devlet dediğiniz şey nedir? Benim için ideolojik yapının kurumsallaşmış halidir. Peki feminizm nedir? “Kadınların derdi var” derken bunun ideolojisi nedir? Feminizm nedir? Feminizmin karşısına sistematik ideolojik olarak devleti hedef olarak koymuyoruz ve devleti bizim mecburen illaki üzerinde, içinde olduğumuz zemin olarak tanımlıyoruz. Devletle mesafe taktiksel adım olabiliyor. ŞÖNİM konusunda irtibatı kestik ama başka konuda görüşüyoruz. “Mesafe sadece görüşüp görüşmemek mi? Devletin ideolojisi ile ne kadar mesafeliyiz?” deyince birçoğumuzun eleneceğini düşünüyorum. Kanunlar, sığınaklar istediğimiz gibi olunca sorun çözülecek mi? Devletle ilişkimizi bu anlamda çok sorgulamadığımızı düşünüyorum. Femokrasi... Bu salonda kimin sorununu konuşuyoruz? İstanbul feminizmini mi konuşuyoruz yoksa Türkiye'nin sorunlarını mı konuşuyoruz?

Amed'deki, Söke'deki arkadaşların derdi bambaşka. Devletle ideolojik olarak mesafemiz nedir?

Zelal, Kadının İnsan Hakları: İzmir Kurultay'ında doğru düzgün bir karar alsaydık daha iyi bir yol alacaktık. Burada alınacak karar ne kadar bağlayıcı olacak bilmiyorum. Hükümet çok değişti. Kadın Bakanlığını kapattılar. Yıllardır var olan bakanlık düzeyindeki yapıyı yok ettiler. Bu bakanlığı geri istemeliyiz. Muhafazakar aile politikalarını dikkatle izlemeliyiz. Aile eğitimleri var. Sığınak sayısını artırıyorlar. 250'ye yakın sığınak açacaklar. 2011 Eylül'ünde bizler 250'den fazla kadın örgütü, Şiddete Son Platformunda, ŞÖNİM benzeri bir yapılanmayı talep ettik. Bu noktada ŞÖNİM'leri devlet açamaz, diyemeyiz. Devlet, danışma merkezi açmak zorundadır ve bunu takip etmeliyiz. Martta yasa çıkınca KSGM bizi aradı ve ŞÖNİM'de çalışacakların KİHEP eğitimini almak istediklerini söyledi. Bir feminist örgütle, hükümetin iş birliği ile eğitim uygulanıyor. Israr ediyorlar. Biz kadın hareketi içerisinde olduğumuz için düşünelim istedik. Bu konuda birlikte hareket etmeliyiz. AKP bu alana el atıp bizim taleplerimizi yerine getirmeyi istiyor.

Şiddet yasasında mesafe konusunda Nükhet'e katılmıyorum. Bu mekanizma ve mühendislik çok değişti. O kadar ileri projeksiyonla düşünüyorlar ki... İzmir'de bunun kararını alamadık vakit kaybettik.

Nükhet Sirman: Zelal eksik aktardın. İktidar çok farklı ve açık saldırı halinde. Düşünmek durumundayız.

Nurcan, Mukadder: Masaya oturmak ve müzakere etmekten tarafız. Biz yapmasak istedikleri gibi yapacaklar. Türkiye'de devletle ilişkilerimiz ne? İlkeler neler olacak? Bunun üzerine çok düşünüp net bir karar alamıyoruz. Bazı kadın örgütleri, masaya oturunca fişleme durumu olabiliyor. Almanya örneği çok iyi bir örnek. Kadın Bakanlığı isteme konusunda ısrarlı olmalıyız.

Kızbes, ÇEKEV: Devlet feminizmi... Devlet kendi feministini yaratmaya çalışıyor ve feminizmin içini boşaltarak yapıyor bunu. Feminizm ile devletin bir araya gelmesi çok tuhaf. Diyalektik mi desek acaba? İşçi sınıfı - sendika ilişkisindeki sarı sendikalar gibi sarı feminizm mi yaratmaya çalışıyor acaba? İzmir Kadın Meclisi başkanı olmuş. Buralarda hiç feminizmle alakalı şeyler konuşulmuyor. Bir yandan bağımsız feminist duruş sergilemeye çalışırken bir yandan buralarda dönüşüm yaratmaya çalışıyoruz. Kadın meclisleri, feminizm... Bu konuda neler yapabiliriz?

Müzakere, devlete demokratik baskı yapmak demek. Eş zamanlı eylemlilikle bir mücadele geliştirmeliyiz. Kadın Bakanlığı talep etmeliyiz.

Ayla, Ankara Kadın Danışma: 2 ay sonra tekrar bir toplantı yapılabiliriz. Harekete geçmek için ayrıntılı konuşulabiliriz. Birlikte olmadığımızda bir gücümüz yok, hep beraber konuşmak gerekiyor. Hükümet ikiyüzlü davranıyor. Bir yandan politikalarına devam edip bir yandan feministlerle çalışması bana samimi gelmiyor. Bence önce bir metin çıkarmak gerekiyor. Çok açıdan bu sürece eleştiri yapan bir perspektif olmalı. Pratik olarak bu sürece nasıl

direneceğimizi de konuşmak gerekli. Pınar'ın anlattığı modeller hükümete anlatıldı ve belli ki istemiyorlar. Mesafeli duruş, bizle örgütlü bir şekilde buluşulacaksa kabul edilebilir. Bakanlıkla örgütlü toplantılar yapılabilir.

Deniz, Mor Çatı: Erkek egemen sistemi üreten tek aygıt devlet değil. O nedenle sadece devlete karşı söz söylemiyoruz.

Elif, Gökkuşığı: 6284'e yansıyan taleplerimiz oldu. Kendi idari yapısını, iskeletini kuruyor ve ne talep edersek edelim bu iskelete müdahale edemiyoruz. Her kurumu, Ankara'nın merkezi hiyerarşisi altına sokuyor. Bu her şeyden önce demokrasi sorunu. Devlet kurumlaşması o kadar multi-faktöriyel bir şey ki çok noktayı düşünmek lazım, o nedenle Batı'ya bakmak yeterli değil. Türkiye'de her şeyi merkezleşmenin altına sokarsanız eğer bu Mardin'de şiddet yaşayan kadının Ankara'dan cevap beklemesi demek. Kadın tek kapıda destek alsın evet, güzel ama bu yer bakanın iki dudağı arasındaki söze bakıyorsa, sorun yaşıyoruz demektir. Bugün yüksek mahkemelere AKP iktidarı atama yapıyor. AKP bu kurguyu, idari yapıyı kuruyor ve müdahale imkansız hale geliyor. İdari yapı ve merkezleşmeye karşı bir söz vardı Kurultayda. ŞÖNİM'ler kuruluyor, bunlar kurulamaz diyemeyiz ama bu idari yapıyı ortaya çıkarmak ve AKP iktidarına söz söylemeliyiz. Bu toplantıyı, deneyim paylaşımını ve buranın inisiyatifini önemli buluyorum.

Fatma: Anlatırsak bakanlık değişik söylemine katılmıyorum. Devlet istediği zaman gayet güzel duyuyor. İzlemek de bana yakın gelmiyor, çünkü oldukça uzun zamandır izliyoruz ve biriktirdiklerimiz var. Mor Çatı ve Belediye dava açabilir diye düşünüyorum.

Elbette ki eğitim olabilir veya Mor Çatı ŞÖNİM'e yönlendirme yapabilir fakat kurumsal olarak görüşme yapmak başka bir şey. Kadın Dayanışma Merkezleri hala mümkün olacak ama sığınaklara işaret etmek dert olacak çünkü oralar hapisane. Acaba devlete ne söylesekten çok, kadınlara ne söylemeliyiz diye mi düşünmeliyiz?

Pınar: Bütün demokratik ülkelerde kadın örgütleri fon alır ama bağımsızlıklarını korur. Sandım ki bu model alınıyor fakat küçük küçük bilgilendirme bana gösterdi ki taşeronlaşma başlayacak, ihale açılacak ve kadın örgütlerine çağrı yapılacak. Prensip kararı alalım hiç bir kadın örgütü bu ihaleye girmesin. ŞÖNİM milli rezalet haline gelmiş durumda. STK odası Ankara'dan atanacak. Çok kötü uygulamalar. Bunları tek tek net bir şekilde yazalım ve Bakanlığa iletelim.

Filiz: Burada alınacak karar ŞÖNİM'le bağlı kalmasın, genel politikaya dair bir şeyler de söyleyelim. ŞÖNİM bence bunların son noktası olmuş. Bütünlüklü bir şey yapılması gerekiyor. Devletle ilişkilerde iş birliği kavramını doğru bulmuyorum. Taleplerimizi koyarız, müzakere ederiz. Kadınlarla birlikte nasıl söz söyleriz, buna bakmalıyız, yoksa tek tek kadın örgütü temsilcileriyle müzakere gibi olmamalı.

ŞÖNİM, gebelik fişlemesi, aile irşat bürolarında kadınlar kayıt altına alınıyor. Buna karşı bir şey söylemezsek bir sonuç alamayız. ŞÖNİM'e tamamen kaldırılсын diyemeyeceğimizi

düşünüyoruz. Mesafeli müzakereden yanayım ama iş birliğine karşıyım. Mesela Mor Çatı görüşmeye geçer, burada bir araçsallaştırma olabilir.

Sema, VAKAD: Verilen toplumsal cinsiyet eğitimleri, bizlerin istediği gibi değil. 6284 tamamen iyi bir kanun ama Aile Bakanlığı olunca çerçeve çizilmiş oluyor. Bu da uygulamaya yansıyor. Kadın Bakanlığı olmalı. 250 tane sığınak olması güzel ama bu evler cezaevi şeklinde olacaksa bunun anlamı ne? Bizim ne yapacağımız çok belli? Kadınların yararına neyse o... Yerelde katıldığımız toplantılarda valiye ulaşıyoruz ama oralarda terbiye ediliyoruz. Sözümüzü söyleyecek dayanağımız kalmadı. Artık her yerde “ablalarımız” var ve onlar bizi terbiye etmeye çalışıyor.

Çiğdem: Kürtaj meselesi çıkmadan önce sığınaklar yönetmeliği vardı, bundan önce görüşlerimizi yolladık. Hiçbir şey söylemedik diye bir şey yok. AKP medyayı tek taraflı kullanma gücüne sahip, Fatma Şahin’in alandan gelmesi bizim için negatif hale dönüştü, çünkü kadınlarla yaptım diyebildi. Ama biz o yapıya, iskelete müdahale etmeliyiz. Deniz ve Filiz’e katılıyorum ŞÖNİM konusunu reddedemeyiz ama net ortaya koyalım. Biz STK olarak o odalarda olmak istemezsek başkası geçecek söylemine katılmıyorum, zaten o odalara bizleri koymayacaklar. Devlet kendi solunu yarattığı gibi kendi kadın örgütünü de yaratacak bu açık.

Fahriye, İŞTAR: Bakanlığın eğitimine katıldığımda boşanma veya aile içe şiddete karşı herhangi bir hukuki bilgilendirme yapılmadı. Bunu sordüğümüzda “Kulağa kar suyu kaçırmayın” denildi. Sürekli biz devletin içinde eriyip gidecek miyiz yoksa onların eksikliğini mi dolduracağız? Bu kadar köklü tarihi olan bir hareket feminizm, mecburen, imkansız artık bunun karşısında bir şey yapamayız, yönetmelik çıktı ama laflarını duymak üzücü. Kendi gücümüzü görmemiş sistemin içine çekilmiş oluyoruz. Konunun bu kadar politik olmasına rağmen, konuyu politik zeminden çıkartarak düşünüyoruz.

Katılımcı: KCK operasyonu altında toplumsal cinsiyet eğitimi, kadın örgütü görüşmeleri sorgulandı. Bir sürü bedel ödediğimiz bir tarihe saygımız olmalı diye düşünüyorum. Nevşehir’de yaşadığımız somut örneği, Mersin’de birçok platformda yaşıyoruz. ŞÖNİM’in tam karşısında olmayı, ortak eylemde bulunmayı, alternatifini yaratmalıyız.

Nükhet Sirman: İş birliğinden kastedileni konuşmak lazım çünkü bazı kadın örgütleri, yerel yönetim- genel merkezler... İki binlerde düşüncemiz, genel merkezle iletişim kurmaktı, çünkü merkez daha laikti vs. şu an ise yerelle görüşmeyi istiyoruz çünkü artık merkez muhafazakar. Zaman ve duruma göre hareket, stratejik davranmak önemli. Esneklik önemli.

Deniz, Kadının İnsan Hakları: İş birliği, mesafe konusunun yanlış anlaşıldığını ben de düşündüm. Benim için önemli olan kelime bağımsızlığımızı korumak gerektiği. Ama şu an ihale açmak demek, bu bağımsızlığın ortadan kalkması demek. Şu anda topyekûn olarak iş birliğini reddetmek önemli.

TCK ve Medeni Kanun görüşmelerinde taraflar belliydi. Şu an peşimizden gelip görüş bildirin deyip sonra da dikkate almamakla sonuçlanıyor. Çok kurnaz davranıyorlar. Masaya oturmuyorsak şu an dışarıdan mücadeleyi güçlü bir şekilde yapmak gerek. Kadın Bakanlığını

geri istiyoruz kampanyasını yürütebilir, medyayı daha etkin kullanabiliriz. Alo 183 konusunu haber yapabiliriz. Bazı söylemlerimizden vazgeçmekten yana değilim ama farklı sloganlar da üretebiliriz, başka gruplara hitap edebilen.

Özlem: İzmir'deki kurultayda yoktum ama bildiklerimden aktarıyorum. Kurultayda da söylediğimiz gibi Mor Çatı, masadan kalkma kararı aldı kürtaj sonrası. Kurultayda bir komisyon kuruldu ama bu komisyon hiç toplanmadı, o nedenle bu çalışmayı düzenledik. Sonuç bildirgesinde dediğimiz üzere İŞTAR ziyareti de yaptık. Selamlarını iletmek istiyorum. Devlet yapacaklarını belirlemiş, gidiyor ama burada biz ne yapabiliriz, bunları düşünmemiz lazım. Kaçtık, bitti gibi bir umutsuzluğa kapılmayalım. Bu toplantıyı sadece ŞÖNİM için değil genel politikayı konuşmak için de yaptık, çok akil açıcı oldu. 2 ay sonra yapılacak kurultayda bu konuları konuşmaya devam edelim. Teknik ekip kurulsun, yasanın detaylarını, teknik yönünü, açılacak dava hakkında çalışmayı yapsın ama her şeyi bu ekibe yüklememeliyiz.

ŞÖNİM'e yönlendirmek durumunda kalabiliriz. Bağımsız sığınaklar açıp devlete alternatif örgütlenmeler mi oluşturalım? Bunu burada konuşabiliriz.

Katılımcı, Nevşehir: Kadın hakları için örgütlenme yapmaya başlayınca belediye başkanı büyük engeller çıkarmaya başladı. Kendi sekreterini kent konseyi kadın meclisi başkanlığına seçti. Kral belediye başkanı haline gelmiş durumda. Kadınların hakları sözleri göz ardı ediliyor. Kent konseylerinin bağımsız olabilmesi kadın hareketi için önemli bir alan.

Ayla, Mersin: Teknik mühendislik temelli hizmet anlayışından yola çıkarak yapılanlara karşı elimizde hatırı sayılır şekilde rakam var. Sosyal politikalar kısmında esas numaranın döndüğüne inanıyorum. Bu hizmetler cüzi karşılıklarla kadına yıkılmaya çalışılıyor. Biz kadınların hayatından doğru, onları yakalayacak bir dil söylem yaratarak, belki prensiplerimizi bir kenara bırakarak yeni bir hal almalıyız. Hasta, yaşlı, engelli bakımı komik ücretlerle kadına yıkılmış durumda. Kadın bedeni ve emeği üzerinden bir politikaya karşı kadın söylemlerinden bir dil üretmeliyiz.

Berfin, Yaşamevi: 2 aydır Urfa ŞÖNİM var. Tesisat yok, altyapı yok, ısıtma yok, çalışan psikolog vs yok. Adını duymadığımız bir dernek STK odasına atanmış. Ulaşımı kötü. Kadınların oto galeriden geçip merkeze ulaşması çok zor. Müdür ve sosyal hizmet görevlisi var ve erkek. KonuKevinde ise müdür ve çocuk gelişim uzmanı var. Yönetmelikten haberdar değil burda tecrübeyle karar verilecek denildi. 2 aydır başvuru almıyorlar. 3 STK temsilcisi olacak. Genel müdürlük tarafından akredite olmuş olması lazım. Yani STK odalarında adını duymadığımız dernekler olacak. 2 aydır hizmet vermeyen ŞÖNİM'e ne yapacağımızı bilmiyoruz. Biz erkeklerle çalışmayı kabul edecek miyiz, ŞÖNİM'lerle nasıl ilişki kuracağız? Bölgede erkek egemen alanlarda ŞÖNİM açılıyor. Biz artık müzakereye girmiyoruz. Bence kesinlikle ŞÖNİM'lerle çalışmamalıyız.

Duygu, İzmir: ŞÖNİM'le çalışmayalım gibi bir şansımız yok. Kurulda yer alabileceğimizi düşünmüyorum. ŞÖNİM ve sığınakların izlenmesi önemli. Bizim izleme uygulamamız etkili oldu.

Kampanya örgütleyebiliriz. Aile ve Sosyal Bakanlığını reddederek somut taleplerimizi ortaya koyabiliriz.

Kadın Dayanışma merkezleri geri planda kaldı ve gözden çıkarmaları kolay oldu. Yapacağımız eylem planında kadın dayanışma merkezlerinin kurulması gerektiği konusunda ısrarcı olmalıyız. Bağımsız sığınak kurma şansımız da yok. İyi bir eylem planı çıkarmalıyız ortaya. Medyada konunun yer almasını sağlamalıyız.

Birgül: Van Saray hariç tüm kurultay bileşenleri katıldı. Urfa Yaşam Evi, Mor Salkım, Mavi Göl Kadın Derneği de katıldı. O nedenle Zelal'in az katılım oldu sözüne karşı bunu belirtmek istedim. Devlete sosyal hizmet birimini kadınlara aç dedik ve açtılar, bu mücadeleler önemli. Sokaklarda bunları kazandık. Koza sözcüğünden başlayarak eleştirilerimizi ortaya koyacağız, taleplerimizi dile getireceğiz. Sığınaklar olmasa da başka modeller buluruz buna inanıyorum.

Canan: Devlet ve hükümeti ayırmak lazım. 6284 kanun yönetmeliğinde iptal davası açılabilir. Gerekirse anayasa mahkemesine bile gitmek gerekiyor. Alınan her türlü kararın iptali için gereken yapılmalı. Şiddet izleme merkezleri için bir tek bir örneği ele almamalıyız. İzlanda örneği var mesela, tek kapı. Bunun dışında da örnekler var. Hepsi incelenerek ortak bir yere gelinebilir. Merkezi otoriteye tamamen karşıyım. Var olan bağımsız sığınakları da tekellerine almak istiyorlar.

Kadının İnsan Hakları bu ilişkileri daha iyi yürütüyorsa tabi ki bu eğitimi o vermeli ama istemeyenler de yer almayabilir ve bu durum onların eleştirme haklarını ellerinden almaz. Biz çok iyi müdahalelerde bulunabiliyoruz. ŞÖNİM'le ilgili çok ciddi bir kampanya yapalım. Kadından sorumlu olmayan bakanlık kadınlar aleyhine ne yapıyor? diye kampanya yapılabilir, yazarlara bu konuda yazmaları için öneri götürülebilir. Bizi kullanmalarına müsaade etmememiz gerekiyor. Gücümüzü yeniden göstermek kampanyayla mümkün. Kampanya ve iptal davası açmaktan yanayım.

Berna, Mor Çatı: Sığınaksız Bir Dünya kitabının hazırlanması esnasında çalışırken, kurultayın söylediği sözleri gözden geçirme imkanım oldu. Oradan yola çıkarak hep ikili bir yol olduğunu görüyordum. Bir yanıla devlete, "Sen sığınak sayısını arttır, biz de orada yaptığını denetler konumda olalım, biz de kendi sığınaklarımızı açalım, bize de fon ver" denmiş. Ben ŞÖNİM konusunda da benzer bir taktik yürütülebilir diyorum. Belediyelerin açtığı merkezlerde, feminist kadınlar çalışıyor genelde. Belediye ve bağımsız danışma merkezlerine müdahale edilmeksizin yapılmalı demeliyiz diye düşünüyorum.

Hülya, Eşitiz: Sığınaksız Bir Dünya Kitabı'nı çok önemli buluyorum. Çok önemli tartışmalar var burada. Kadın hakları konusunda geriye gidişi durdurabiliysek, bu salonda olan kadınlar sayesinde bunu yaptık. Yaratılmış STK'larla diğerlerini ayırmak lazım. Bu yandaş kategorisi hep olacak. Bir de iktidarla yan yana olmaya çalışan arkadaşlarımız var. Bir de bağımsız duruşu içinde devleti dönüştürmeye çalışan taraf. Ben kendi adıma bu tarafta olduğumu düşünüyorum. Bunları birbiriyle karşılaştırarak herkesi bakanlık işbirlikçisi olarak görmek büyük haksızlık. Burada böyle söylemek kadın hareketinden çok fazla haberdar olmamak olarak görüyorum.

Bir kurultayda, mutlaka eşitlik konusunda gerileme olacak dedik. Çünkü aileyi öne çıkaran bir muhafazakarlıkları olduğunu vurguladılar. Bağımsız durup bu geriye gidişi durdurmalıyız, dedik. Ben bunu başardığımızı düşünüyorum. Şunu unutmamalıyız; bu iktidar kadın erkek eşitliğine inanmıyor, hiçbir zaman inanmadı. Toplumuna buna hazırlıyorlar.

Yasa süreci, bana bu sürecin kadınlar için bittiğini gösterdi. Kadın açılımı adı bile koymadılar. Ama şu anda bir kadın kapatılması yaşıyoruz. Bu değişimi çok iyi görmeliyiz. İlk defa bir iktidar bütün kadrolarıyla kadın erkek eşitliğine inanmıyor. Bunu çok iyi kavramalıyız ve kazanımları korumakta çok daha fazla zorlayacağız ve başarılı da olamayacağız. Eğer adım adım örgütlenmezsek baş edemeyiz.

Kadın örgütlerinin sığınaklarının kontrolü konusunda bileşenler olarak ikiye bölündük. Katılımcılar oy birliğiyle yönetmeliği reddetti ama bu bölünme bize çok zarar verdi. Burada görüş ayrılığı olmaması yaşadığımız süreçlerin bize kazandırdığı deneyimin göstergesi. Devletle ilişkiler meselesinde de tartıştık.

Toplantıya katılma mevzusunu hep beraber belirleyip şeffaflaştırmalıyız.

Devletle ilişkileri keyfi olarak sürdürmek isteyen arkadaşlarımız bunu yaptılar, biz de önünde duramadık.

Gülsun: Şeffaflık bölünmemek için de çok önemli.

Gülser: Bugün tartışmalarımızın geldiği noktada, alanda çalışan örgütler içinden böyle bir teknik çalışma yapacak ekip çıkması çok önemli. Biz alternatifimizi hazırlayıp istediğimiz şekilde savunalım. Yasa önerisi olduğunda, biz o süreçte güçlüydük. Sonucunu yaşayarak göreceğiz. Bu şiddet alanıyla sınırlı olmayıp diğer kadın örgütleriyle de bunu konuşmamız lazım. Ataerkil saldırıya karşı çıkışta bu örgütlenme çok önemli. Cinsiyet Eşitsizliğini İzleme Derneğine birçok arkadaş üye. Burada 12 ilin izlemesini mutlaka yapmalıyız. İzlemeyi daha sistematik hale getirmek için CEİD olarak temasa geçeriz sizinle.

Derya, Mor Çatı: İzlemeyi ben de hatırlatacaktım. Birçok örgütün kendi raporu var. Bunları bir an önce birleştirelim ve web sitesine ekleyelim. Bir de düzenli olarak her kadın örgütü ve belediye bir rapor çıkarsın. Komisyon oluşturulabilir. Medya komisyonu da oluşturulabilir. Bizim yerelde yaşadıklarımızı komisyona iletiriz ve basında yer almasını sağlarız.

Ne olup bittiğini uluslararası mekanizmalarla paylaşmak da baskı unsuru olabilir.

Şiddete karşı mücadele feminist hareketin sağlam damarlarından biri. Bizim kadın olmaktan ileri gelen ortak bir deneyimimiz olduğunu söylememiz gerekiyor. Devletin kale almak zorunda kaldığı örgütlerin gücünün bu örgütlerinin dayanışma merkezi olması. Bu marjinalleşmemizin önüne geçebiliyor.

Ayşe, Diyarbakır Kadın Merkezi: Aile kavramı, Hülya'nın da belirttiği gibi muhafazakarlığın beslediği güçlendirdiği bir aile kavramı var. ŞÖNİM'ler de bunların göstergesi aslında. ŞÖNİM'lerin öncesinde de, çok ciddi sıkıntılar yaşıyoruz kolluk güçleri ile. Kolluk güçleri, her

zaman Kürt kadınlara, “Biz sizin ne olduğunuzu biliyoruz” diyorlar. Hem Kürt hem kadın olmak çok boyutlu bir şiddet getiriyor. Biz de bağımsız kadın örgütlenmesi için örgütlüyük. Devlet kurumlarında verilen eğitimler, kadınlık ve erkeklik rollerini güçlendirici şekilde veriliyor. Feodal bir zihniyet ile ciddi anlamda büyük mücadeleler vererek bu noktaya geldi, Kürt Kadın Hareketi. Öneriler noktasında ise hukuk boyutunda belediyelerin yerellerinde açtığı davalar... Meclise özellikle kadın milletvekilleri aracılığı ile soru önergeleri vermek...